

ALMA MATER
EUROPAEA
UNIVERZA

Varstvo avtorskih pravic pred slovenskimi sodišči

Eneja Drobež in David Bogataj

Varstvo avtorskih pravic pred slovenskimi sodišči

Eneja Drobež in David Bogataj

Monografijo je financirala ARIS preko projekta V5-24014 : Učinkovitost sistema kolektivnega upravljanja avtorske in sorodnih pravic v Republiki Sloveniji in delno L7-60163: Regionalni model mrež socialne infrastrukture za oskrbo starejših v skupnosti in institucijah, vključujoč planiranje človeških virov

Trebnje, Maribor 2025

Naslov: **Varstvo avtorskih pravic pred slovenskimi sodišči**

Copyright protection by Slovenian courts

Znanstvena monografija

Izdajatelj in založnik: Zavod INRISK – Inštitut za raziskave sistemov izpostavljenih rizikom, Trebnje;
Univerza Alma mater Europaea, Alma Mater Press, Maribor

Leto izdaje: 2025

Dostopno na: <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/category/Socialnainfrastruktura>

Matematična ekonomika, operacijske raziskave in logistika (MEORL), serijska št.54

Urednici: prof. dr. Marija Bogataj, CERRISK-INRISK in

pred. Suzana Mežnarec Novosel, mag, Univerza Alma Mater Europaea

Recenzenta: prof. dr. Bojan Grum, Nova Univerza, Ljubljana

prof. dr. Alenka Temeljotov Salaj, Norwegian University of Science and Technology,
Trondheim

Ključne besede: zakonodaja, avtorske pravice, sodišča, infrastruktura

Financer: Monografijo je financirala ARIS preko projektov V5-24014: Učinkovitost sistema

kolektivnega upravljanja avtorske in sorodnih pravic v Republiki Sloveniji in delno L7-60163:

Regionalni model mrež socialne infrastrukture za oskrbo starejših v skupnosti in institucijah,
vključujoč planiranje človeških virov

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Univerzitetna knjižnica Maribor

347.78(0.034.2)

DROBEŽ, Eneja

Varstvo avtorskih pravic pred slovenskimi sodišči [Elektronski vir] : [znanstvena monografija] / Eneja Drobež in David Bogataj. - E-publikacija. - Trebnje : Zavod INRISK - Inštitut za raziskave sistemov izpostavljenih rizikom ; Maribor : Univerza Alma Mater Europaea, Alma Mater Press, 2025. - (Matematična ekonomika, operacijske raziskave in logistika ; št. 54)

Način dostopa

(URL): <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/category/Socialnainfrastruktura>

ISBN 978-961-96687-5-7 (PDF)

COBISS.SI-ID 232759555

Avtorji publikacije so odgovorni za vse trditve in podatke, ki jih navajajo v svoji monografiji.

Kazalo vsebine

1	UVOD.....	- 1 -
2	SPLOŠNO AVTORSKO PRAVO.....	- 3 -
2.1	Opredelitev avtorskega dela	- 3 -
2.1.1	Opredelitev avtorskega dela v ZASP	- 3 -
2.1.2	Opredelitev avtorskega dela v pravu EU	- 3 -
2.1.3	Opredelitev avtorskega dela v slovenski sodni praksi	- 5 -
2.1.3.1	Kaj je avtorsko delo?	- 5 -
2.1.3.2	Kaj ni avtorsko delo?	- 7 -
2.1.3.2.1	Splošno	- 7 -
2.1.3.2.2	Izzivi avtorskoppravnega varstva modelov/videza izdelka	- 9 -
2.1.3.3	Neupravičena obogatitev uporabnika kot alternativa, če ni avtorskega dela.....	- 10 -
2.1.4	Kako se ugotavlja obstoj avtorskega dela?	- 11 -
2.1.4.1	Dokazovanje individualnosti dela s pričami	- 11 -
2.1.4.2	Dokazovanje individualnosti dela z izvedencem	- 12 -
2.1.4.3	Sklicevanje na ugotovitev obstoja avtorskega dela iz drugega pravnega postopka	- 13 -
2.1.4.4	Domneva avtorstva in obstoja avtorskega dela	- 14 -
2.2	Avtor in soavtor	- 16 -
2.2.1	Kdo je avtor?.....	- 16 -
2.2.2	Kdaj nastane delo v soavtorstvu?	- 16 -
2.2.3	Vpliv predhodnih odločitev v zvezi z enim avtorjem na druge soavtorje....	- 17 -
2.3	Opredelitev komercialnega fonograma	- 19 -
2.3.1	Zakonska opredelitev.....	- 19 -
2.3.2	Komercialnost fonograma	- 19 -
2.3.2.1	Dejanje izdaje fonograma.....	- 19 -
2.3.2.2	Stališča v literaturi.....	- 19 -
2.3.2.3	Praksa sodišč	- 20 -
2.3.3	Vključenost fonograma v avdiovizualno delo	- 21 -

2.4 Priobčitev glasbenih del javnosti	- 23 -
2.4.1 Dejanje priobčitve	- 23 -
2.4.1.1 Ureditev v ZASP	- 23 -
2.4.1.2 Primeri iz sodne prakse	- 24 -
2.4.1.3 Ureditev v pravu EU.....	- 24 -
2.4.2 Opredelitev pojma javnost	- 26 -
2.4.2.1 Ureditev v ZASP	- 26 -
2.4.2.2 Ureditev v pravu EU.....	- 26 -
2.4.3 Pravica javne priobčitve fonogramov	- 28 -
2.4.3.1 Ureditev v ZASP	- 28 -
2.4.3.2 Ureditev v evropskem pravu	- 30 -
2.5 Izjeme in omejitve avtorske pravice	- 32 -
2.5.1 Splošno	- 32 -
2.5.2 Ureditev v pravu EU.....	- 32 -
2.5.3 Citat.....	- 34 -
2.5.4 Svoboda tiska in razširjanja informacij kot razlog za omejitev avtorskih pravic -	35 -
2.5.5 Preizkus naprav	- 35 -
2.5.6 Arhitekturna dela.....	- 36 -
2.6 Avtorsko pogodbeno pravo.....	- 38 -
2.6.1 Splošno	- 38 -
2.6.2 Razlaga pogodbenega obsega prenosa materialnih avtorskih pravic -	39 -
2.6.3 Razlaga obsega prenosa glede na konkludentno ravnanje strank-	39 -
2.6.4 Založniška pogodba.....	- 41 -
2.6.5 Avtorsko delo iz delovnega razmerja	- 41 -
2.7 Začasne odredbe	- 43 -
2.7.1 Zakonska ureditev	- 43 -
2.7.2 Sodna praksa.....	- 43 -
2.7.2.1 Primeri, ko predlogu ni bilo ugodeno	- 43 -
2.7.2.2 Primer, ko je sodišče izdalo začasno odredbo	- 45 -
2.7.3 Sodni penali zaradi kršitve prepovedi iz začasne odredbe	- 46 -
2.8 Zavarovanje dokazov	- 47 -

2.8.1	Zakonska ureditev	- 47 -
2.8.2	Sodna praksa.....	- 47 -
2.8.2.1	Praksa Okrajnega sodišča v Ljubljani.....	- 47 -
2.8.2.2	Praksa Okrožnega sodišča v Ljubljani.....	- 48 -
2.9	Odškodnina za kršitev avtorske in sorodnih pravic in drugi zahtevki ...	- 53 -
2.9.1	Aktivna legitimacija	- 53 -
2.9.2	Pasivna legitimacija v pravdi za kršitev avtorske in sorodnih pravic....	- 53 -
2.9.3	Vrste in obseg povrnitve škode.....	- 53 -
2.9.3.1	Zakonska ureditev	- 53 -
2.9.3.2	Posamezni primeri odškodnin	- 54 -
2.9.3.3	Upoštevanje predhodnih plačil med strankama.....	- 56 -
2.9.4	Civilna kazen.....	- 57 -
295	Denarno zadoščenje za nepremoženjsko škodo	- 59 -
296	Posledice ugotovitve kršitve za nadaljnje spore med istima pravnima strankama	- 59 -
2.9.7	Odstranitveni zahtevki imetnika pravic	- 61 -
2.10	Posebnost za retransmisijo RTV programov posebnega pomena ..	- 61 -
2.10.1	Zakonska ureditev	- 61 -
2.10.2	Sodna praksa	- 62 -
3	KOLEKTIVNO UPRAVLJANJE AVTORSKE IN SORODNIH PRAVIC	- 64 -
31	Razmerje med ureditvijo kolektivnega upravljanja v ZASP in ZKUASP -	64 -
32	Direktiva 2014/26/EU in obvezno kolektivno upravljanje pravic	- 65 -
33	Narava kolektivnega upravljanja avtorske in sorodnih pravic.....	- 66 -
34	Kolektivne organizacije kot podjetja v smislu konkurenčnega prava....	- 68 -
35	Razmerje med kolektivno organizacijo in avtorji	- 69 -
3.5.1	Prva javna izvedba	- 69 -
3.5.2	Izjeme od obveznega kolektivnega upravljanje pravic.....	- 70 -
3.5.2.1	Zakonska ureditev	- 70 -

3.5.2.2	Sodna praksa	- 71 -
3.5.3	Pravica imetnika pravic do vpogleda	- 74 -
3.5.4	Delitve zbranih honorarjev in nadomestil	- 76 -
354.1	Obseg sodnega in upravnosodnega nadzora nad pravilniki o delitvi in na njih temelječih sklepih	- 76 -
354.2	Tožba avtorja zoper kolektivno organizacijo za izplačilo honorarja v skladu z pravilnikom o delitvi	- 77 -
3.6	Razmerje med kolektivno organizacijo in uporabniki.....	- 78 -
3.6.1	Odpoved avtorja izključnim pravicam	- 78 -
3.6.2	Glasba, za katero uporabnikom ni treba plačati kolektivnim organizacijam	- 79 -
3.6.3	Zmanjšanje plačila, ker naj kolektivna organizacija ne bi razdeljevala zbranih sredstev avtorjem del, ki se predvajajo.....	- 80 -
3.6.4	Zmanjšanje plačila zaradi manjšega obsega uporabe varovanih del na prireditvi	- 81 -
3.6.5	Veljavnost enostransko določene tarife	- 82 -
3.6.6	Veljavnost določb skupnih sporazumov.....	- 83 -
366.1	Neveljavnost posameznih določb skupnih sporazumov	- 83 -
366.2	Neveljavnost celotnega skupnega sporazuma	- 84 -
3.6.7	Veljavnost tarife, ki jo določi SAP	- 85 -
368	Posledice, če kolektivna organizacija sklene pogodbo, ki je višja od veljavne tarife	- 86 -
369	Primerna tarifa kot rezultat pogajanja med kolektivno organizacijo in uporabniki	- 87 -
3.6.9.1	Predvajanje glasbenih del v RTV programih	- 87 -
3.6.9.2	Predvajanje fonogramov v RTV programih	- 89 -
3.6.9.3	Predvajanje fonogramov v gostinskih obratih.....	- 89 -
3610	Nezmožnost kolektivne organizacije, da sama revalorizira prej enostransko določeno tarifo	- 90 -
3.6.11	Posebnosti za prireditve	- 90 -
3.6.11.1	Spregled pravne osebnosti uporabnika	- 90 -
3.6.11.2	Iskanje dejanskega upravnika del na prireditvi.....	- 91 -
3.6.11.2.1	II Cp 1699/2019	- 91 -

3.6.11.2.2 VSL Sodba V Cpg 56/2023	- 92 -
3.6.12 Kabelska retransmisija glasbenih del	- 93 -
3.6.12.1 Določitev primerne honorarja za kabelsko retransmisijo glasbe v TV in RTV programih	- 93 -
3.6.12.2 Določitev primerne honorarja za kabelsko retransmisijo v TV programih	- 96 -
3.6.12.3 Sorazmerno zvišanje primerne nadomestila zaradi zvišanja tarife za kabelsko retransmisijo avdiovizualnih del	- 97 -
3.6.12.4 Težave SAP pri določanju primerne tarife za kabelsko retransmisijo. -	98 -
3.6.13 Radiodifuzno oddajanje fonogramov v televizijskih programih	- 98 -
3.6.14 Pravično nadomestilo za skeniranje z mobilnim telefonom.....	- 99 -
3.6.14.1 Zakonska ureditev	- 99 -
3.6.14.2 Slovenska sodna praksa	- 100 -
3.6.15 Davek na dodano vrednost v kontekstu kolektivnega upravljanja. -	103 -
3.7 Sodni nadzor nad delovanjem SAP	- 103 -
3.8 Odškodninska odgovornost države	- 104 -
3.8.1 Nepotrditev začasne tarife	- 104 -
3.8.2 Nepodelitev dovoljenja za kolektivno upravljanje pravice do pravičnega nadomestila za zasebno reproduciranje	- 104 -
3.9 Individualno upravljanje pravic, če ni kolektivne organizacije z ustreznim dovoljenjem	- 105 -
4 ZAKLJUČEK.....	- 107 -
5 LITERATURA IN VIRI	- 108 -

1 UVOD

Pravice intelektualne lastnine in med njimi tudi avtorska pravica so zaradi možnosti izključitve tretjih oseb od varovane dobrine monopolne narave. Ne gre za naravni monopol, kajti možnosti uporabe varovane dobrine se v nasprotju z uporabo fizičnih predmetov ne izčrpajo s tem, ko jo uporablja ena oziroma določen krog oseb. Omejevanje uporabe ne izhaja iz narave varovanega predmeta, saj so predmeti varovanja pravic intelektualne lastnine vseprisotni (ubikviteta predmeta pravic intelektualne lastnine). Monopol tako omogočijo šele pravna pravila, ki priznajo izključnost pravic intelektualne lastnine posameznemu imetniku pravic (Lehmann, 1985, str. 535–540).

Avtorsko pravo ureja odnos med avtorji del s področja književnosti, znanosti, umetnosti in drugih področij (na primer varstva računalniških programov in podatkovnih baz) in uporabniki teh del. Namen pravnega varstva intelektualnih stvaritev ni le zagotavljanje eksistence ustvarjalcev, temveč tudi omogočanje pogojev za nastajanje in posredovanje kulturnih dobrin v družbi. Avtorska pravica pa ima zaradi čedalje večjega prispevka k bruto domačemu proizvodu tudi velik gospodarski pomen, hkrati pa je neizogibno potrebna za razvoj znanosti (Loewenheim, 2010).

Avtorska pravica spada med pravice intelektualne lastnine, kamor štejemo še pravice, sorodne avtorski, ter pravice industrijske lastnine, kot so patent, dodatni varstveni certifikat, model, znamka in geografska označba, prav tako firmo, poslovno skrivnost, pa tudi varstvo konkurence in zatiranje nelojalne konkurence, varstvo integriranih vezij in rastlinskih sort. Pri pravicah intelektualne lastnine gre podobno kot pri lastninski pravici na stvareh za absolutne pravice, ki učinkujejo nasproti vsem. Gre tudi za izključne pravice, ki imetniku omogočajo, da samostojno odloča o uporabi varovane dobrine. Pri tem pa ima v primeru kršitev pravno varstvo, ki obsega opustitveni zahtevek, odškodninski zahtevek oziroma zahtevek na povračilo iz neupravičene obogatitve. Ni namen pravic intelektualne lastnine, da omogočijo uporabo imetniku, temveč da ta lahko izključi tretje osebe iz uporabe varovane dobrine oziroma da uporabo dobrine dovoli v zameno za plačilo nadomestila oziroma licenčnine. Pravica avtorja, da prepove uporabo svojega dela, je v slovenski pravni teoriji označena kot »temeljni kamen avtorskega prava« (Trampuž, Oman, Zupančič, 1997, str. 88).

Leta 1995 je bil sprejet novi Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 – ZASP), ki je postavil temelje slovenskega avtorskopравnega sistema. Gre za enega ključnih zakonov na področju intelektualne lastnine, saj je prvič celovito in sistematično uredil varstvo avtorskih in sorodnih pravic v skladu s sodobnimi evropskimi standardi. Nedolgo potem je bil izdan tudi prvi komentar ZASP (Trampuž, Oman, Zupančič, 1997). Ta komentar je imel ključno vlogo pri razlagi nove zakonodaje, vendar v njem še ni bilo mogoče povzeti sodne prakse, saj ta do tedaj še ni bila izoblikovana. Sodni primeri, ki bi omogočili razvoj avtonomnih razlag posameznih zakonskih določb in njihovega preizkusa v praksi, so se začeli pojavljati šele kasneje.

Pričujoča knjiga prvič celovito predstavlja in analizira najpomembnejše odločitve slovenskih sodišč s področja avtorskega prava v celotnem obdobju veljavnosti ZASP, torej od leta 1995 do danes. Poudarek je na vsebinskih in na postopkovnih vidikih sodne prakse – odločitev Višjega sodišča v Ljubljani (VSL), Vrhovnega sodišča (VSRS) in, kjer je relevantno, tudi stališča Ustavnega sodišča (USRS). Razdeljena je na dve poglavji na poglavje o splošnem avtorskem pravu in na specifična vprašanja, povezana s kolektivnim upravljanjem avtorske in sorodnih pravic. Navedenimi področji pa se seveda medsebojno prepletata in ju zato mogoče obravnavati povsem ločeno.

Avtorsko pravo je v veliki meri predmet usklajevanja na ravni Evropske unije (EU). Zato knjiga ob posameznih določbah ZASP sistematično navaja primerljive določbe prava EU (zlasti direktiv) ter relevantno sodno prakso Sodišča EU (SEU). S tem je bralcem omogočen celosten vpogled v razmerje med nacionalnim in evropskim pravnim redom na področju avtorskih pravic, kar je danes za razumevanje tega področja nepogrešljivo.

2 SPLOŠNO AVTORSKO PRAVO

2.1 Opredelitev avtorskega dela

2.1.1 Opredelitev avtorskega dela v ZASP

Avtorska pravica nastane na avtorskem delu. Vprašanje, ali je neko delo avtorsko ali ne, je materialnopravno vprašanje: gre za pravni standard, ki ga v konkretnem primeru napolni sodišče (VSRS sodba I Up 1057/2001).

Prvi odstavek 5. člena ZASP določa, da so avtorska dela individualne intelektualne stvaritve s področja književnosti, znanosti in umetnosti, ki so na kakršenkoli način izražene, če ni s tem zakonom drugače določeno. Kot primere avtorskih del določa drugi odstavek istega člena: 1. govornjena dela, kot npr. govori, pridige, predavanja; 2. pisana dela, kot npr. leposlovna dela, članki, priročniki, študije ter računalniški programi; 3. glasbena dela z besedilom ali brez besedila; 4. gledališka, gledališko-glasbena in lutkovna dela; 5. koreografska in pantomimska dela; 6. fotografska dela in dela, narejena po postopku, podobnem fotografiranju; 7. avdiovizualna dela; 8. likovna dela, kot npr. slike, grafike in kipi; 9. arhitekturna dela, kot npr. skice, načrti ter izvedeni objekti s področja arhitekture, urbanizma in krajinske arhitekture; 10. dela uporabne umetnosti in industrijskega oblikovanja; 11. kartografska dela; ter 12. predstavitve znanstvene, izobraževalne ali tehnične narave (tehnične risbe, načrti, skice, tabele, izvedenska mnenja, plastične predstavitve in druga dela enake narave).

2.1.2 Opredelitev avtorskega dela v pravu EU

Opredelitev nekaterih vrst avtorskih del izrecno določajo nekatere direktive s področja avtorskega prava, ki urejajo posamezna specifična avtorska dela:

- tretji odstavek 1. člena Direktive 2009/24/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2009 o pravnem varstvu računalniških programov (kodificirana različica), (UL L 111, 5. maj 2009, str. 16–22),
- prvi odstavek 3. člena Direktive 96/9/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. marca 1996 o pravnem varstvu baz podatkov, UL L 77, 27. marec 1996, str. 20–28

- 6. člen Direktive Evropskega parlamenta in Sveta 2006/116/ES z dne 12. decembra 2006 o trajanju varstva avtorske pravice in določenih sorodnih pravic (kodificirana različica), (UL L 372, 27. december 2006, str. 12–18), za fotografije.

Čeprav te direktive urejajo specifične vrste avtorskih del, vse tri v omenjenih določbah določajo enako: dela so z avtorsko pravico zaščiteni le, če so izvirna v smislu, da so avtorjeva lastna intelektualna stvaritev, pri odločanju o primernosti del za varstvo pa se ne uporabijo nobena druga merila.

Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2001/29/ES z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi (UL L 167, 22. junij 2001) v točki a 2. člena določa, da morajo države članice avtorjem zagotoviti izključno pravico reproduciranja njihovih del. V prvem odstavku 3. člena pa je zapisano, da morajo države članice avtorjem zagotoviti izključno pravico priobčitve del javnosti vključno s pravico do dajanja avtorskih del na voljo javnosti. Direktiva pa ne določa izrecno, katere lastnosti mora imeti delo, da se šteje za avtorsko. Vprašanje opredelitve avtorskega dela za namene Direktive 2001/29/ES je Sodišče EU (SEU) prvič obravnavalo v zadevi *C-5/08-Infopaq I*, v kateri je ugotavljalo obstoj avtorskopravnega varstva povzetkov novinarskih člankov. Odločilo je, da se pojem avtorsko delo razlaga avtonomno, neodvisno od nacionalnega prava. Pri tem je posplošilo opredelitev avtorskega dela po direktivah 2009/24/ES, 96/9/ES in 2006/116/ES na vsa dela, ki jih varuje Direktiva 2001/29/ES. Upoštevalo je namreč okoliščino, da ta temelji na enakih konceptih, kot izhajajo iz direktiv, veljavnih ob njenem sprejetju.

Bistveni elementi avtorskega dela so:

- 1 izvirnost** – pridevnik izviren nakazuje na nekaj, »kar ni odvisno od kakega vzora, predloge« (Spletni slovar slovenskega knjižnega jezika, e-vir). Kar je izvirno, ni kopirano, temveč je narejeno neodvisno z uporabo avtorjevih veščin, znanja, miselnega dela, okusa oziroma sodbe (Peifer, 2014, str. 1100).
- 2 ustvarjalnost** – to pomeni, da mora delo odražati avtorjevo osebnost, biti njegova lastna intelektualna stvaritev, izraz njegove ustvarjalnosti. SEU je v zadevi *C-5/08-Infopaq I*, 45. točka obravnavanja, pojasnilo, da je članek

avtorskopravno varovan, če avtor v njem izvirno izrazi svojo ustvarjalnost z izbiro, razporeditvijo in kombinacijo besed. Fotografije pa so v skladu s prakso SEU v zadevi C-145/10-*Painer*, avtorskopravno varovane, če so rezultat individualnega ustvarjanja. To pomeni, da fotograf uporabi oblikovalske možnosti, ki so mu na voljo, da osebno noto in jim tako da ustvarjalnost. Pri tem ne upoštevajo umetniška kakovost, novost fotografije, namen oblikovanja oziroma stroški z izdelavo fotografije. Portretne fotografije po naročilu so prav tako lahko avtorskopravno varovane, ker ima fotograf veliko možnosti za oblikovanje. Tudi grafični uporabniški vmesnik kot delo je lahko upravičen do avtorskoprnega varstva po Direktivi 2001/29/ES, če njegovih sestavnih delov ne opredeljuje zgolj njihova tehnična funkcija (C-393/09-*BSA*). Nasprotno pa na primer nogometne tekme niso avtorskopravno varovane, ker pravila igre ne omogočajo ustvarjalne svobode (združeni zadevi C-403/08 in C-429/08-*FAPL*).

- 3. Izražnost** - Pomembno je, da se z avtorsko pravico ne varuje sama ideja (tako tudi prvi odstavek 9. člena ZASP), ampak njen izraz. To pa posledično tudi pomeni, da »delo« ne more biti avtorskopravno varovano, kadar je različnih načinov za uresničitev neke ideje tako malo, da ni mogoče razlikovati med idejo in izrazom (C-393/09-*BSA*). SEU je v zvezi s tem najpomembnejše smernice postavilo v zadevi C-310/17-*Levola Hengelo*. Levola, proizvajalec sira z okusom "Heksenkaas", je trdil, da okus njihovega sira predstavlja avtorsko delo. SEU je odločilo, da okus živila ne more biti varovan z avtorsko pravico, saj ni mogoče objektivno in natančno opredeliti okusa na način, ki bi omogočal enotno identifikacijo. Sodba SEU tako poudarja, da mora biti avtorsko delo izraženo na način, ki je dovolj natančen in objektivni, kar okus sira ne omogoča.

2.1.3 Opredelitev avtorskega dela v slovenski sodni praksi

2.1.3.1 Kaj je avtorsko delo?

Praksa slovenskih sodišč v zvezi z vprašanjem, kateri so bistveni elementi avtorskega dela in katere stvaritve izpolnjujejo pogoje za avtorskopravno varstvo, je precej obsežna. V sodbi III Ips 4/2017 je VSRS pojasnilo, da je koncept narodno-zabavne oddaje lahko avtorsko delo. VSRS je utemeljilo, da je pravno varovana izražena ideja,

če je razvita v koncept, ki s svojimi elementi tvori celoto, ki pomeni več kot le seštevek njenih posameznih delov, tako da gre za lastno duhovno stvaritev.

Tudi brošura in CD indikativne elektroenergetske bilance podjetja sta avtorsko delo (VSL sodba V Cpg 773/2015). Avtorsko varovana je zbirka dokumentov, ki so po vsebini uradna besedila z zakonodajnega, upravnega in sodnega področja, ta zbirka pa je kronološko in sistemsko urejena ter pospremljena s komentarjem avtorja (VSL sodba I Cp 3081/2014). Računalniški program za zbiranje odpadkov je varovan kot avtorsko delo, ne pa tudi (analogni) sistem zbiranja odpadkov – dejstvo, da toženka uporablja tožnikove zbiralnike v fizični obliki in da z njihovo pomočjo ločuje odpadke brez uporabe povezanega računalniškega programa, ne pomeni, da neupravičeno uporablja njegovo avtorsko delo (VSL sodba II Cp 2948/2015).

Avtorsko varovana je zbirka dokumentov, ki so po vsebini uradna besedila z zakonodajnega, upravnega in sodnega področja, ta zbirka pa je kronološko in sistemsko urejena ter pospremljena s komentarjem avtorja (VSL sodba I Cp 3081/2014). Računalniški program za zbiranje odpadkov je varovan kot avtorsko delo (VSL sodba II Cp 2948/2015).

Pomembna je tudi zadeva I Cp 1766/2019, v kateri je VSL presojalo, kdaj je računalniški program avtorsko delo. Tožnik je na strežniku toženke oblikoval orodje CMS kot orodje za lažje in hitrejše izdelovanje spletnih strani. Po sporu zaradi plačila avtorskega dela, glede katerega dogovora o plačilu ni bilo, je tožnik program izbrisal, vendar ga je toženka s pomočjo lastnika strežnika uspela obnoviti. Tožnik je s tožbo zahteval odškodnino zaradi kršitve avtorske pravice za orodje CMS in plačilo civilne kazni. Sodišče je v zvezi z izvirnostjo računalniškega programa poudarilo, da gre pri programiranju za zapis programske kode, ta pa je prepuščena programerju, ki izbira programski jezik in strukturo ukazov. Ker je enak učinek programa mogoče doseči na vrsto različnih načinov, na avtorju pa je, da pri tem izrazi svojo ustvarjalnost, je o avtorsko varovanem delu mogoče govoriti tudi, če je rezultat programa enak, kot že obstaja na tržišču, in se v tej smeri visoka stopnja individualnosti ne zahteva. Na izvirnost ne vpliva, če na trgu sicer obstajajo tudi drugi tovrstni programi, niti, če je programer deloval po napotkih stranke, ki so se nanašali zgolj na namen programa, ne pa tudi na način njegovega ustvarjanja.

V sodbi VSL II Cp 971/2022 je sodišče obravnavalo vprašanje, ali je grafični prikaz ankete avtorsko delo? Tožnik je izdajatelj spletnega in tiskanega časopisa in je od toženca zahteval plačilo avtorskega nadomestila za uporabo treh javnomnenjskih anket o podpori volivcev predsedniškim kandidatom, ki jih je toženec objavil brez soglasja tožnika na Twitter profilu, v času, ko so bile ankete dostopne zgolj naročnikom spletnega časopisa. Sodišče prve stopnje je tožbeni zahtevek zavrnilo, ker po mnenju sodišča grafična predstavitev ankete ni dosegla standarda avtorskega dela, manjkala je individualnost. VSL pa je zavzelo stališče, da je ta anketa avtorsko delo, saj gre za poseben izbran način oblike barv, postavitve, razporeditve in predstavitve pridobljenih rezultatov in tako zadostno stopnjo individualnosti dela. Čeprav prikaz javnomnenjske raziskave v obliki ankete ni nekaj novega in se rezultati anket že vrsto let predstavljajo na podoben način v različnih grafičnih oblikah ali v obliki stolpcev, tortic, pit, tabel ipd., za presojo izpolnjenosti kriterijev avtorskega dela to ni bistveno. Pri tem se je VSL sklicevalo na smernice SEU v zadevi C-145/10-*Painer*. VSL je pojasnilo, da so bili podatki v konkretnem primeru obdelani tako, da so se vsebini dodale barve, oblike in fotografije, ki so bile posebej oblikovane, brez ozadja, predstavljen je bil portret kandidatov obkrožen z oranžno barvo. Stolpičasti grafi so bili oblikovani kot tanka linija in črta v črno oranžni barvi. Šlo je torej za individualne poteze dela, kot izvirnega prepleta vsebinskih ali oblikovnih potez. V prikazih je šlo za individualno izraženo prikazano podporo kandidatom, ki so bili razvrščeni na svojevrsten način. Individualno je določena velikost napisov, črt in slik, grafične koordinate in pozicija samih podatkov. Nobena od tedaj prikazanih anket ni bila barvno in oblikovno enaka grafiki tožnika, zato je šlo po mnenju VSL z vidika avtorja za subjektivno novost in zadostno stopnjo ustvarjalnosti. Kljub temu je VSL potrdilo prvostopenjsko sodbo, ker tožnik ni uspel dokazati, kakšen je običajen honorar za izdelavo takšne infografike oziroma strošek grafičnega oblikovanja.

2.1.3.2 Kaj ni avtorsko delo?

2.1.3.2.1 Splošno

Ni avtorsko delo preprost slogan »že 40 let povsod okrog nas«, niti sinje modra barva pasic in drugačna razporeditev marjetic kot v prvotnem delu (V Cpg 227/2015). Kratki, stvarni opisi smoothijev so pod ravniyo izvirnosti, ki se zahteva za avtorsko delo (V

Cpg 220/2016). Prav tako ni avtorskopravno varovan naslov kuharske TV-oddaje Ana kuha (II Cp 2703/2017). Enako velja za (analogni) sistem zbiranja odpadkov – dejstvo, da toženka uporablja tožnikove zbiralnike v fizični obliki in da z njihovo pomočjo ločuje odpadke brez uporabe povezanega računalniškega programa, ne pomeni, da neupravičeno uporablja njegovo avtorsko delo (II Cp 2948/2015).

TV-oddaja Bog ne daj da bi crknu televizor, katere koncept v tem, da družine sedijo na kavču in komentirajo, kaj je na televiziji, ne izpolnjuje kriterijev avtorskega dela iz 5. člena ZASP. Ponavljajoče prikazovanje različnih skupin gledalcev, ki se med seboj pogovarjajo oziroma klepetajo o različnih temah, nima značaja avtorskega dela. Oddaja tožene stranke sestoji le iz prikazovanja kratkih odlomkov drugih oddaj in laičnih vsakdanjih komentarjev gledalcev. Tematika, ki je predmet oddaj ni niti predstavljena, niti razvrščena na izviren način (VSL sodba V Cpg 200/2016). Podobno so brez varstva ostali reklamni slogani (VSRS sodba in sklep III Ips 26/2007), ki ne dosegajo potrebne ravni izvirnosti in individualnosti. VSRS je v sodbi III Ips 3/2011 pojasnilo, da celoten projekt kot splet tehnik in strateškega koncepta, predstavlja izdelano poslovno idejo oziroma poslovni know-how. Gre namreč za zbir znanja in pridobljenih izkušenj v zvezi s postopkom in organizacijo izbire dekleta za naslov K. ter spremljajočo strategijo trženja dogodkov, katerih se izbrano dekle udeležuje. Poslovna ideja v skladu s prvim odstavkom 9. člena ZASP ni avtorsko varovana. Potencialno bi lahko bila avtorsko varovana sama praktična izvedba ideje. VSRS je v sodbi in sklepu III Ips 26/2007 zavzelo tudi stališče, da ni avtorskopravno varovano ime bančne institucije "Slovenska hranilnica in posojilnica", saj je za tovrstne institucije zelo malo drugačnih nazivov. Gre za navaden izraz, v katerem ni mogoče razpoznati nobenih individualnih (posebnih, neobičajnih, idiosinkratičnih, presenetljivih, nenavadnih, vpadljivih, samolastnih, svojevrstnih, nebanalnih, ne zgolj premočrtnih, neepitelnih) potez ustvarjalnosti določene osebe.

Pomembno vlogo ima tudi odločitev VSRS v zadevi II Ips 678/2006, v kateri je VSRS ugotovilo, da matematične maturitetne naloge ne uživajo avtorskopravnega varstva, ker gre za uradna besedila. Pomembna je tudi sodba VSRS II Ips 153/2003, v kateri je sodišče obravnavalo vprašanje avtorskopravnega varstva naslova glasbenega albuma. Tožnik je 1985 izdal ploščo z naslovom "Brez zavor", toženka pa je brez tožnikovega dovoljenja uporabila ime "Brez zavor" za naslov svoje razvedrilne oddaje.

VSRS je pojasnilo, da naslov "Brez zavor" ni upravičen do avtorskoprnega varstva, ker je v njem premalo malo sporočilnosti in ustvarjalnosti ter zato ni individualen. Ker pa bi uporaba enakih naslovov avtorskih del lahko vodila k zmedi med uporabniki glede izvora posameznega dela, vsebuje 14. člen hrvaškega Zakona o avtorski in sorodnih pravicah (Narodne novine, št. 111/2021-1941) pravilo, da se že uporabljen naslov avtorskega dela, ki ne izpolnjuje pogojev za avtorskopravno varstvo, ne sme uproabiti za istovrstno delo, če bi s tem nastala zmeda glede avtorja dela.

2.1.3.2.2 Izzivi avtorskoprnega varstva modelov/videza izdelka

V sodbi II Ips 966/2008 je VSRS oblikovalo merilo za ugotavljanje individualnosti kot pogoja za avtorskopravno varstvo, pri čemer je posebej poudarilo, da morajo biti dela uporabne umetnosti (npr. prodajne stojnice) obravnavana z višjim pragom ustvarjalnosti zaradi njihovega funkcionalnega značaja. VSRS je priznalo, da ima konkretna stojnica nekatere individualne značilnosti, zaradi katerih se razlikuje od že videnega; ima torej nek idejni presežek: znani elementi (koza, dvokapno senčilo, itd.) so interpretirani na samosvoj način, kar vse dokazuje individualnost tožnikove stvaritve in jo opredeljuje kot preplet vsebinskih in oblikovnih potez. Vendar to za avtorskopravno varstvo videza izdelka ni zadostovalo.

Navedena praksa je bila presežena s prakso SEU. SEU je v več sodbah obravnavalo vprašanje, ali videz izdelka, ki ima funkcionalni značaj, lahko uživa avtorskopravno varstvo. V zadevi C-683/17-*Cofemel* je SEU pojasnilo, da je za pridobitev avtorskega varstva bistveno, da je predmet izviren, kar pomeni, da predstavlja avtorjevo lastno intelektualno stvaritev. To velja tudi za izdelke uporabne umetnosti, kot so oblačila ali pohištvo, čeprav imajo funkcionalni namen. SEU je poudarilo, da avtorskopravno varstvo ni odvisno od estetske vrednosti izdelka, temveč od njegove izvirnosti. V zadevi C-833/18-*Brompton Bicycle* je SEU nadalje pojasnilo, da lahko tudi izdelki z določenimi tehničnimi značilnostmi uživajo avtorskopravno varstvo, če je bila oblika izdelka rezultat svobodne in ustvarjalne izbire avtorja ter ne zgolj tehničnih omejitev. V tem primeru je šlo za zložljivo kolo, kjer je SEU presodilo, da lahko njegova oblika, kljub funkcionalnosti, uživa avtorskopravno varstvo, če izpolnjuje kriterij izvirnosti. Ta stališča SEU kažejo, da funkcionalni značaj izdelka sam po sebi ne izključuje možnosti avtorskega varstva, če izdelek izpolnjuje kriterij izvirnosti.

Navedeno prakso je upoštevalo tudi VSL v sklepu V Cpg 521/2023. Tožeča stranka je v obravnavani zadevi uveljavljala varstvo avtorske pravice na zunanji podobi ali industrijskem oblikovanju igralnih naprav X, grafičnem uporabniškem vmesniku, ki je del igralnih naprav X, grafičnem uporabniškem vmesniku, tj. igralnem zaslonu „Player Information Display“ pri igralnih napravah Roulette, računalniškem programu „Blackjack brez spretnosti in z več kombinacijami“ ter računalniškem programu „Stavni dogodek pri naključnem premikanj na razdalji“. VSL je pojasnilo, da so dela industrijskega oblikovanja stvaritve, ki imajo uporabne funkcije. Zaradi njihovega funkcionalnega poslanstva je ustvarjalni manevrski prostor pri teh delih zožen, pogosto prihaja do prevzemanja rešitev, ki je lahko tudi nezavedno. Dela industrijskega oblikovanja so kot avtorska dela lahko tudi predmet pravic industrijske lastnine. Vendar podelitev avtorskoppravnega varstva za predmet, ki je varovan kot model, ne sme privedi do tega, da bi se poseglo v cilje in učinkovitost teh dveh varstev, ki zasledujeta različne cilje in sta predmet ločenih ureditev. Namen varstva modelov je varovati predmete, ki so, čeprav so novi in individualizirani, uporabni in primerni za masovno proizvodnjo. Varstvo se uporablja v omejenem, vendar dovolj dolgem obdobju, da se omogoči donosnost naložb, potrebnih za oblikovanje in proizvodnjo teh predmetov, ne da bi se pri tem pretirano ovirala konkurenca. Avtorskoppravno varstvo, katerega trajanje je bistveno daljše, pa se uporablja samo za predmete, ki se opredelijo kot avtorska dela. Avtorskoppravno varstvo za modele se zagotavlja, ko imajo poleg uporabnosti z estetskega vidika svojevrsten in razpoznaven vizualni učinek, ustvarjanja pa niso narekovali tehnični preudarki, pravila ali druge zahteve, ki niso puščali prostora za ustvarjalno svobodo. Pri svoji odločitvi se je VSL obširno sklicevalo na prakso SEU.

2.1.3.3 Neupravičena obogatitev uporabnika kot alternativa, če ni avtorskega dela

V sodbi VSL V Cpg 123/2021 je toženka brez tožničinega soglasja za sklenitev pogodbe o prodaji nepremičnine uporabila osnutek pogodbe, ki ga je pripravil tožničin odvetnik (tožnica je bila nepremičninska družba), pri čemer je ta osnutek zgolj minimalno spremenila (odstranitev tožničinega logotipa, sprememba imena kupca ...). Tožnica je zato od toženke zahtevala plačilo za sestavo pogodbe po dveh materialnopravnih podlagah: 1. plačilo običajnega avtorskega honorarja, ker naj bi bila

pogodba avtorsko delo in 2. plačilo na podlagi določb OZ o neupravičeni obogatitvi, ker naj bi bila toženka obogatena zaradi uporabe pogodbe brez pravnega temelja.

Sodišče prve stopnje je tožbeni zahtevk zavrnilo po obeh materialnopravnih podlagah. Ocenilo je, da tožnica v pogodbi ni obravnavala posebnih pravnih vprašanj in da pogodba ni presegala običajnega obrtnega znanja. Zato pogodba po presoji sodišča ni bila individualno in intelektualno znanstveno delo, ki bi uživalo avtorskopravno varstvo. Takšne so zgolj zahtevnejše oblike pogodb. Pri tem se je sodišče prve stopnje sklicevalo na stališče iz Trampuža (2000). V zvezi z zatrjevano neupravičeno obogatitvijo toženke pa je sodišče prve stopnje pojasnilo, da je tožnica toženki poslala osnutek pogodbe, ne da bi jo opozorila, da bo morala za ta osnutek tudi plačati. Tudi v pogodbi o nepremičninskem sodelovanju je bilo določeno, da stroške odvetnika plača nepremičninska družba, zato naj zahtevk zaradi neupravičene obogatitve ne bi bil utemeljen.

Višje sodišče je ugotovilo, da je tožničin tožbeni zahtevk utemeljen na podlagi določb o neupravičeni obogatitvi. Pojasnilo je, da je tožničin odvetnik sestavil končni osnutek Pogodbe, ki je bil plod njegovega dela, opozoril je tudi na vsa bistvena pravna vprašanja. Opravil je torej plačljivo odvetniško storitev, ki jo je toženka uporabila v svojo korist. Do premika premoženja od tožnice na toženko je prišlo zaradi toženkinega ravnanja. To je Višje sodišče ocenilo kot tipičen primer verzijskega premika premoženja, ki nima podlage v pravnem poslu. Na podlagi takšnih materialnopravnih izhodišč je Višje sodišče tožnici prisodilo 1.824,00 EUR, pri čemer je upoštevalo veljavno Odvetniško tarifo. Višje sodišče pa pri tem ni presojalo avtorskopravnih vprašanj.

2.1.4 Kako se ugotavlja obstoj avtorskega dela?

2.1.4.1 *Dokazovanje individualnosti dela s pričami*

V sodbi VSL I Cp 613/2014 je sodišče zavzelo zelo strogo stališče glede dokazovanja obstoja avtorskega dela. Pojasnilo je, da ni vse, kar napiše novinar, avtorsko delo (npr. kratke dnevne novice in vesti z dejansko vsebino sploh niso avtorsko pravno varovane), poleg tega pa je uporaba nekaterih novinarskih avtorskih del prosta (npr.

dnevne novice in vesti, ki imajo naravo tiskovnega sporočila in določeno stopnjo individualnosti). Poudarilo je, da tožnik v tožbi, razen da gre za njegove članke (približno 1800 je zatrdil, da jih je), glede kriterijev izpolnjevanja pogojev za avtorska dela, ni podal nobenih navedb, prav tako pa člankov (niti primeroma) ni predložil v spis in tako sodišču ni omogočil presoje, ali gre res za avtorska dela ali ne. Tožena stranka je že v odgovoru na tožbo (1. točka drugega odstavka, list. št. 56) ugovarjala, da tožnik ne izkazuje nobenega avtorskega dela, prav tako ne izkazuje, da so avtorska dela članki, ki jih omenja. Opozorila je tudi, da se tožnik ne opredeli, ali šteje, da so vsi članki avtorska dela, ter da bo moral članke predložiti in za vsak članek izkazati, da izpolnjuje pogoje za obstoj avtorskega dela iz 5. člena ZASP. Po mnenju VSL je bilo trditveno in dokazno breme, da članki predstavljajo avtorsko delo, na strani tožnika, ta pa ga ni zmogel. Menim, da je navedeno stališče prestrogo, ker onemogoča učinkovito uveljavljanje avtorskih pravic v primeru množičnega izkoriščanja avtorskopравnih del. V konkretnem primeru je šlo za uveljavljanje plačila za kliping, v času ko za pobiranje tovrstnih nadomestil še ni bilo podeljeno dovoljenje kolektivni organizaciji. Sama odločitev VSL je še toliko bolj sporna, ker se pravica do nadomestila za kliping ne upravlja obvezno kolektivno, kar pomeni, da jo lahko avtor uveljavlja tudi individualno. VSL pa je s svojo sodno prakso to popolnoma onemogočilo.

VSL je nato prenovilo smernice za ugotavljanje avtorskega dela, ki jih je postavilo v zadevi I Cp 613/2014 z dne 28. maja 2014, in jih je precej ublažilo. Sedaj velja, da za dokazovanje individualnosti predavanj, člankov in e-gradiva načeloma zadostuje, da o njihovi individualnosti izpovedo avtor in druge priče, ne zahteva pa se postavitve izvedenca. Prav tako je prestroga zahteva, da bi morala tožnica za vsako predavanje in članek posebej navesti elemente individualnosti in ta dela predložiti kot dokaz (II Cp 1335/2016).

2.1.4.2 Dokazovanje individualnosti dela z izvedencem

V nekaterih primerih je sodišče ugotavljalo obstoj avtorskega dela tudi z izvedencem, čeprav se načeloma šteje, da je sodnik dovolj usposobljen za samostojno ugotavljanje obstoja avtorsko pravnega dela. Zato se izvedenca postavi samo v primerih posebej kompleksnih avtorskih del, kot so na primer baze podatkov.

V sodbi VSL II Cp 1386/2021 je bilo bilo bistveno vprašanje, ali so baze podatkov na katerih temelji delovanje spletnih strani www.studiox.si, www.galerijax.si in baza podatkov v Google AdWords avtorska dela tožnika. Tožnik je te baze podatkov ustvaril v času delovnega razmerja pri tožencu. Sodišče prve stopnje je tožbeni zahtevek zavrnilo, sodišče druge stopnje pa je prvostopenjsko sodbo razveljavilo in zadevo vrnilo sodišču prve stopnje v novo odločanje. Sodišče prve stopnje je najprej angažiralo izvedenca C. C., ki je ocenil, da 10 – 20 % podatkovnih baz lahko odraža individualno storitev, ki bi uživala avtorsko zaščito. Izvedenec dr. A. A. pa je ugotovil, da baze podatkov, ki so predmet obravnave, niso avtorsko delo s področja računalništva. Ker pa je tožnik zatrjeval, da so podatkovne baze avtorsko delo na splošno, ne samo s področja računalništva, je Višje sodišče pojasnilo, da bi bilo treba postaviti tudi predlaganega izvedenca s področja umetnosti ali galeristike. Po presoji Višjega sodišča se sodišče prve stopnje tudi ni zadostno opredelilo do tožnikovih navedb, da sporna dela niso bila ustvarjena v delovnem razmerju, ker je toženec za nazaj prilagajal akt o sistemizaciji.

2.1.4.3 Sklicevanje na ugotovitev obstoja avtorskega dela iz drugega pravnega postopka

V zadevi V Cpg 123/2019 pa se je spor vodil zaradi vprašanja, ali tožničin model izpolnjuje pogoje za avtorsko delo. Tožnica se je v sporu sklicevala na drug pravdni postopek, v katerem je na strani toženke sodelovala druga pravna oseba in ne toženki, ki sta bili toženi v tem sporu. Sodišče prve stopnje je štelo, da je o vprašanjih, ali je tožnica avtorica spornega dela in ali je sporno delo avtorsko delo, že bilo odločeno v prejšnjem sporu, ki se je vodil zoper drugo pravno osebo.

Sodišče prve stopnje je tožbenemu zahtevku ugodilo, sodišče druge stopnje pa je sodbo spremenilo in zavrnilo tožbeni zahtevek. Utemeljilo je, da je sodišče prve stopnje zmotno štelo, da je bilo o vprašanju avtorstva in obstoju avtorskega dela že odločeno z drugo sodbo. Čeprav je avtorska pravica po svoji naravi absolutna, je treba njen obstoj ugotavljati v vsakem posameznem primeru kršitve posebej. V prejšnjem postopku je sodišče o avtorstvu in obstoju avtorskega dela odločalo le kot o predhodnem vprašanju, od katerega je bila odvisna odločitev o glavni stvari. Odločitev

o predhodnem vprašanju, tako kot vse ostale odločitve sodišča, ki so vsebovane le v obrazložitvi sodbe, pa ne postane pravnomočna. Zato ne veže strank in sodišča v morebitnih kasnejših pravnih razmerjih glede istega pravnega razmerja ter mora v novi pravdi sodišče predhodno vprašanje ponovno samo rešiti in v ta namen tudi izvesti potrebne dokaze.

V tej odločitvi je poudarjeno, da je, čeprav je avtorska pravica po svoji naravi absolutna, treba njen obstoj ugotavljati v vsakem posameznem primeru kršitve posebej. Če toženi stranki ne bi bilo omogočeno uveljavljanje ugovora, da ne gre za avtorsko delo, ker je bilo o avtorstvu odločeno že v sporu s tretjo osebo, bi ji bila kršena tudi pravica do izjave (22. člen Ustave).

2.1.4.4 Domneva avtorstva in obstoja avtorskega dela

Prvi odstavek 174. člena ZASP določa, da lahko zaradi zavarovanja dokazov ali iz drugih razlogov imetniki pravic iz tega zakona vpišejo ali shranijo izvirnike ali primerke svojih del, fonograme, videograme ali predmete kake druge svoje pravice v register zavarovanih del pri pristojni organizaciji. Dokler se ne dokaže nasprotno, se šteje, da ustrezne pravice na registriranih delih obstajajo in da pripadajo tisti osebi, ki je v registru označena kot njen imetnik. Register iz prvega odstavka tega člena je za določeno vrsto del eden za vso državo, javen in ga vodi organizacija, ki jo za to pooblasti Urad za intelektualno lastnino. Slednji je za vodenje takšnega registra pooblastil Avtorsko agencijo za Slovenijo (AAS).

V zadevi I Cp 1764/2020 je tožnik zahteval plačilo za programsko shemo. Svoj tožbeni zahtevek je utemeljeval na podlagi 9. člena Pogodbe o nerazkritju informacij. Zatrjeval je, da je svojo pogodbeno obveznost izdelave programske sheme, ki jo je registriral pri AAS v celoti pravočasno izpolnil. Toženka je nasprotovala, da programska shema ni avtorsko delo.

Sodišče je pogodbo obravnavalo kot avtorsko pogodbo o naročilu dela, za katero se uporabljajo, če ni specialnih določil, določila o podjemni pogodbi (prvi in četrti odstavek 99. člena ZASP). Po izvedenem dokaznem postopku je pritrdilo tožniku, da je pogodbeno obveznost izpolnil, da rok za izpolnitev ni bil bistvena sestavina pogodbe,

da je bilo za konkretizacijo naročila potrebno sodelovanje s toženko, da je to potekalo in da mu nadomestilo ni bilo poravnano v okviru izplačil po drugih pogodbah. Sodišče je upoštevalo okoliščino, da je tožnik programsko shemo prijavil pri AAS. Takšna registracija sicer nima konstitutivnega pomena za nastanek in varstvo avtorskih pravic po ZASP, saj avtorska dela uživajo pravno varstvo tudi če niso zavarovana. Vendar pa registracija po drugem odstavku 174. člena ZASP ustvarja dvojno domnevo, in sicer da gre za avtorsko delo in da avtorske pravice pripadajo tisti osebi, ki je v registru označena kot avtor. Na toženki je dokazno breme, da s strani tožnika predložena programska shema ne predstavlja avtorskega dela, tega bremena pa v tem postopku ni zmogla.

Sodba izkazuje pomen registracije avtorskega dela pri AAS za lažje uveljavljanje avtorske pravice pred sodišči.

2.2 Avtor in soavtor

2.2.1 Kdo je avtor?

Člen 10 ZASP določa, da je avtor fizična oseba, ki je ustvarila avtorsko delo.

Vprašanje, komu izvirno dodeliti avtorske pravice, je postalo vedno bolj pomembno za vidika dejstva, da se veliko avtorskih del v modernem svetu ustvarja z umetno inteligenco. Določeno smernico je mogoče ugotoviti iz sodbe VSL II Cp 3445/2015. V njej je VSL pojasnilo, da je toženkin zakoniti zastopnik pri ustvarjanju računalniško proizvedene glasbe pokazal neko stopnjo individualnega ustvarjanja, ki je zadostovala za priznanje avtorstva. Res je pri tem uporabil računalniški program, kar je bilo nesporno ugotovljeno, a z odločilnim vložkom lastne ustvarjalne energije, in sicer z izbiro glasbil, tonov, itd. (glede na skope, a neprerekane navedbe toženke). Nekdo drug bi z istim programom torej izbral („ustvaril“) drugačno glasbo (melodijo), torej je program sam ni proizvedel povsem naključno, algoritmsko.

2.2.2 Kdaj nastane delo v soavtorstvu?

Člen 12 ZASP se glasi: *»(1) Če je avtorsko delo, ki je bilo ustvarjeno v sodelovanju dveh ali več oseb, nedeljiva celota, pripada vsem soavtorjem nedeljiva avtorska pravica na tem delu. (2) Odločanje o uporabi takega dela pripada nerazdelno vsem soavtorjem, pri čemer posamezni soavtor tega ne sme preprečiti v nasprotju z načelom vestnosti in poštenja. (3) Deleži posameznih soavtorjev se določijo v sorazmerju z dejanskim prispevkom vsakega izmed njih k ustvaritvi avtorskega dela, če niso njihova medsebojna razmerja s pogodbo drugače določena.«*

V zadevi II Cp 635/2020 sta tožnika sta od toženke zahtevala plačilo za sinopsis - koncept TV oddaje. Toženka je ugovarjala, da prvi tožnik ni avtor dela oziroma, da ga tožnika nista ustvarila skupaj. Višje sodišče je poudarilo, da v skladu s prvim odstavkom 12. člena ZASP pripada vsem soavtorjem nedeljiva avtorska pravica na delu, če je avtorsko delo, ki je bilo ustvarjeno v sodelovanju dveh ali več oseb nedeljiva celota. Ker je bilo avtorsko delo ustvarjeno v tesnem skupnem sodelovanju tožnikov, je Višje sodišče zaključilo, da obema avtorjema pripada nedeljiva avtorska pravica. Ni bilo namreč ugotovljeno, da bi se prispevki avtorjev lahko ločeno izkoriščali. Glede na

ustvarjalno povezanost tožnikov in tesno naravo dela, deležev prispevkov zaradi zlitosti niti ni bilo mogoče razlikovati. V takšni situaciji to pomeni, da delež prispevka (npr. 1/2 ali 1/3) posameznega avtorja v razmerju do toženke kot uporabnice dela niti nima odločilnega pomena, saj lahko vsak soavtor sam zahteva varstvo celotne pravice.

2.2.3 Vpliv predhodnih odločitev v zvezi z enim avtorjem na druge soavtorje

V zadevi V Cpg 138/2021 je tožnica – založba B – zahtevala od toženke – založbe C odškodnino za kršitev avtorskih pravic na učbeniku. Med tožnico in avtorico A. A. so že prej potekali spori v zvezi s prepovedjo prodaje učnih gradiv X 5 in X 6, plačilom nadomestila in ugotovitvijo veljavnosti založniških pogodb. Sodišče je v predhodnem postopku pravnomočno zavrnilo tožbeni zahtevek na ugotovitev, da založniška pogodba med tožnico in A. A. ni bila razvezana. To a contrario pomeni, da je bila pravnomočno ugotovljeno, da je pogodba razvezana, kar pomeni, da tožnica ni imetnica avtorskih pravic. Sporna učna gradiva pa so bila avtorska dela, ki so ji ustvarili soavtorji, ne samo A.A. Pravnomočnost sodbe praviloma veže samo stranke, ki so v postopku sodelovale. Tožnica pa je trdila, da zahteva plačilo samo za prispevke drugih avtorjev, ki niso bile stranke predhodnega spora in na katere sodna odločba ne učinkuje. A.A., drugi soavtorji pa niso bile stranke spora med tožnico in avtorico A.A. Vprašanje, rešeno v drugi pravdi, zavezuje kot predhodno vprašanje samo stranke tistega postopka.

Sodišče prve stopnje je z vmesno sodbo odločilo, da je zahtevek tožeče stranke za plačilo po podlagi utemeljen. Višje sodišče pa je sodbo spremenilo in tožbeni zahtevek zavrnilo. Odločilo je, da čeprav je tožnica za posamezne prispevke avtorjev k učnim gradivom sklenila posebne pogodbe, prispevkov ni mogoče ločeno samostojno uporabiti. Res je besedilo učbenika mogoče ločiti od tabel, skic in ilustracij, vendar pa besedila samega ni mogoče uporabiti brez novih prispevkov, prav tako pa ostalih prispevkov ni mogoče uporabiti brez novega besedila. To pa pomeni, da kar zadeva materialne avtorske pravice, ki jih je skupina avtorjev prenesla na tožečo stranko, razmerja tožeče stranke z A. A. ni mogoče obravnavati ločeno od razmerja tožeče stranke z ostalimi avtorji. Tožeča stranka in sodišče prve stopnje sta glede na enovite pravice soavtorjev na to pravnomočno sodbo vezana. Res je, da je pogodbe tožeči

stranki izrecno odpovedala le A. A. in da ostali avtorji tožeči stranki niso izrecno podali izjave o odpovedi pogodbe. Vendar pa je treba upoštevati, da iz izpovedi A. A. in vseh ostalih avtorjev izhaja, da so bili avtorji kar zadeva odpoved pogodb tožeči stranki soglasni. Ker so z odpovedjo založniških pogodb za sporna učna gradiva brez dvoma soglašali vsi soavtorji, je v posledici razveze pogodb tožeča stranka izgubila vse materialne avtorske pravice (so)avtorjev na učnih gradivih, ki so ponovno pripadle avtorjem.

2.3 Opredelitev komercialnega fonograma

2.3.1 Zakonska opredelitev

Člen 128 ZASP določa: »(1) Proizvajalec fonogramov je fizična ali pravna oseba, ki prevzame pobudo in odgovornost za prvi posnetek zvokov neke izvedbe ali drugih zvokov, ali nadomestkov zvokov. (2) Fonogram pomeni posnetek zvokov neke izvedbe ali drugih zvokov, ali nadomestka zvokov, razen če gre za posnetek, ki je vključen v avdiovizualno delo. (3) Posnetek pomeni fiksiranje zvokov ali njihovih nadomestkov na nosilec, s katerega se ti lahko zaznajo, reproducirajo ali priobčujejo s pomočjo naprave.

2.3.2 Komercialnost fonograma

2.3.2.1 Dejanje izdaje fonograma

Drugi odstavek 3. člena ZASP določa, da izdaja po tem zakonu pomeni, da je zadostno število že izdelanih primerkov dela ali predmeta sorodne pravice z dovoljenjem upravičenca ponujenih javnosti ali danih v promet. Vprašanje izdaje fonograma je povezano tudi z njegovo komercialnostjo.

V skladu z 2.e členom Pogodbe svetovne organizacije za intelektualno lastnino o izvedbah in fonogramih (UL L 89, 11.4.2000, str. 15-23 – WPPT) pomeni izdaja fonograma ponujanje fonograma javnosti s soglasjem imetnika pravic pod pogojem, da so ti primerki ponjeni javnosti v razumni količini.

2.3.2.2 Stališča v literaturi

Razlika med malimi glasbenimi pravicami in pravico javnega predvajanja fonogramov je v tem, da je po drugem odstavku 22. člena ZASP varovano javno predvajanje vseh avtorskih del, medtem ko 130. člen predvideva plačilo nadomestila samo za predvajanje komercialnih fonogramov. V literaturi obstajata dve nasprotujoči si stališči. Po prvem stališču naj bi bil nekomercialni fonogram kot antipod komercialnemu le tisti, ki je izdan v okviru zasebnega razmnoževanja (50. člen ZASP). Nekomercialni fonogram naj bi smele izdelati fizične osebe, od pravnih oseb pa zgolj

javni arhivi, javne knjižnice, muzeji ter izobraževalne in znanstvene ustanove. Poleg tega naj bi posnetki glasbe, če niso bili izdani, v trenutku, ko so se priobčili javnosti in začeli opravljati funkcijo za doseganje neposredne ali posredne gospodarske koristi, pridobili status komercialnega fonograma (Bogataj, 2015). Trampuž, Oman in Zupančič (1997, str. 313) pa poudarjajo, da vsak posnetek zvoka, ki se predvaja javnosti, še ni fonogram, izdan za komercialne namene, v smislu 130. člena ZASP. Takšne so samo izdaje zvočnih posnetkov, ki so namenjene tržni eksploataciji. Ali je bil fonogram izdan in ali je bil izdan za komercialne namene, presoja sodišče. Ker se za izdajo fonograma predvideva finančna investicija njegovega proizvajalca, mora imeti posnetek zvoka po moji oceni določeno kakovost in finančni angažma, da ga je mogoče šteti za fonogram.

2.3.2.3 Praksa sodišč

VSL se je večkrat ukvarjalo z opredelitvijo komercialnega fonograma. Po sodni praksi v zadevi I Cp 270/2016 posnetki, ki niso dani javnosti v razumni količini (samo npr. v 50 izvodih) in niso bili izdani z namenom tržne eksploatacije, niso komercialni fonogrami. Na splošno velja, da mora nekomercialnost fonograma dokazati uporabnik, ker gre za lastnost fonograma in ne za negativno dejstvo. V zadevi I Cp 503/2016 z dne 8. junija 2016 je VSL potrdilo stališče sodišča prve stopnje, da posnetek ni bil izdan v smislu drugega odstavka 3. člena ZASP, če je bil posnet samo na 100 zgoščenkah, od katerih so jih polovico razdelili med izvajalce na tem posnetku, polovico pa so jih namenili za promocijo. S procesnopravnega vidika pa so se v navedenih sodbah oblikovala naslednja stališča: na tožniku je trditveno in dokazno breme o obstoju dejstva, da je toženec priobčeval fonograme (ne pa na primer videogramov, žive glasbe itn.), na tožencu pa je trditveno in dokazno breme o obstoju dejstva, da je priobčeval fonograme, ki niso bili izdani oziroma niso bili izdani za komercialni namen. Uspeh dokazovanja tiste stranke, ki nosi materialno dokazno breme, prevale procesno dokazno breme na nasprotno stranko, ki mora z nasprotnim dokazom izničiti uspeh glavnega dokaza. Zato velja, da če se v pravnem postopku ugotovi predvajanje fonogramov, je trditveno in dokazno breme o njihovi nekomercialnosti na uporabniku: ta najbolj ve, kaj predvaja. Ne gre namreč za dokazovanje negativnega dejstva, ki ga ne bi bilo oziroma bi ga bilo težko dokazati,

ampak za dokazovanje lastnosti fonogramov. V prid takšni prerazporeditvi dokaznega bremena govori tudi ustaljena sodna praksa v zvezi s priobčevanjem glasbenih del javnosti. V skladu s to prakso je na kolektivni organizaciji trditveno in dokazno breme, da je uporabnik javno predvajal glasbo, na uporabniku pa, da predvajana dela niso varovana (sodba VSL II Cp 1701/2014).

2.3.3 Vključenost fonograma v avdiovizualno delo

Po stališču VSL v zadevi I Cp 997/2016 posnetek, vključen v avdiovizualno delo, ni fonogram. Enako je odločilo tudi VSL v sodbi V Cpg 490/2020. V tej zadevi je bila tožnica kolektivna organizacija, ki za imetnike pravic uveljavlja denarna nadomestila za javno priobčevanje fonogramov. Zatrjevala je, da je toženka, ki je izdajateljica RTV programa, radiodifuzno oddajala tudi kratke glasbene filme (glasbene videospote), ki so avdiovizualna dela, nastala zaradi fonogramov. Zato je toženki izstavila račun za plačilo akontacije nadomestil za javno priobčitev fonogramov za leto 2017, ki pa ga toženka ni plačala.

Sodišče je zavrnilo tožbeni zahtevek. Pojasnilo je, da spadajo kratki glasbeni filmi, kot izhaja iz 103. člena ZASP, med avdiovizualna dela. Kakšna je pravna usoda fonogramov, ki so vključeni v avdiovizualna dela, pa jasno določa 2. odstavek 128. člena ZASP. Dokler so vključeni v avdiovizualno delo in se priobčujejo skupaj z njim, so izključeni iz definicije fonograma. Iz neobstoječih fonogramov ni mogoče terjati plačila nadomestil zanje. S tem je sodišče postavilo jasno ločnico med pravicami na fonogramih in pravicami na avdiovizualnih delih.

Navedena odločitev je v skladu s prakso SEU, ki je odločilo enako v zadevi C-147/19-ACMC.

To pomeni, da Zavod IPF ne more zahtevati plačila nadomestila za predvajanje fonogramov po TV-sprejemniku, kadar se tako predvajajo izključno avdiovizualna dela v smislu 103. člena ZASP. To so kinematografski, televizijski, risani filmi, kratki glasbeni videofilmi, reklamni in dokumentarni filmi ter druga avdiovizualna dela, izražena v obliki zaporedja povezanih gibljivih slik, z zvokom ali brez, ne glede na vrsto nosilca, na katerem so vsebovana.

Za razmejitev med fonogramom in videogramom (avdiovizualnim posnetkom) je treba upoštevati dogovorjeno izjavo v zvezi z 2.b členom WPPT, po kateri opredelitev pojma fonogram v navedenem členu ne pomeni, da na pravice na fonogramu kakorkoli vpliva vključenost v kinematografskem ali drugem avdiovizualnem delu. Vendar te izjave ni mogoče razumeti v smislu, da nadomestila za javno predvajanje ni treba plačati Zavodu IPF samo tedaj, ko so bile pravice z imetniki pravic na avdiovizualnih delih (oziroma z Zavodom AIPA) urejene. Razumeti jo je treba tako, da fonogram ne izgubi svoje kvalitete, če je vključen v avdiovizualno delo v smislu pravic, če se izkorišča oziroma uporablja posebej, torej če ni več inkorporiran v avdiovizualnem delu (Reinbothe, 2015, str. 271–274).

2.4 Priobčitev glasbenih del javnosti

Oprelitev pojma priobčitve javnosti ter razmejitev med javnim in zasebnim sta za uveljavljanje malih glasbenih pravic bistvenega pomena. Avtor ima pravico do honorarja iz naslova malih glasbenih pravic le, če se njegova dela priobčujejo (predvajajo oziroma izvajajo) v javnosti, ne v zasebnem krogu. Ker je pojem priobčitev javnosti pojem evropskega prava in ga je treba kot takega v skladu z zahtevami po enotni uporabi prava Unije in načela enakosti v celotni Uniji razlagati neodvisno in enotno, je vloga Sodišča EU za določanje obsega uveljavljanja malih glasbenih pravic izredno pomembna.

2.4.1 Dejanje priobčitve

2.4.1.1 Ureditev v ZASP

Drugi odstavek 22. člena ZASP pojem priobčitev opredeljuje kot »uporabo dela v netelesni obliki«. Pri tovrstnem izkoriščanju dela ne nastanejo kopije ali telesni primerki avtorskega dela, temveč so reprodukcije avtorskega dela neotipljive in minljive, zazna pa jih človeško uho oziroma oko (Trampuž, Oman in Zupančič, 1997, str. 90).

Kaj je priobčitev javnosti, je pomembno z vidika malih glasbenih pravic. Zdaj ne več veljaven 147. člen ZASP je male glasbene pravice opredelil kot »priobčitev že objavljenih neodrskih glasbenih del javnosti«. Trampuž v zvezi s tem navaja štiri pogoje, ki morajo biti izpolnjeni: 1. da gre za glasbena dela; 2. da so dela že objavljena; 3. javna priobčitev kot netelesna uporaba dela ter 4. priobčitev je »neodrska«, kar pomeni, da nima dramaturške zgradbe (Trampuž, 2007, str. 58).

Zakon o kolektivnem upravljanju avtorske in sorodnih pravic (Uradni list RS, št. 63/16 in 130/22 – ZKUASP) ne določa več pojma malih pravic. Enako kot prej pa določa, da se obvezno kolektivno upravljajo pravice priobčitve neodrskih glasbenih del javnosti, razlika je le, da se obvezno ne upravljajo več pravice dajanja na voljo javnosti kot vrsta malih glasbenih pravic. Izraz male glasbene pravice, ki izhaja iz nemške pravne terminologije (*kleine musikalische Rechte*), se je uveljavil v praksi, zato menim, da bo v sodni praksi obstal tudi brez izrecnega zapisa v zakonu.

2.4.1.2 Primeri iz sodne prakse

V zadevi V Cpg 56/2016 je bilo zavzeto stališče, da komaj slišno in nerazločno predvajanje fonogramov, ki ni bilo namenjeno množici, ne pomeni priobčitve in ne utemeljuje zahtevka IPF za plačilo nadomestila.

Ker zakon govori o »uporabi«, se za dejanje priobčitve zahteva namerno ravnanje priobčevalca. Tako je VSL štelo, da imetnik poslovnih prostorov znotraj trgovskega centra ne stori priobčitve javnosti, če se v njegove poslovne prostore sliši glasba s hodnika trgovskega centra, na predvajanje katere imetnik poslovnih prostorov ne more vplivati (sodba VSL I Cp 4191/2011).

V sodni praksi še ni razčiščeno vprašanje, kdo je dolžan plačati za predvajanje glasbe na hodnikih trgovskega centra, še posebej, kadar je trgovski center v solastništvu oziroma v etažni lastnini več podjetij. Kolektivne organizacije so v takem primeru običajno zahtevale plačilo od upravnika trgovskega centra, vendar ta predvaja glasbo v imenu in za račun etažnih lastnikov oziroma solastnikov trgovskega centra in sam ni pasivno legitimiran v sporih za plačilo obveznosti etažnih lastnikov. To je potrdilo tudi VSL v sodbi V Cpg 487/2016. Mogoče bi bilo sicer upravnikovo odgovornost utemeljiti na neki vrsti prispevka k predvajanju glasbe javnosti, in sicer na institutu motilstva. Lahko bi šteli, da je upravnik potem, ko ga kolektivna organizacija obvesti o dolžnosti plačila nadomestila za predvajanje glasbe, dolžan opustiti oziroma preprečiti predvajanje glasbe v skupnih prostorih oziroma poskrbeti, da etažni lastniki s kolektivno organizacijo uredijo plačevanje nadomestil. V nasprotnem primeru odgovarja za škodo, nastalo kolektivni organizaciji zaradi neplačevanja nadomestil.

2.4.1.3 Ureditev v pravu EU

Pojem priobčitev javnosti se pojavlja v več direktivah s področja avtorskega prava. Najpomembnejši je 3. člen Direktive 2001/29/ES, ki določa izključno pravico priobčitve avtorskih del javnosti in pravico dajanja avtorskih del na voljo javnosti. Vendar direktiva v skladu s 23. Uvodno izjavo ureja samo priobčitev javnosti, kadar

javnost ni prisotna na kraju izvora priobčitve. To pomeni, da se nanaša na vse pravice priobčitve javnosti iz 22. člena ZASP, razen na pravico javnega glasbenega izvajanja. Osmi člen Direktive Sveta 2006/115/ES z dne 12. decembra 2006 o pravici dajanja v najem in pravici posojanja ter določenih pravicah, sorodnih avtorski, na področju intelektualne lastnine (UL L 376, 27. december 2006) nadalje določa pravico izvajalcev in proizvajalcev fonogramov do enkratnega pravičnega nadomestila, če se fonogram, objavljen v komercialne namene, ali reprodukcija takšnega fonograma uporablja za brezžično oddajanje ali za kakršnokoli priobčitev javnosti. Ta pravica je sorodna in poplačilna. Drugi člen Direktive Sveta 93/83/EGS z dne 27. septembra 1993 o uskladitvi določenih pravil o avtorski in sorodnih pravicah v zvezi s satelitskim radiodifuznim oddajanjem in kabelsko retransmisijo (UL L 248, 6. oktober 1993) pa določa izključno pravico avtorjev do priobčitve del javnosti prek satelita.

Praksa SEU je izoblikovala naslednje smernice: 1) priobčitev katerikoli prenos varovanih del, ne glede na uporabljeno sredstvo ali tehnološki postopek (C-403/08 in C 429/08-FAPL); Za priobčitev gre tudi, ko RTV-organizacija oddaja signale s programsko vsebino več distributerjem signalov, in sicer prek satelita, kabla ali povezave xDSL, torej z različnimi sredstvi ali tehnološkimi postopki (C 325/14, SBS). Tudi zagotavljanje klikljivih povezav do zavarovanih del (torej z navedbo naslova spletne strani na drugi spletni strani) je »dajanje na voljo« in s tem »priobčitev« (C 466/12, Svensson).

Enako kot slovenska sodna praksa tudi SEU priobčitev opredeljuje kot namerno dejanje osebe, ki drugim omogoči poslušanje glasbe prek predvajanja varovanih vsebin in se pri tem popolnoma zaveda posledic svojega ravnanja (C-135/10-SCF v. Marco del Corso). Predvajanje televizijskih oddaj prek televizijskih sprejemnikov pacientom rehabilitacijskega centra razvedrilo med zdravljenjem ali v času čakanja na zdravljenje. Zato je to dodatna storitev, ki je z vidika zdravljenja sicer nepomembna, ugodno pa prispeva k ugledu in privlačnosti ustanove, saj ji zagotavlja konkurenčno prednost (C-117/15-*Reha Training*). Sama namestitve naprav, ki javnosti omogočajo sprejemanje televizijskih ali radijskih signalov, še ne pomeni dejanja priobčitve. Z distribucijo signala pa se zgodi priobčitev, ker se s tem omogoči dostop do avtorskopravno varovanih del, in sicer ne glede na to, ali klienti priobčevalca radijski sprejemnik vključijo ali ne (C-306/05-*Rafael Hoteles*) Brez posredovanja namreč

klienti oddajanega dela ne bi mogli spremljati (C-162/10-*Phonographic Performance (Ireland)*)

V skladu s sodno prakso Sodišča EU je priobčitev katerikoli prenos varovanih del, ne glede na uporabljeno sredstvo ali tehnološki postopek.¹ Za priobčitev gre tudi, ko RTV-organizacija oddaja signale s programsko vsebino več distributerjem signalov, in sicer prek satelita, kabla ali povezave xDSL, torej z različnimi sredstvi ali tehnološkimi postopki.² Tudi zagotavljanje klikljivih povezav do zavarovanih del (torej z navedbo naslova spletne strani na drugi spletni strani) je »dajanje na voljo« in s tem »priobčitev« v smislu prvega odstavka 3. člena Direktive 2001/29/ES.³

2.4.2 Opredelitev pojma javnost

2.4.2.1 Ureditev v ZASP

Drugi člen ZASP javnost opredeljuje kot »večje število oseb, ki so izven običajnega kroga družine ali kroga osebnih znancev«. V slovenski pravni literaturi se kot spodnja meja večjega števila oseb navaja od pet do osem poslušalcev. Kot običajni krog družine se razume širše sorodstvo, zbrano na primer pri poročnem obredu ali sedmini. Krog osebnih znancev je opredeljen ozko ter izključuje poklicne, stanovske, društvene ali druge vrste znancev. Ne zahteva se, da bi morala biti javnost navzoča hkrati ali v istem prostoru.⁴

2.4.2.2 Ureditev v pravu EU

Sodišče EU se je pri opredelitvi pojma javnost oprlo tudi na glosar WIPO, po katerem gre za priobčitev javnosti (angl. *communication to the public*), kadar priobčitev sprejmejo osebe na splošno, ki niso omejene na posameznike, ki pripadajo zasebni

1 Sodba Sodišča EU z dne 4. oktobra 2011 v združenih zadevah C-403/08 in C-429/08, *FAPL in drugi v. Murphy in drugi*, obr. št. 193.

2 Sodba Sodišča EU v zadevi C-325/14, *SBS v. SABAM*, z dne 19. novembra 2015, obr. št. 18.

3 Sodba Sodišča EU v zadevi C-466/12, *Svensson*, z dne 13. februarja 2014, obr. št. 20.

4 M. Trampuž, B. Oman in A. Zupančič, 1997, str. 20.

skupini.⁵ V zadevah C-89/04- *Mediakabel* in C-192/04- *Lagardère Active Broadcast* je odločilo, da »javnost« v smislu prvega odstavka 3. člena Direktive 2001/29/ES zajema nedoločeno število morebitnih naslovnikov, pri tem pa mora biti število oseb dovolj veliko. V zadevi C-135/10-*Marco del Corso* je SEU javnost nadalje opredelilo kot osebe na splošno, kadar ne gre za premajhno ali številčno zanemarljivo skupino zadevnih oseb. Pri tem enako kot slovenska pravna literatura upošteva tako imenovane kumulativne učinke dajanja dela na voljo potencialnim naslovnikom – pri tem upošteva, koliko izmed teh oseb je imelo dostop do tega dela sočasno in zaporedoma. Vendar stalne stranke v zasebni zobozdravstveni ambulanti niso javnost, če je njihovo število majhno.

V zadevi C-117/15-*Reha Training*, je nato sodišče precej omejilo in relativiziralo pomen sodbe iz zadeve *Marco del Corso*. Ugotovilo je namreč, da ne velja enako kot za zasebno zobozdravstveno ambulanto tudi za čakalnico rehabilitacijskega centra, v kateri se zadržuje manjše število strank. Upravitelj takega centra naj bi bil v enakem položaju kot upravljavci gostišča, hotela ali zdravilišča. Ti pa izvedejo dejanje priobčitve, če svojim strankam namerno prenašajo varovana dela, tako da namerno oddajajo signal prek televizijskih ali radijskih sprejemnikov, ki so jih namestili v svoji ustanovi. Zato je sodišče ugotovilo, da tak upravljavec izvede dejanje priobčitve. Pacienti rehabilitacijskega centra so osebe na splošno. Krog oseb, ki ga sestavljajo ti pacienti, ni »premajhen ali celo nepomemben«, zlasti ker lahko navedeni pacienti varovana dela uživajo sočasno na več mestih v ustanovi. Zato so te osebe »javnost« v smislu prvega odstavka 3. člena Direktive 2001/29 in drugega odstavka 8. člena Direktive 2006/115. Ker ti pacienti očitno niso bili upoštevani ob izdaji dovoljenja za televizijsko in radiodifuzno oddajanje del, pomenijo »novo javnost«. Zato upravljavec rehabilitacijskega centra izvaja priobčitev javnosti.

Po praksi SEU pa ne gre za priobčitev javnosti, če RTV-organizacija oddaja signale s programsko vsebino individualnim in določenim distributerjem, ne da bi do njih potencialni gledalci lahko imeli dostop. V tem primeru oddajana dela niso priobčena »javnosti« v smislu prvega odstavka 3. člena Direktive 2001/29, temveč individualnim in določenim ponudnikom (C 325/14-*SBS*).

5 WIPO, 1980.

2.4.3 Pravica javne priobčitve fonogramov

2.4.3.1 Ureditev v ZASP

V skladu s 130. členom ZASP je uporabnik v primeru, da se fonogram, ki je bil izdan za komercialne namene, ali njegov posnetek uporabi za radiodifuzno oddajanje ali kakšno drugo obliko javne priobčitve, dolžan vsakokrat plačati proizvajalcu fonogramov enkratno primerno nadomestilo. Ta pravica je sorodna avtorski, ni pa avtorska. Poleg tega ta pravica ni izključna, kot je na primer izključna pravica avtorjev do priobčitve glasbenih del javnosti, temveč gre za poplačilno pravico oziroma pravico do nadomestila. Posebno dovoljenje proizvajalcev fonogramov za njihovo javno predvajanje ni potrebno, uporabnik je dolžan samo plačati ustrezno nadomestilo (Trampuž, Oman in Zupančič, 1997, str. 313). Namen te ureditve je varstvo avtorja dela, ki bi ga proizvajalec fonogramov v primeru, da bi mu bila podeljena izključna pravica priobčitve fonogramov javnosti, lahko oviral pri nadaljnji unovčitvi njegove stvaritve (Vogel, 2010). Enkratnost pa pomeni, da je uporabnik dolžan plačati le eno nadomestilo, ki se nato razdeli izvajalcem in proizvajalcem fonogramov. S tem se zmanjšajo stroški iskanja imetnikov te pravice.

Pravico javnega predvajanja komercialnih fonogramov pri nas za izvajalce in proizvajalce fonogramov uveljavlja Zavod IPF. Pravice pri prenosu v upravljanje kolektivni organizaciji pa ne spremenijo svoje narave. Zato Zavod IPF imetnikom barov, gostiln in trgovin ne more prepovedati, da svojim strankam predvajajo fonograme, lahko pa v tem primeru od njih zahteva plačilo primerne nadomestila.

Pravna narava te pravice še ni v celoti pojasnjena. Vrhovno sodišče RS je v zadevah III Ips 141/2014 in III Ips 142/2014 poudarilo, da *»zahtevke za plačilo nadomestila po Tarifi oziroma po Skupnem sporazumu ni zahtevke, ki bi imeli temelj v neupravičeni obogatitvi, temveč gre za zahtevke za plačilo obveznosti, ki jo neposredno vzpostavlja zakon (130. člen ZASP)«*. Pravna opredelitev narave zahtevka je zelo pomembna, saj vpliva tako na dolžino zastaralnih rokov, tek zamudnih obresti, utemeljenost zahtevka na plačilo davka na dodano vrednost kot tudi na utemeljenost in zastaranje civilne kazni. Navedeno stališče Vrhovnega sodišča pomeni, da s predvajanjem fonogramov javnosti med uporabniki in kolektivno organizacijo nastane obligacijsko razmerje

neposredno na podlagi tega člena. Sklenitev pogodbe s kolektivno organizacijo se za obstoj obligacijskega razmerja ne zahteva, je pa zagotovo koristna za natančnejšo določitev obveznosti uporabnikov.

Vendar zgoraj opisano stališče, ki ga je v nekaj sodbah skušalo uveljaviti tudi Okrožno sodišče v Ljubljani, v sodni praksi VSL ni našlo podpore. Gospodarski oddelek tega sodišča se je namreč v zadevi V Cpg 43/2015 odločil vztrajati pri stališču, da lahko Zavod IPF izbira med restitucijskimi (190. člen OZ) in odškodninskimi zahtevki (168. člen ZASP v povezavi s 131. členom OZ). V zadevi V Cpg 465/2016 2016 je VSL odločilo, da lahko nadomestilo zahteva kolektivna organizacija, če je bila sklenjena pogodba z uporabnikom ali vsaj če je uporabnik prostovoljno položil znesek. Če tega ni storil, naj bi šlo za kršitev pravice ali neupravičeno obogatitev. Nekateri civilni senati (I Cpg 990/2013) pa kolektivni organizaciji, ki upravlja s pravicami na fonogramih - Zavodu IPF - priznavajo samo odškodninski zahtevek, ker ZASP restitucijskega izrecno ne določa. Stališče VSRS sta kritizirale tudi Ovčak Kos in Mežnar (2015), ker naj ne bi bilo prepričljivo, niti zanj ni najti opore v strokovni literaturi (Trampuš, 2007, str. 86). Določilo 130. člena ZASP, ki uporabnike proizvajalcem fonogramov zavezuje za plačilo nadomestila, je po mnenju avtoric zgolj pojasnjevalne narave in ne odgovarja na vprašanje pravne narave zahtevka. Vprašanje pa se bo ponovno odprlo, ker je VSRS s sklepom III DoR 7/2025 dopustilo revizijo glede dveh vprašanj: 1) Ali ima zahtevek po 130. členu Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah temelj v neupravičeni obogatitvi? 2) Ali je pravilno stališče sodišča, da se pri zastaranju zahtevka za plačilo nadomestila na podlagi 130. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah, upošteva 5 letni zastaralni rok?

V nemškem pravu je še posebej poudarjeno razlikovanje med izključnimi avtorskimi in sorodnimi pravicami (nem. *Ausschließlichkeitsrechte*) ter pravicami do nadomestil, ki pa že terminološko niso opredeljene kot pravice, temveč kot pravno priznani zahtevki do nadomestil (nem. *Vergütungsansprüche*). Ti imajo samostojno pravno naravo. Z uporabo varovane dobrine kot z avtorskopravno relevantnim ravnanjem nastane na podlagi samega zakona obligacijsko razmerje med uporabnikom in upravičencem. Na temelju tega razmerja pridobi upravičenec zahtevek na plačilo nadomestila kot izpolnitveni zahtevek (nem. *Erfüllungsanspruch*). Zahtevki do nadomestil zapadejo v plačilo neposredno po njihovem nastanku, njihovo

zastaranje se presoja po splošnih pravilih za zastaranje. Za lažjo uresničitev zahtevka iz nadomestila so uporabniki dolžni upravičence obvestiti o začetku uporabe del (nem. *Benachrichtigungspflicht*), vendar ta njihova obveznost ni iztožljiva. V nekaterih primerih pa so uporabniki dolžni s predložitvijo seznamov del poročati o natančnejšem obsegu njihove uporabe (nem. *Auskunftspflicht*) (Melichar, 2010).

Med obligacijska razmerja, ki nastanejo na podlagi zakona, slovenska pravna literatura šteje razmerja, katerih pravni temelj so neposlovna odškodninska odgovornost, neupravičena obogatitev ali poslovodstvo brez naročila. Skupno so ta razmerja označena kot neposlovna obligacijska razmerja.⁶ Čeprav tudi zahtevki za plačilo primernega nadomestila nastanejo na podlagi pravnega dejstva (predvajanja fonogramov), neodvisno od volje uporabnika in kolektivne organizacije, se v svojem bistvu bolj približajo pogodbenim obveznostim kot pa odškodninam ali reparacijam. Njihov namen je namreč zagotoviti primerno udeležbo proizvajalcev fonogramov in izvajalcev pri ekonomskih koristih iz uporabe fonogramov, ne pa izravnati neko pravno nedopustno stanje.

2.4.3.2 Ureditev v evropskem pravu

Pravično nadomestilo za javno priobčitev fonogramov je določeno v drugem odstavku 8. člena Direktive 2006/115/ES: »Države članice predvidijo pravico, s katero zagotovijo, da uporabnik plača enkratno pravično nadomestilo, če se fonogram, objavljen v komercialne namene, ali reprodukcija takšnega fonograma uporablja za brezžično oddajanje ali za kakršnokoli priobčitev javnosti, ter zagotovijo, da se to nadomestilo razdeli med zadevne izvajalce in proizvajalce fonogramov.«

SEU je v zadevi C-135/10-*Marco del Corso* pojasnilo: »Na podlagi člena 3(1) Direktive 2001/29 imajo avtorji preventivno pravico, ki jim omogoča, da posežejo med morebitne uporabnike svojih del in priobčitev javnosti, ki bi jo lahko nameravali izvesti ti

⁶ N. Plavšak, v: N. Plašak in drugi, *Obligacijski zakonik s komentarjem (splošni del)*, 1. knjiga, GV Založba, str. 170–171.

uporabniki, in priobčitev preprečijo. Nasprotno pa imajo izvajalci in proizvajalci fonogramov na podlagi člena 8(2) Direktive 92/100 (sedaj Direktive 2006/115) pravico do nadomestila, ki je ni mogoče izvrševati, dokler uporabniki fonograma, objavljenega v komercialne namene, ali reprodukcije tega fonograma ne uporabijo za priobčitev javnosti.« Poleg tega je v zvezi s »pravičnim nadomestilom« iz drugega odstavka 8. člena Direktive 92/100 SEU v zadevi C-245/00-*SENA v. NOS* že razsodilo, da gre za pojem, ki se mora enotno razlagati v vseh državah članicah.

25 Izjeme in omejitve avtorske pravice

2.5.1 Splošno

Korektiv pravnega monopola avtorske pravice so omejitve avtorske pravice (nem. *Schranken des Urheberrechts*). ZASP predpisuje več oblik vsebinskih omejitev avtorske pravice: v 47. in 47.a členu določa zakonite licence, v okviru katerih se avtorska dela lahko brez dovoljenja imetnika pravic, vendar v zameno za plačilo primerne nadomestila, uporabljajo za namene pouka, periodike in v korist invalidnih oseb. V členih od 48 do 57 pa so naštet primeri, kdaj se lahko avtorska dela prosto uporabljajo, brez avtorjevega dovoljenja ali plačila nadomestila (Bogataj Jančič, 2008).

Vsebinske omejitve avtorske pravice posegajo v avtorjevo svobodo razpolaganja z delom, saj je zaradi njih vsakomur dovoljeno, da avtorsko delo uporablja na določen način. Ta uporaba je lahko prosta ali se zanjo zahteva plačilo nadomestila (zakonite licence). Z nadomestilom naj bi se izravnala škoda, ki avtorju nastane s tem, da na določen način uporabe njegovega dela ne more vplivati.

2.5.2 Ureditev v pravu EU

Izjeme in omejitve avtorske pravice v pravu EU so določene v členu 5 Direktive 2001/29/ES:

- (a) uporaba izključno v namen ilustracije pri pouku ali znanstvenem raziskovanju, kadar se navede vir vključno z avtorjevim imenom, razen če se to izkaže za nemogoče, in v obsegu, ki ga opravičuje nekomercialni namen, ki naj se doseže;
- (b) uporaba v korist invalidov, ki je neposredno povezana z invalidnostjo in je nekomercialne narave, v obsegu, ki ga zahteva posamična oblika invalidnosti;
- (c) reproduciranje v tisku, priobčitev javnosti oziroma dajanje na voljo javnosti objavljenih člankov o aktualnih gospodarskih, političnih ali verskih temah oziroma predvajanih del ali druge vsebine istega značaja v primerih, ko takšna uporaba ni izrecno prepovedana in dokler je naveden vir vključno z avtorjevim imenom, oziroma uporaba del ali predmetov sorodnih pravic v zvezi s poročanjem o aktualnih dogodkih

v obsegu, ki ga upravičuje informativni namen in ob navedbi vira vključno z avtorjevim imenom, razen če se to izkaže za nemogoče;

(d) citati z namenom kritike ali ocene pod pogojem, da se nanašajo na delo ali na predmet sorodnih pravic, ki je bil že bil zakonito dan na voljo javnosti, da je naveden vir vključno z avtorjevim imenom, razen če se to izkaže za nemogoče, in da je njihova uporaba v skladu s pošteno prakso ter v obsegu, ki ga zahteva poseben namen;

(e) uporaba v namene javne varnosti ali za zagotovitev pravilne izvedbe ali poročanja o upravnih, parlamentarnih in sodnih postopkih;

(f) uporaba političnih govorov, pa tudi odlomkov iz javnih predavanj ali podobnih del oziroma vsebine v obsegu, ki ga opravičuje informativni namen in pod pogojem, da se navede vir vključno z avtorjevim imenom, razen če se to izkaže za nemogoče;

(g) uporaba med verskimi proslavami ali uradnimi proslavami, ki jih organizirajo javni organi;

(h) uporaba del, kot so arhitekturna in kiparska dela, namenjena trajni umestitvi na splošno dostopnih krajih;

(i) naključna vključitev dela ali drugih predmetov v druga gradiva;

(j) uporaba v namen oglaševanja javne razstave ali prodaje umetniških del v obsegu, ki je nujen za promocijo dogodka in ob izključitvi vsake druge komercialne uporabe;

(k) uporaba v namene karikature, parodije ali pastiša;

(l) uporaba v zvezi z demonstracijo ali popravilom opreme;

(m) uporaba umetniškega dela v obliki zgradbe ali risbe ali načrta zgradbe v namene rekonstrukcije zgradbe;

(n) uporaba s priobčitvijo ali dajanjem na voljo javnosti del ali predmetov sorodnih pravic, ki niso urejeni s prodajnimi ali licenčnimi pogoji, navedenimi v njihovih zbirkah, v namen raziskave ali zasebnega študija posameznim pripadnikom javnosti po temu namenjenih terminalih, ki se nahajajo v prostorih, navedenih v odstavku 2(c);

(o) uporaba v določenih drugih manj pomembnih primerih, kjer izjeme ali omejitve že obstajajo po nacionalni zakonodaji, pod pogojem, da zadevajo le analogne načine uporabe in ne vplivajo na prost pretok blaga in storitev v Skupnosti, brez vpliva na druge izjeme in omejitve, ki jih vsebuje ta člen.

Države članice ne smejo določiti drugih izjem in omejitev avtorske pravice, V kolikor dodatne izjeme in omejitve niso določene v drugih direktivah.

2.5.3 Citat

ZASP v prvem odstavku 51. člena določa, da je navajanje odlomkov objavljenega dela ali posamičnih objavljenih del s področij fotografije, likovne umetnosti, arhitekture, uporabne umetnosti, industrijskega oblikovanja in kartografije prosto, če je to potrebno z namenom ponazoritve, soočenja ali napotitve (citirni namen). Bistvena pogoja za citat po 51. členu ZASP sta obstoj kreativnega nosilca citata in obstoj citirnega namena. Navedena izjema temelji na členu 5(2)(d) Direktive 2001/29/ES.

Citiranje pride v poštev le, če obstaja glavno delo (nosilec citata), v katerem se citira drugo delo (predmet citata). Koncept TV-oddaje Bog ne daj da bi crknu televizor, ki je v tem, da družine sedijo na kavču in komentirajo, kaj je na televiziji, ni tako izrazit, da bi se lahko odlomki, ki se pred družinami vrtijo na televiziji, šteli kot citati, niti ni podan citirni namen (V Cpg 200/2016).

V več sporih je VSL iskalo ravnotežje med dovoljenimi izjemami in omejitvami avtorske pravice ter nedopustno kršitvijo teh pravic. VSL je kršitev avtorske pravice ugotovilo, ker je toženka prikazala 5 strani tožnikove knjige, ki je zbirka uradnih besedil, v svoji TV-oddaji (I Cp 3081/2014).

VSRS je v sodbi II Ips 276/2006 potrdilo široko razumevanje dovoljene uporabe v obliki citiranja, ki se lahko razteza tudi na glasbena dela. Pojasnilo je, da je že na podlagi gramatikalne razlage besedila prvega odstavka 51. člena ZASP mogoče ugotoviti, da ZASP dopušča citiranje vseh kategorij avtorskih del, pri čemer pa mora biti citat bistveno manj obsežen od nosilca citata (odlomki del). Zaradi določitve dovoljenega obsega citata pa so v prvem odstavku 51. člena ZASP še dodatno taksativno našteje kategorije del, in sicer s področja fotografije, likovne umetnosti, arhitekture, uporabne

umetnosti, industrijskega oblikovanja in kartografije, kjer je mogoče citirati posamična celotna dela. Navedeno logično izhaja tudi iz same narave avtorskega dela, saj je npr. sliko ali fotografijo primernejše citirati v celoti kot pa njen del. Takšna razlaga določila 51. člena ZASP je po mnenju VSRS tudi v skladu s 60. členom Ustave.

2.5.4 Svoboda tiska in razširjanja informacij kot razlog za omejitev avtorskih pravic

V zadevi III Ips 119/2015 pa je VSRS dalo prednost svobodi tiska in razširjanja informacij pred varstvom avtorske pravice: v tej zadevi je tožnica posnetek intervjuja s predsednikom ponudila medijem na svoji strani na spletnem kanalu Youtube, zaradi spornih izjav v njem pa se je predsednik znašel v kazenski preiskavi. Sodišče je utemeljilo, da tožnica v takem primeru ni upravičena naknadno prepovedati predvajanja posnetka, kopijo katerega so mediji naredili, še preden ga je tožnici uspelo odstraniti. Mediji so z označbo vira zadostili tudi pogojem citiranja (tako tudi V Cpg 120/2017). Takšna praksa bi lahko bila sporna z vidika prakse SEU v zadevi C-476/17-Pelham, kjer je bilo pojasnjeno, da mora vsaka izjema in omejitev avtorske pravice temeljiti izrecni določbi prava EU.

2.5.5 Preizkus naprav

V skladu s 57. členom ZASP lahko obrati in trgovine, ki proizvajajo ali dajejo v promet fonograme ali videograme, naprave za njihovo reproduciranje ali javno priobčitev ter naprave za sprejem oddaj, lahko prosto reproducirajo in javno priobčujejo dela v obsegu, ki je potreben, da se preizkusi njihovo delovanje pri proizvodnji ali pri prodaji. Kje ima preizkus naprav podlago v pravu EU, ni mogoče nedvoumno določiti. Lahko bi šlo zdaj recimo za manj pomembne primere, vendar tovrstni preizkus ni nujno omejen na analogne primere.

V zadevah V Cpg 668/2016 in I Cp 3494/2015 je VSL pojasnilo, da ne gre za predvajanje komercialnih fonogramov, če so ti služili zgolj preizkusu ozvočenja na prireditvi.

VSRS pa je v zadevi II Ips 126/2012 pojasnilo, da namen 57. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah (ZASP) ni v omogočanju proste uporabe glasbe v poslovnih

prostorih, kadar je njeno predvajanje trajno in neodvisno od prisotnosti kupcev, temveč izključno v preizkusu tehničnih naprav. Predvajanje glasbe v komercialne namene torej ni zajeto v tej zakonski izjemi, saj služi ustvarjanju vzdušja za potrošnike, ne pa tehničnemu testiranju.

2.5.6 Arhitekturna dela

Člen 44 ZASP določa: *“(1) Lastnik zgrajenega arhitekturnega objekta lahko to delo prosto predela. (2) Pri izvajanju določb prejšnjega odstavka mora lastnik upoštevati avtorjevo pravico do spoštovanja dela. (3) Kadar je bil objekt nagrajen na javnem natečaju, mora lastnik pridobiti soglasje avtorja. Soglasje lastniku ne sme povzročiti nesorazmernih stroškov oziroma znatno podaljšati časa predelave.”* To pa lahko temelji na členu 5(2)(m) Direktive 2001/29/ES.

Spori glede predelav arhitekturnih del so v praksi pogosti. V sodbi II Ips 1018/2007 je VSRS dalo prednost lastninski pravici pred avtorsko in je zavrnilo zahtevek arhitekta, da se novima investitorju in projektantu prepove vsakršno novo projektiranje ter raba obstoječih projektov. Glede na absolutnost zahtevka (ali bo na zemljišču izpeljan projekt po zamislih avtorja ali pa se ne sme nič graditi) se je VSRS odločilo dati prednost interesom lastnika zemljišča in argumentirano pojasnilo, zakaj se mora avtorska pravica v konkretnem primeru umakniti lastninski. Tudi Ustavno sodišče je v odločbi št. U-I-191/09, Up-916/09 potrdilo stališče, da arhitekt, ki mu ne grozi nepooblaščno posnemanje, skazitev ali drugačen poseg v njegovo avtorsko delo in ki nima pogodbeno utemeljene pravice izgradnje objekta po svojih načrtih, ne more uspeti z zahtevkom, ki dejansko pomeni, da bo na določenem zemljišču do konca izpeljana rešitev, kot si jo je sam zamislil, ali pa na njem ne bo nič več zgrajeno. Z uspehom takega zahtevka bi bilo prekomerno omejena lastninska pravica lastnika zemljišča iz 33. člena Ustave.

V zadevah II Ips 563/2007 in II Ips 989/2008 je VSRS zavzelo stališče, da primer uničenja arhitekturnega dela ne sodi pod splošno varstvo avtorskega dela po 44. in 19. členu ZASP, temveč predstavlja izjemo, ki jo posebej ureja tretji odstavek 45. člena istega zakona. Na ta način je sodišče nakazalo, da morajo biti tovrstni posegi obravnavani v luči posebne normativne ureditve, ki upošteva kompleksnost razmerja

med avtorsko in lastninsko pravico. Nadalje je v zadevi III Ips 3/2012 poudarilo, da je avtor predelanega dela upravičen do enakega obsega pravic kot avtor izvirnega dela, pri čemer se to varstvo razteza tudi na vsakršno nadaljnjo uporabo oziroma izkoriščanje predelane stvaritve.

26 Avtorsko pogodbeno pravo

Splošna pravila avtorskega pogodbenega prava so urejena v 73.-84. členu ZASP. Navedenim členom pa sledijo še posebna pravila za založniško pogodbo (85.-94. člen ZASP), pogodbo o izvedbi (95.-98. člen ZASP), pogodbo o naročilu avtorskega dela (99. in 100. člen), ter posebna pravila za avtorska dela, ustvarjena v okviru delovnega razmerja (101. člen ZASP). Avtorsko pogodbeno pravo je v domeni držav članic in ni predmet harmonizacije na ravni EU.

2.6.1 Splošno

Pomembno je stališče, da soavtor pojmovno ne more kršiti pravic na delu v soavtorstvu (V Cpg 808/2015). V skladu z novejšo sodno prakso nedovoljen primerek računalniškega programa ne nastane zgolj z odpovedjo najemne pogodbe za program, ampak je odločilno, ali je bil program pridobljen na nedovoljen način (III Ips 47/2015).

V zadevi III Ips 70/2015 sta se pravdni stranki dogovorili, da bo tožnica tožencu plačala 15.000 evrov za računalniški program, ona pa naj bi pridobila »lastninsko pravico nad navedenim programom in posledično možnost neomejenega razpolaganja z njim«. Tožnica je dogovorjeno vsoto v celoti plačala. Toženec ji je izročil uporabniška imena in gesla za dostop do programa, ki je bil (skupaj z izvorno kodo) na tujem strežniku. Tožnica je program uporabljala, ni pa poskušala dostopati do izvorne kode. Po 3. maju 2010 tožnica ni več mogla dostopati do programa na strežniku, toženec pa ji ni dal izvorne kode. Sodišče je štelo, da je toženec z izročitvijo uporabniškega imena in gesla opravil svojo dolžnost v skladu z načelom vestnosti in poštenja in da naknadno ni dolžan izročiti izvorne kode.

Zanimiva je tudi zadeva V Cpg 697/2017. Tožeča stranka je za potrebe nadzora nad stanjem v predorih izdelala avtorsko delo – računalniški program za sistem avtomatske detekcije prometa (v nadaljevanju ADP). Zatrjevala je, da materialnih avtorskih pravic na tem programu ni nikoli prenesla na toženo stranko in da je tožena stranka v njeno avtorsko delo nezakonito posegala s tem, da je računalniški program za ADP kopirala in spreminjala. Sodišče pa je utemeljilo, da je bilo ravnanje tožene

stranke v okviru izjem za dovoljeno predelavo in reproduciranje računalniškega programa, ki ju določa 114. člen ZASP (vsebinske omejitve avtorskih pravic).

2.6.2 Razlaga pogodbenega obsega prenosa materialnih avtorskih pravic

V zadevi I Cp 2270/2019 je tožnik z naročnikom sklenil pogodbo za izdelavo 150 fotografij za stalno razstavo v P. hiši. Toženca pa sta fotografije uporabljala tudi za občasne razstave. Tožnik je zahteval, da toženca prenehata s kršitvami tožnikovih avtorskih pravic, zlasti z uporabo tožnikovih fotografij na kakršnihkoli občnih razstavah, ter uničenje razstavnih panojev. Sodišče prve stopnje je tožbenemu zahtevku ugodilo, sodišče druge stopnje pa je takšno odločitev potrdilo. Pojasnilo je, da sta si bili določba Pogodbe o stvaritvi avtorskega dela, da bo tožnik naročniku izročil fotografije za stalno razstavo v P. hiši, ter določba, da tožnik na naročnika neomejeno prenaša vse avtorske pravice, med seboj v nasprotju, ker sta si nasprotovali glede obsega prenosa materialne avtorske pravice. Zato je sodišče ugotavljalo pravo pogodbeno voljo strank in ugotovilo, da so bile fotografije izročene samo za namen stalne razstave v P. hiši.

Sodba je pomembna, saj je v njej sodišče prvič restriktivno razlagalo pogodbene določbe o prenosu vseh materialnih avtorskih pravic. Takšne pavšalne pogodbene določbe, ki jo pogodbe o prenosu avtorske pravice običajno vsebujejo, ni upoštevalo, temveč je glede na ostale določbe pogodbe iskalo pravo pogodbeno voljo strank o obsegu prenosa avtorskih upravičenj.

Čeprav sodna praksa VSRS relativno redko posega na področje avtorskih pogodb, je treba izpostaviti še odločbo II Ips 40/2008, ki potrjuje, da avtor ne more biti odgovoren za kršitve ZASP, ki jih povzroči tretja oseba po razdrtju pogodbe. V zadevi II Ips 513/2006 pa je bilo potrjeno, da je pri prenosu pravic odločilen skupni pogodbeni namen.

2.6.3 Razlaga obsega prenosa glede na konkludentno ravnanje strank

V sodbi V Cpg 203/2021 je VSL obravnavalo položaj, ko sta pravdni stranki poslovno sodelovali po Pogodbi o opravljanju storitev, v kateri sta bili izrecno dogovorjeni

prepoved prenosa materialnih avtorskih pravic na tretje osebe in prepoved pravice predelave brez izrecnega dovoljenja avtorja. Tožnik je za toženca opravljal storitve fotografiranja nogometnih tekem, oglaševanja pokroviteljev kluba na S., urejanja protokolarnih zadev in tiskovnih konferenc ter ostale naloge po navodilih direktorja. Tožnik je na toženca prenesel pravico uporabe fotografij za potrebe kluba ter neekskluzivno, časovno in teritorialno neomejeno uporabo fotografij brez pravice predelave (prenos materialne avtorske pravice).

Toženec je z družbo A. sklenil Pogodbo o ekskluzivni licenci, v kateri je bilo zapisano, da ima toženec na fotografijah in posledično avtorskih pravicah tožnika ekskluzivne pravice. Toženec je na družbo A. prenesel tudi upravičenje za nadaljnji prenos pravic dogovorjenih s Pogodbo na tretje osebe. Toženec je naročil tudi predelavo tožnikovih fotografij. Tako predelane fotografije je uporabljal za različne namene, in sicer za objave na socialnih omrežjih (Instagram profilu toženca) ter za izdelavo jumbo plakatov, uradnega koledarja kluba in avtogramskih kartic igralcev. Tožnik je zahteval od toženca plačilo 60.000,00 EUR zaradi kršitev materialnih avtorskih pravic v zvezi s sklenitvijo Pogodbe o ekskluzivni licenci, zaradi predelave originalov fotografij za izdelavo jumbo plakatov, citylight plakatov, avtogramskih kartic, koledarjev in objav na Instagram profilu toženca pa 102.180,00 EUR, skupaj torej 162.180,00 EUR.

Sodišče je z vmesno sodbo po podlagi ugodilo tožnikovemu tožbenemu zahtevku. Upoštevalo je, da je bilo s Pogodbo med strankama izrecno dogovorjeno, da tožnik ne prenaša na toženca pravic do predelave in ne dovoljuje prenosa materialnih avtorskih pravic na tretje osebe. Po presoji sodišča prve stopnje je toženec s tem, ko je predelal ali naročil predelavo originalnih fotografij ter predelane fotografije uporabil za objave na socialnih omrežjih, jumbo plakatih, koledarjih in za avtogramske kartice igralcev, kršil tožnikove materialne avtorske pravice. Sodišče prve stopnje je zavrnilo navedbe toženca, da naj bi tožnik konkludentno z lastnim sodelovanjem z družbo A. privolil v prenos pravic, ker da takšna oblika prenosa materialnih avtorskih pravic nima podlage v ZASP.

Višje sodišče je toženčevo pritožbo zavrnilo, s tem pa tudi njegove očitke, da naj bi tožnik za predelavo in odstop pravic vedel, saj naj bi pri tem projektu tudi aktivno sodeloval. Vključevanje tožnika v projekt z družbo A. in vedenje, da toženec s to družbo sodeluje, po presoji Višjega sodišča še ne pomeni, da se je tožnik strinjal s

tem, da toženec na družbo A. prenese vse materialnopravne pravice in ji podeli ekskluzivno licenco. Iz Pogodbe med pravnima strankama je namreč izhajalo, da je bil kakršen koli prenos na tretje osebe izrecno prepovedan. Ob takšni pisni obliki pogodbe pa ni mogoče zgolj na podlagi trditev toženca o vedenju in sodelovanju tožnika pri komuniciranju toženca z družbo A. sklepati, da je tožnik konkludentno dal dovoljenje na prenos materialnih avtorskih pravic in predelavo svojih avtorskih del. Zato je Višje sodišče sklenilo, da sodišču prve stopnje ni bilo treba izvajati dokaznega postopka s strani toženca predlaganimi pričami in elektronskimi sporočili, ker ta ne more nadomestiti nesklepčnih trditev.

Višje sodišče je še pojasnilo, da četudi bi držala teza toženca, da je tožnik konkludentno privolil v predelave in prenos materialnih avtorskih pravic na tretjo osebo, se za veljavnost obličnega posla pod pogoji 58. člena OZ zahteva obojestransko izpolnitveno dejanje. Prav gotovo bi tožnik v takem primeru kot avtor zahteval plačilo višjega avtorskega honorarja, ki bi se nanašal na prenos avtorskih pravic toženca na tretjo osebo. Zato je Višje sodišče zaključilo, da do realizacije Pogodbe z vidika zatrjevanega konkludentnega dovoljenja tožnika do predelave in prenosa na tretje osebe ni prišlo.

2.6.4 Založniška pogodba

Pomembno je stališče VSL v zadevi I Cp 1940/2016, da avtor še ne pridobi pravice do odstopa od založniške pogodbe, če mu založnik ne posreduje podatkov, potrebnih za obračun, oziroma mu samo delno plača dogovorjeni avtorski honorar. V takem primeru ima avtor na voljo zgolj zahtevek za izpolnitev v smislu plačila preostanka dolgovanega zneska.

2.6.5 Avtorsko delo iz delovnega razmerja

Člen 101 ZASP določa: *“(1) Kadar avtorsko delo ustvari delojemalec pri izpolnjevanju svojih obveznosti ali po navodilih delodajalca (avtorsko delo iz delovnega razmerja), se šteje, da so materialne avtorske pravice in druge pravice avtorja na tem delu*

izključno prenesene na delodajalca za deset let od dokončanja dela, če ni s pogodbo drugače določeno.

(2) Po preteku roka iz prejšnjega odstavka pripadejo pravice iz prejšnjega odstavka delojemalcu, s tem da delodajalec lahko zahteva njihov ponovni izključni prenos proti plačilu primerne nadomestila.”

V zvezi z avtorskim delom, ustvarjenim v delovnem razmerju, je pomembno stališče VSRS, da avtor nima pravice od bivšega delodajalca zahtevati odkupa njegovih pravic, temveč je samo pravica delodajalca, da zahteva prisilno licenco (II Ips 16/2017). Sodišče se je v novejši sodni praksi zavzelo za restriktivno razlago, kdaj gre za avtorsko delo v delovnem razmerju: v zadevi II Cp 1923/2017 je sodišče poudarilo, da je ključno, da sta pravnici stranki po sklenitvi tožničinega delovnega razmerja s toženko sklenili pogodbo o avtorskem delu, s katero se je tožnica zavezala k pisanju strokovnih člankov za revijo O., toženka pa se ji je zavezala plačati avtorski honorar. Sklenitev avtorske pogodbe dva meseca po sklenitvi delovnega razmerja utemeljuje zaključek o drugačni pogodbeni volji od te, da bi pisanje člankov za revijo O. sodilo v okvir tožničinih delovnih obveznosti. Čeprav je tožnica določena predavanja izvajala med delovnim časom, se je nanje pripravljala predvsem izven delovnega časa. Poleg tega je bilo v opisu del pri nekaterih drugih delovnih mestih izrecno navedeno sodelovanje pri pripravi izobraževanj in usposabljanj, v opisu tožničinega delovnega mesta pa to ni bilo izrecno navedeno. Toženka ni dokazala, da bi tožnica prejemala plačilo v obliki stimulacije prav v zvezi z izvedenimi predavanji.

2.7 Začasne odredbe

2.7.1 Zakonska ureditev

Prvi odstavek 170. člena ZASP določa, da sodišče izda začasno odredbo v zavarovanje nadenarnih zahtevkov po tem zakonu, če upravičenec izkaže za verjetno: 1. da je imetnik pravice iz tega zakona in 2. da je bila njegova pravica kršena ali grozi dejanska nevarnost, da bo kršena. Upravičenec mora za verjetno izkazati tudi eno izmed naslednjih predpostavk: 1. nevarnost, da bo uveljavitev zahtevkov onemogočena ali precej otežena; 2. da je odredba potrebna, da se prepreči nastanek težko nadomestljive škode ali 3. da domnevni kršilec z izdajo začasne odredbe, če bi se tekom postopka izkazala za neutemeljeno, ne bi utrpel hujših neugodnih posledic od tistih, ki bi brez izdaje začasne odredbe nastale upravičencu.

Po petem odstavku 170. člena ZASP sme sodišče za zavarovanje nadenarnih zahtevkov izdati vsako začasno odredbo, s katero je mogoče doseči namen zavarovanja, zlasti pa: 1. da se domnevnemu kršilcu prepove domnevno kršenje in bodoče kršitve; 2. da se zasežejo, izključijo iz prometa in shranijo predmeti kršitve ter sredstva kršitve, ki so izključno ali pretežno namenjena ali se uporabijo za kršitev. V postopku za izdajo začasne odredbe se uporabljajo določbe zakona, ki ureja izvršbo in zavarovanje, če ni s tem zakonom določeno drugače. Postopek je nujen.

2.7.2 Sodna praksa

Sodišče je pri izdaji začasnih odredb precej strogo, zato so zgolj redko kateri predlogi uspešni.

2.7.2.1 Primeri, ko predlogu ni bilo ugodeno

V zadevi V Cpg 201/2020 je upnik vložil predlog za izdajo začasne odredbe zaradi dejanj nelojalne konkurence in kršitev avtorske pravice. Predlagal je, naj se dolžniku naloži, da preneha s poslovanjem Hiše iluzij/House of illusions na naslovu Kongresni trg 13, Ljubljana, na način, da dolžnik bistveno posnema koncept upnika „Muzej iluzija“. Navedel je, da je imel dolžnik z upnikom sklenjeno franšizno pogodbo za

opravljanje storitev „Muzej Iluzij“ na podlagi „Strateškega načrta“ upnika, ki vsebuje koncept, ki na edinstven način omogoča izobraževalni pristop k iluzijam. Pogodba je bila zaradi kršitev dolžnika po nekaj več kot dveh letih odpovedana.

Sodišče je upnikov predlog za izdajo začasne odredbe zavrnilo. Pojasnilo je, da dolgotrajnost sodnih postopkov ne more utemeljevati izdaje začasne odredbe. Glede verjetnosti nastanka težko nadomestljive škode je presodilo, da gmotna škoda, ki naj bi nastajala upniku v višini 3.500,00 EUR ni težko nadomestljiva. Upnik tudi ni izkazal, da bi v primeru izdaje začasne odredbe utrpel hujše posledice kot dolžnik v primeru, če bi bila začasna odredba izdana. Zgolj verjetnost obstoja terjatve za izdajo začasne odredbe ne zadostuje. Iz navedene odločitve sodišča je razvidno, da imetnik pravic intelektualne pravice tudi, če je precejšnja verjetnost, da njegova terjatev obstaja, zgolj iz tega razloga ne more uspeti z začasno odredbo na prenehanje nadaljnjih kršitev.

Podobno neuspešen je bil upnik v zadevi V Cpg 131/2020, kjer je vložil predlog za izdajo začasne odredbe zaradi kršitev pravic na spletni aplikaciji, ki jo je dolžnik izdelal zanj. Dolžnik je na upnika prenesel materialne avtorske pravice, vključno s pravico predelave. Stranki postopka sta pogodbeno sodelovali več let.

Sodišče je upnikov predlog za izdajo začasne odredbe zavrnilo. Pojasnilo je, da sporna spletna aplikacija ni nadgradnja aplikacije, ki jo je dolžnik izdelal za upnika, temveč splošna spletna aplikacija, ki naj bi jo dolžnik ponujal različnim ponudnikom blaga in storitev. Poleg tega naj upnik ne bi konkretno izkazal nevarnosti nastanka težko nadomestljive škode za upnika oziroma manjše neugodne posledice za dolžnika.

Pri ugotavljanju verjetnosti nastanka terjatve zaradi kršitve pravic na računalniškem programu je po navedeni praksi bistvena koda, ki določa glavno vsebino računalniškega programa. Ravno dostop do nje in njeno poznavanje omogoča nadgradnje programa. Ker upnik ni izkazal, da bi sporna aplikacija vsebovala vsaj koščke kode iz projekta, v katerega sta bili vključeni stranki, ni izkazal verjetnosti nastanka terjatve.

2.7.2.2 Primer, ko je sodišče izdalo začasno odredbo

V sklepu V Cpg 91/2021 pa je VSL obravnavalo pritožbo zoper sklep, s katerim je sodišče prve stopnje ugodilo predlogu upnika (nekdanjega delodajalca dolžnika) za izdajo začasne odredbe tako, da je dolžniku prepovedalo: 1) dostopati do programske vsebine A., do kode programske opreme A. in do baze podatkov o upnikih naročnikih programa A., 2) kopirati oziroma uvažati programske sklope programske opreme upnikovega programa A. ali kopirati oziroma uvažati podatkovne baze, kode ali podatke iz programa A., ter 3) na družabnem omrežju LinkedIn ali kakršnekoli drugem družabnem omrežju ali drugem oglasnem prostoru objavljati promocijske video posnetke ali kakršnekoli druge oglaševalske vsebine na temo programske opreme digitalne javne razsvetljave, temelječe na osnovi podatkov upnikovega programa A. ali temelječe na osnovi baz podatkov v lasti upnika. Sodišče pa je zavrnilo upnikov predlog, da naj se dolžniku zasežejo, izključijo iz prometa in shranijo dolžnikova sporna programska oprema digitalne javne razsvetljave in sporne podatkovne baze.

VSL je dolžnikovo pritožbo zavrnilo. Pojasnilo je, da za upnika kot delodajalca v skladu s 112. in 141.e členom Zakona o avtorski in sorodnih pravicah (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 68/08, 110/13, 56/15 in 59/19 – v nadaljevanju ZASP) velja domneva, da je imetnik materialnih avtorskih in drugih pravic na programu A. ter imetnik izključnih pravic na bazi podatkov, ki jih je zanj ustvaril njegov delavec. Pojasnilo je tudi, da je zadevni računalniški program zaradi svojih funkcionalnosti (program je omogočal upravljanje in vzdrževanje javne razsvetljave) kompleksen. Zato je Višje sodišče štelo, da je materialnopravni pogoj individualnosti (prim. tretji odstavek 111. člena ZASP) dovolj izkazan za potrebe tega postopka. Poudarilo je, da ne gre za napor (stopnjo napora), ki ga nekdo vloži v nastanek avtorskega dela, temveč za izkazanost lastne intelektualne stvaritve. Sodišče je tudi štelo, da za upnika velja domneva avtorstva (prim. prvi odstavek 11. člena ZASP), ker na svoji spletni strani računalniški program A. trži za svojega.

2.7.3 Sodni penali zaradi kršitve prepovedi iz začasne odredbe

V zadevi V Cpg 124/2021 je sodišče prve stopnje izdalo začasno odredbo, s katero je toženki prepovedalo retransmisijo in vse oblike razširjanja javnosti programskih vsebin nogometnih tekem UEFA Liga narodov 2020/21 na TV programih, preko TV aplikacije X.si, kot tudi na vse druge tehnične načine na ozemlju Republike Slovenije. Za primer nespoštovanja izrečene prepovedi ji je izreklo denarno kazen v višini 50.000 EUR. Začasna odredba je stopila v veljavo takoj in je veljala do konca sezone nogometnih tekem UEFA Lige narodov 2020/21.

Tožnica je obvestila sodišče, da je toženka kršila začasno odredbo, ker je 15. 11. 2020 na svoji TV aplikaciji X.si pod zavihkom „Prva liga“ predvajala vsebino nogometne tekme med Slovenijo in Kosovom v zvoku in sliki. Toženka pa je zastopala stališče, da ne odgovarja za predvajanje omenjene tekme, ker naj bi predvajanje omogočila družba C., d. o. o., s katero ima toženka sklenjeno podlicenčno pogodbo.

Sodišče prve stopnje je dovolilo izvršbo na denarna sredstva tožene stranke zaradi izterjave denarne kazni 50.000 EUR, ki je bila toženi stranki izrečena zaradi kršitve začasne odredbe. VSL je toženkinu pritožbo zoper ta sklep zavrnilo. Pojasnilo je, da je imela toženka možnost nadzorovati vsebino spletne aplikacije X.si, hkrati pa je bila dolžna po začasni odredbi izkazati dodatno skrbnost in previdnost pri nadzoru vsebin na svoji platformi. Tožnica je že v prej vročeni tožbi in predlogu za začasno odredbo toženko opozorila na nedovoljene kršitve pravice do retransmisije, do katere prihaja prav na X.si. Toženka ni pojasnila, kako se je tokratna retransmisija tudi v smislu vloge C., d. o. o. razlikovala od tistih, ki so bile prej na X.si nedvomno izvedene. Pri tem pa je Višje sodišče štelo, da ni pomembno, da tekma ni bila v celoti predvajana in da je do kršitve prišlo na X.si mestu za tekmo PLTS v zavihku arhiv. Prepovedana retransmisija je bila po presoji sodišča vseeno izvedena.

2.8 Zavarovanje dokazov

2.8.1 Zakonska ureditev

Člen 171 ZASP določa postopek zavarovanja dokazov. Sodišče izda sklep za zavarovanje dokazov, če upravičenec predloži razumno dosegljive dokaze o tem, da:

1. je imetnik pravice iz tega zakona,
2. je bila njegova pravica kršena ali grozi dejanska nevarnost, da bo kršena, in
3. bodo dokazi o kršitvi uničeni ali jih kasneje ne bi bilo mogoče izvesti.

Upravičenec, ki zahteva izdajo sklepa za zavarovanje dokazov brez poprejšnjega obvestila in zaslišanja nasprotne stranke, mora poleg pogojev iz prejšnjega odstavka izkazati za verjetno, da obstaja nevarnost, da bodo dokazi o kršitvi zaradi ravnanja nasprotne stranke uničeni ali jih kasneje ne bi bilo mogoče izvesti. V tem primeru se nasprotno stranko obvesti najpozneje takoj po izvršitvi sklepa. Sodišče sme s sklepom iz prvega odstavka tega člena odrediti izvedbo kateregakoli dokaza, zlasti:

1. ogled prostorov, poslovne dokumentacije, inventarja, baz podatkov, računalniških pomnilnih enot ali drugih stvari;
2. zaseg vzorcev predmetov kršitve;
3. pregled in izročitev listin;
4. določitev in zaslišanje izvedencev in
5. zaslišanje prič.

2.8.2 Sodna praksa

2.8.2.1 Praksa Okrajnega sodišča v Ljubljani

V zadevi I Cp 2091/2019 je predlagatelj na Okrajno sodišče v Ljubljani vložil predlog za zavarovanje dokazov, ki je vključeval zahtevo za postavitve izvedenca za informacijsko varnost in računalniško forenziko, ki naj bi pregledal in zavaroval

podatke na osebnih in prenosnih računalnikih nasprotnih udeležencev. Trdil je, da mu nasprotna udeleženca kršita pravice intelektualne lastnine.

Sodišče prve stopnje je predlagateljev predlog zavrnilo. Višje sodišče pa je odločitev sodišča prve stopnje razveljavilo in mu zadevo vrnilo v ponovno presojo. Poudarilo je, da je sicer Okrajno sodišče pristojno za odločanje o predlogu za zavarovanje dokazov. Vendar naj bi se sodišče pri presoji preveč opiralo na določbe ZPP, namesto na določbe o zavarovanju dokazov po ZASP. Predlagateljica ni dolžna zatrjevati, katero pravico intelektualne lastnine ima v imetništvu, temveč je to predmet materialnopravne presoje sodišča. ZASP omogoča zavarovanje dokazov o kršitvi avtorske ali druge pravice po ZASP, ki jim grozi uničenje ali bo kasnejša izvedba otežena. Tak primer je že po naravi stvari podan, če so protipravni primerki ali dokazi zanje v digitalnem okolju. Napačno je stališče sodišča prve stopnje, da je predlagateljica predlagala zaseg računalnikov, ki naj ne bi bil dopusten drugače kot v kazenskem postopku. ZASP namreč omogoča zaseg računalnikov za namene njihovega pregleda.

Gre za pomembno odločitev, saj je v njej VSL prvič zapisalo, da je Okrajno sodišče pristojno za odločanje o predlogu za zavarovanje dokazov pri kršitvah pravic intelektualne lastnine. Ker pa okrajna sodišča niso stvarno pristojna za odločanje o sporih v zvezi s pravicami intelektualne lastnine, jim to pravno področje lahko ni dovolj poznano za uspešno reševanje tovrstnih predlogov. Odločitev VSL je pomembna tudi zato, ker je bilo v njej prvič izrecno poudarjeno, da ZASP v okviru zavarovanja dokazov omogoča zaseg računalnikov za namene njihovega pregleda.

2.8.2.2 Praksa Okrožnega sodišča v Ljubljani

V zadevi V Cpg 554/2020 je sodišče prve stopnje dovolilo zavarovanje dokazov, izrek sklepa se je v bistvenem glasil:

»I. Za sodnega izvedenca se določi izvedenec s področja računalništva in informatike - programska oprema,

II. Sodišče skupaj z izvedencem in ob prisotnosti predlagateljčinega pooblaščenca opravi ogled poslovnih prostorov nasprotne stranke na njenem

poslovnem naslovu ..., vključno z ogledom računalniškega omrežja, računalnikov in pomnilniških naprav nasprotne udeleženke, brez poprejšnjega obvestila nasprotne udeleženke, zlasti ogledom sredstev, ki so uporabljena za reprodukcijo, distribucijo in uporabo baz podatkov, računalniške baze in računalniškega programa, namenjenega za digitalno javno razsvetljavo, če so ta sredstva v času ogleda priključena na računalniško mrežo bodisi neposredno bodisi posredno preko druge naprave bodisi brezžično ali bi lahko bila na tako računalniško mrežo priključena bodisi neposredno, posredno preko druge naprave bodisi brezžično.

III. Izvedenec naj pred ogledom pridobi tehnične podatke o predlagateljičinem računalniškem programu ...

IV. Ogled naj se opravi v naslednjem obsegu:

a) opravi se ogled vseh prostorov in objektov nasprotne stranke na navedenem naslovu, od nasprotne stranke ali njenih zaposlenih se zahteva relevantne informacije in relevantne dokumente, opravi se ogled računalnikov, pomnilniških naprav, računalniškega omrežja, računalniških dnevnikov ter drugih datotek ali naprav, ki se nahajajo v prostorih nasprotne stranke, ter se zbere dokaze, zlasti kopije datotek in dokumentov, posname fotografije, naredi izpise, oziroma posnetke zaslona (screenshot), vse v zvezi z uporabo Programske opreme s strani nasprotne stranke, zlasti naj se zbere dokaze o naslednjih dejstvih:

a.) Ali obstaja programska koda ...na računalnikih zaposlenih v podjetju ... ali na omrežju v uporabi podjetja ...?

i. Vso strukturo in vsebino programske kode lahko izvedenec računalniške stroke pridobi v podjetju ... ki bo služila za primerjavo najdene kode na računalnikih oziroma omrežju zaposlenih v podjetju ... V prilogi slika strukture programske kode

b.) Ali obstaja postgres baza aplikacije ... na računalnikih zaposlenih v podjetju ...

....

c.) Ali obstaja kakršnakoli datoteka na računalnikih podjetja ..., ki bi imela kakršnokoli povezavo s programsko opremooziroma predvsem z:

i.) Obstoječimi in prejšnjimi naročniki programske opreme podjetja ...

ii.) Vnesenimi podatki predlagateljčinih naročnikov

iii.) Baze podatkov programske opreme

*d.) Ali je pri pregledu programske opreme razvidno, kako so zaposleni v podjetju
prišli do vseh podatkov, ki jih prikazujejo na videoposnetku....*

*e.) Ali je pri pregledu programske opreme razvidno, kako so zaposleni v podjetju ...
prišli do podatkov, ki jih ni mogoče pridobiti iz javno dostopnih baz in so plod
funkcionalnosti programske kode ... kot so:*

....

*f.) Ali je pri pregledu programske opreme razvidno, kako so zaposleni v podjetju
prišli do identičnih podatkov, ki jih prikazujejo na videoposnetku, kot jih imata dva
naročnika programske opreme*

*g.) Ali obstajajo kakršne koli zgodovinske, avtomatske oziroma druge internetne
povezave na internetnih brskalnikih, ki bi omogočale nedovoljeni dostop do
programske opreme Ali obstajajo že zgenerirana gesla, ki omogočajo dostop
aplikacije?*

*V. Zbere naj se zgolj dokaze in informacije, ki se nanašajo na uporabo
Programske opreme, pri čemer naj izvedenec iz pisnega mnenja izpusti vse podatke,
ki se ne nanašajo na tovrstno uporabo.*

*VI. Nasprotna stranka mora brez slehernega odlašanja omogočiti, da se opravi
zgoraj opredeljen ogled, vključno, da omogoči fizični dostop do prostorov in zgoraj
navedenih naprav ter da zagotovi potrebne podatke (npr. uporabniška imena in gesla)
za računalniško prijavo v računalnike, omrežje in pomnilniške naprave.*

*VII. Nasprotna stranka mora brez slehernega odlašanja dopustiti dostop do
podatkov, oziroma razkriti vse podatke, v zvezi z uporabo Programske opreme, četudi
bi bili ti podatki pri njej opredeljeni kot poslovna skrivnost.*

VIII. *Nasprotna stranka mora med ogledom brez slehernega odlašanja posredovati vse informacije in/ali dokumentacijo, za katero izvedenec ali sodišče menita, da je potrebna, da se opravi ogled, kot je zgoraj opredeljeno.*

IX. *Za vsako bistveno kršitev obveznosti nasprotne stranke po tem sklepu, je nasprotna stranka dolžna plačati denarno kazen v višini 25.000 EUR.*

X. *Sodišče imenuje izvršitelja, ki naj vroči nasprotni stranki predmetni sklep o zavarovanju dokazov tik pred pričetkom ogleda, in jo seznani z njenimi pravicami.*

XI. *Sodni izvedenec naj izdela pisni izvid in mnenje v roku 30 dni od opravljenega ogleda in naj ga predloži sodišču v treh izvodih,*

XII. *Predlagateljica je dolžna vložiti tožbo zaradi kršitve pravic v roku treh mesecev od zaključka tega postopka za zavarovanje dokazov, sicer se ne more sklicevati na dokaze, pridobljene v tem postopku.«*

Višje sodišče je sklep prvostopenjskega sodišča potrdilo. Pojasnilo je, da je bilo v postopku zagotovljeno varstvo zaupnih podatkov. Zavrnilo je pritožnikove očitke, da bi moral upnik dokazati prenos materialnih avtorskih pravic iz njegovih zaposlenih nanj, ker po ZASP obstaja domneva prenosa avtorskih pravic na delodajalca. Ker je bil računalniški program kompleksen, je bila s tem že izkazana zadostna stopnja individualnosti. Višje sodišče se je opredelilo tudi do vprašanja, kaj pomeni standard "razumno dosegljivi dokazi" iz 171. člena ZASP. Gre za dokazni standard, ki je nižji od dokaznega standarda, ki je predpisan za zavarovanje z začasno odredbo po ZASP (prim. 170. člen ZASP) ali ZIZ (prim. 272. člen ZIZ). Namen nižje postavljenega standarda je v prvi vrsti v pridobivanju dokazov, kar pomeni, da kršitev še ne more biti dokazana. Sodišče se v tem postopku predvsem omeji na presojo, ali je upnik svoje trditve o kršitvi utemeljil z razumnimi razlogi in zanje ponudil zanj razumno dosegljive dokaze. *Ratio legis* določb o zavarovanju dokazov je prav v tem, da se nasprotno stranko prisili k razkritju dokazov o njegovi kršitvi pravic avtorskega prava, nad katerimi ima edino ona nadzor. »Predmet« kršitve se nahaja v digitalnem okolju, nad katerim ima dolžnik, IT strokovnjak, izključno oblast. Po naravi stvari je podatke, ki se nahajajo v digitalnem okolju in so pomembni za kasnejši pravdni postopek, ob predhodnem vedenju zelo enostavno prikriti, odstraniti, odstraniti povezave do predmeta zanimanja, skratka odstraniti iz zaznavnega polja izvedenca. Zato je Višje sodišče

poudarilo, da je v tem primeru že po naravi stvari podan primer, ko so izpolnjeni pogoji za izvedbo zavarovanja pred zagotovitvijo kontradiktornosti postopka.

V letih 2019 in 2020 je Okrožno sodišče izdalo in uresničilo tri sklepe o zavarovanju dokazov po ZASP, v vseh zadevah je upnik uveljavljal kršitev pravice avtorske pravice na računalniškem programu. Navedeni institut je bil v slovensko pravo uveden z implementacijo Direktive Evropskega parlamenta in Sveta 2004/48/ES z dne 29. aprila 2004 o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine (UL L 157, 30. 4. 2004, str. 45–86 – v nadaljevanju Direktiva 2004/48/ES), uporaba instituta v praksi pa nedvomno pomeni, da se je v Sloveniji zvišala raven uveljavljanja pravic intelektualne lastnine.

2.9 Odškodnina za kršitev avtorske in sorodnih pravic in drugi zahtevki

2.9.1 Aktivna legitimacija

Z vidika avtorjeve pravice do sodnega varstva je pomembna odločitev VSRS v zadevi II Ips 678/2006, da tudi če je avtor svoje pravice prenesel na drugo osebo, ostaja aktivno legitimiran za vložitev tožbe, če imetnik pravic ne ukrepa.

2.9.2 Pasivna legitimacija v pravdi za kršitev avtorske in sorodnih pravic

V zadevi II Cp 2096/2018 je tožeča stranka od toženke, ki je lastnica medija B., zahtevala plačilo odškodnine zaradi kršitve avtorskih pravic. Trdila je, da je bil 5. 11. 2016 v oddaji ... in na spletni strani ... objavljen prispevek novinarko A. A., ki vključuje avtorsko delo tožeče stranke – dvominutni, leta 1993 posnet videospot o D. D. kot manekenki, ki predstavlja ameriško predsednico. Izdajatelj medija B. je podjetje B. in ne toženka.

Sodišče prve stopnje je tožbeni zahtevek zavrnilo, Višje sodišče pa je sodbo sodišča prve stopnje potrdilo. Utemeljilo je, da je bilo (naj bi bilo) v avtorsko pravico poseženo z objavo avtorskega dela v mediju, katerega izdajatelj ni tožena stranka, ampak druga pravna oseba. Odgovornost za programske vsebine in njihovo razširjanje nosi izdajatelj medija in ne lastnik medija. Tožena stranka in izdajatelj medija, ki je objavil avtorsko delo, sta dve pravni osebi, ki sta z vpisom v sodni register pridobili pravno sposobnost, torej lastno pravno subjektiviteto. Vsaka od njiju ima lastne pravice in obveznosti; ustanovitelj pa ne odgovarja za obveznosti družbe z omejeno odgovornostjo. Gre za pomembno sodbo, v kateri je sodišče prvič zavzelo stališče glede pasivne legitimacije v primeru kršitve avtorskih pravic v medijih.

2.9.3 Vrste in obseg povrnitve škode

2.9.3.1 Zakonska ureditev

Prvi odstavek 168. člena ZASP določa, da za kršitve po tem zakonu veljajo splošna pravila o povzročitvi škode, če ni s tem zakonom drugače določeno. Drugi odstavek istega člena pa uveljavlja licenčno analogijo: Kršilec je dolžan plačati upravičencu

odškodnino v obsegu, ki se določi po splošnih pravilih o povrnitvi škode, ali v obsegu, ki je enak dogovorjenemu ali običajnemu honorarju ali nadomestilu za zakonito uporabo te vrste.

Člen 168 ZASP je treba razlagati upošteva je člen 13 Direktive 2004/48. V skladu s to določbo države članice zagotovijo, da pristojni sodni organi na vlogo oškodovane stranke odredijo kršitelju, da plača imetniku pravice odškodnino, ki ustreza dejanski škodi, ki jo je ta utrpel zaradi kršitve. Sodni organi lahko določijo odškodnino kot pavšalni znesek na podlagi elementov, kot so najmanj znesek licenčnin ali zneskov, ki bi jih bilo treba plačati, če bi kršitelj zaprosil za dovoljenje za uporabo zadevne pravice intelektualne lastnine.

2.9.3.2 Posamezni primeri odškodnin

Nekoliko neenotna je sodna praksa v zvezi z odmero odškodnine pri kršitvah avtorskih pravic. Sodišče je na primer prisodilo 1.000 evrov odškodnine za prikaz 5 strani iz zbirke uradnih dokumentov v TV-oddaji (I Cp 3081/2014). V zadevi I Cp 1490/2016 je sodišče prisodilo 50 evrov odškodnine po licenčni analogiji, upošteva je informativni cenik društva fotografov.

V zadevi V Cpg 773/2015 je sodišče pojasnilo, da se kot osnova za izračun odškodnine uporabi prejšnja pogodba med strankama, ne pa (nižji) cenik Društva oblikovalcev Slovenije. Pri odmeri odškodnine po licenčni analogiji ne gre za ugotavljanje običajne cene za uporabo tožnikovih fotografij v času, ko so bile objavljene, ampak za vprašanje, kakšno je bilo običajno plačilo za objavo primerljivih fotografij v primerljivih časopisnih medijih (tiskanih in spletnih) v spornem obdobju (I Cp 2616/2015). V zadevi V Cpg 1061/2016 je sodišče po licenčni analogiji prisodilo 10.000 evrov odškodnine za kršitev pravice na avdiovizualnem delu z dajanjem tega dela na voljo javnosti na internetu. V zadevi V Cpg 404/2016 pa je prisodilo 4.000 evrov odškodnine za objavo štirih sličic iz filma v reviji. Za neavtorizirano uporabo načrtov čistilne naprave na javnem razpisu se ne plača odškodnina glede na višjo dejansko doseženo ceno na razpisu, temveč glede na nižjo ceno po Tarifnih pogojih projektantskih storitev (V Cpg 864/2016). Za ugotavljanje višine odškodnine se ne uporabi institut praetium affectionis, ker ga ZASP ne določa (II Ips 320/2015).

Primerna licenčna cena za štiriletno časovno obdobje kršitve avtorske pravice na etiketi se lahko odmeri le na ta način, da se običajen avtorski honorar, izračunan pod pogoji neomejene časovne uporabe, korigira z razmerjem med vtoževanim obdobjem kršitve (štiri leta) in pričakovanim obdobjem izkoriščanja avtorskega dela na strani tožene stranke (V Cpg 560/2015).

V zvezi z uporabo licenčne analogije posebej izstopata odločbi V Cpg 816/2016 in III Ips 26/2017, ki je potrdila prvo odločbo VSL, v zvezi s kršitvami pravic na podatkovni bazi *sui generis*. Sodišče je odločilo, da stroški, ki so povezani s predstavitvijo vsebine baze, izborom imena, domene, programiranja, zakupa domene itd., niso podlaga za izračun višine odškodnine. So pa stroški v zvezi s predstavitvijo baze oziroma naložba v vzpostavitev baze pomembni v okviru presoje, ali je posamezna podatkovna baza sploh varovana v okviru pravice *sui generis*. Odškodnino je sodišče izračunalo glede na stroške izdelave baze, zmanjšane za polovico, ker sta obe pravdni stranki hkrati ponujali podatkovno bazo. Sodišče se je pri tem sklicevalo na nemško sodno prakso.

V zadevi V Cpg 179/2019 je sodišče pojasnilo, da je vsaka metoda, ki je ekonomsko preverljiva in logična, dopustna za ugotavljanje običajnega honorarja. Sodišče niti ni dolžno po uradni dolžnosti upoštevati drugega odstavka 81. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah ki ureja tako imenovano best-seller klavzulo, ki sicer avtorju kot šibkejši pogodbeni stranki omogoča naknadno spremembo pogodbe tako, da se mu določi pravičnejši delež pri dohodku, če je dobiček dosežen z uporabo avtorskega dela nesorazmeren z dogovorjenim ali običajnim honorarjem. Ta sodba je pomembna, ker opozori, da se mora avtor na t.i. bestseller klavzulo sklicevati v sporu, sodišče je po uradni dolžnosti ne upošteva.

V zadevi I Cp 1766/2019 je tožnik na strežniku toženke oblikoval orodje CMS www.si.⁷ Po sporu zaradi plačila avtorskega dela, glede katerega dogovora o plačilu ni bilo, je sicer program izbrisal, vendar ga je toženka s pomočjo lastnika strežnika uspela obnoviti. Tožnik je s tožbo zahteval odškodnino zaradi kršitve avtorske pravice za orodje CMS www.si in plačilo civilne kazni. Sodišče je tožniku prisodilo 6.000 evrov odškodnine in 3.000 evrov civilne kazni. Pri višini odškodnine je sodišče upoštevalo, da tožnik toženki ni izročil nobene tehnične dokumentacije ali kode, niti uporabniškega

⁷ CMS je orodje za lažje in hitrejšo izdelovanje spletnih strani, ki ga je tožnik razvil, upoštevajoč potrebe in želje toženke, za kar je imel ustrezno znanje.

priročnika in v tem smislu je ostalo njegovo delo nedokončano. Upoštevalo je tudi ugotovitve izvedenca o primerjalnih tržnih cenah.

2.9.3.3 Upoštevanje predhodnih plačil med strankama

V zadevi V Cpg 57/2023 je Višje sodišče v Ljubljani odločalo, katere okoliščine vplivajo na višino odškodnine za kršitev avtorskih pravic. Pri tem je predhodnim dogovorom med pravnima strankama, ki so vključevali popuste, dalo prednost pred plačili, ki so bili na trgu običajni za izkoriščanje avtorsko varovanih del. Tožnica, oglaševalska agencija, je dlje časa poslovno sodelovala s toženko, večjim slovenskim podjetjem. Med drugim je zanjo razvila oglaševalsko kampanjo, katere značilnost je bila črna silhueta dekleta, ki barva. Tožnica je nato ugotovila, da je toženka podobo dekleta, ki barva, reproducirala na drugem nosilcu in v bistveno večji dimenziji kot dogovorjeno: vključila jo je v dva oglasna panoja (pano na stojalu za izdelke in sejemski plakat) ter na poslikavo fasade trgovine. Sodišče prve stopnje je odškodnino za kršitve tožničinih avtorskih pravic ugotavljalo z izvedencem. Slednji je pri izračunu običajnega honorarja upošteval uradni cenik za oblikovalske storitve. Sodišče prve stopnje je menilo, da na podlagi preteklega sodelovanja in predračunov, ki sta jih predložili stranki, ni mogoče ugotoviti hipotetične cene spornih reprodukcij. Cene za posamezna naročila so bile namreč nižje zaradi dolgoročnega sodelovanja, pravnici stranki pa sta plačilo za avtorske pravice večkrat poračunali tako, da je toženka pri drugih naročilih morda plačala višji znesek. Po zaključenem sodelovanju naj takšno določanje cen ne bi bilo več primerno, pravnici stranki pa naj za sporne reprodukcije tudi ne bi sklenili dogovora. Skupaj je sodišče prve stopnje tožnici prisodilo 12.536,64 eur.

Višje sodišče je zastopalo drugačno materialnopravno stališče kot prvostopenjsko sodišče. Menilo je, da je treba odškodnino za kršitev avtorskih pravic določiti glede na do tedaj dogovorjene honorarje med pravnima strankama. Ugotavljanje honorarja, kot bi ga dogovorile druge osebe v primerljivih okoliščinah, je po mnenju Višjega sodišča bolj primerno v položajih, ko imetnik pravice in kršitelj nikoli nista poslovala. V Predračunu, ki ga je tožnica dala toženki v okviru prejšnjega sodelovanja, je bila že ovrednotena cena idejne zasnove, ki je bila vključena v očitane kršitve. Očitane kršitve so bile po mnenju Višjega sodišča podobne postavkam na računu »samostoječi

ogledni karton« in »tiskani oglasi«. Višje sodišče je sklepalo, da bi bile cene za reprodukcijo na stojalu za izdelke, na sejemskem panoju in na poslikavi fasade v enakih cenovnih okvirih. Skupaj je sodišče druge stopnje pritožnici prisodilo 8.064,00 eur.

V postopku je bil na prvi stopnji za ugotavljanje višine odškodnine postavljen izvedenec, Višje sodišče pa je nato višino odškodnine določilo samo, brez sodelovanja izvedenca. V dosednji sodni praksi je sicer izoblikovano stališče, da je najprimerneje določiti odškodnino upošteva je honorarje, ki so nekoč že bili sporazumno dogovorjeni (glej na primer sodbo VSRS III Ips 44/2018 ter odločbi VSL V Cpg 1555/2015 in V Cpg 1509/2015). Vendar se je takšna praksa oblikovala v primerih, ko sta pravdni stranki sklenili pogodbo za določen način izkoriščanja, pogodbeno razmerje je nato prenehalo, toženka pa je še naprej brez dovoljenja uporabljala avtorsko pravno varovano stvaritev, kot da bi pogodba še obstajala. Sodba Višjega sodišča pomeni dopolnitev tega doslej uveljavljenega stališča, tako da enako velja tudi za način koriščenja avtorskih del, ki v pogodbi med strankama še ni bil dogovorjen.

2.9.4 Civilna kazen

Tretji odstavek 168. člena ZASP določa, da če je bila pravica iz tega zakona kršena namerno ali iz hude malomarnosti, lahko upravičenec zahteva plačilo dogovorjenega ali običajnega honorarja ali nadomestila za tovrstno uporabo, povečanega do 200%, ne glede na to, ali je zaradi kršitve pretrpel kakšno premoženjsko škodo ali ne.

Po četrtem odstavku istega člena sodišče pri odločanju o zahtevku za plačilo civilne kazni in odmeri njene višine upošteva vse okoliščine primera, zlasti pa stopnjo krivde kršilca, velikost dogovorjenega ali običajnega honorarja ali nadomestila ter preventivni namen civilne kazni.

Zelo so različne odmere civilne kazni v odstotkih prisojene odškodnine: 100 odstotkov za hudo malomarnost pri objavi celotne knjige na spletu (I Cp 1678/2016); 200 odstotkov za hudo malomarnost pri objavi fotografije v mediju brez dovoljenja njenega avtorja (I Cp 1490/2016); 0 odstotkov zaradi kršitve moralnih pravic (II Cp 1923/2017); 160 odstotkov za namerno kršenje avtorske pravice s strani javne RTV-organizacije,

ki se ni končalo niti po večkratnem opozorilu avtorja, RTV-organizacija pa je imela varovana avtorska dela v svojem arhivu (II Cp 2037/2016 v zvezi z II Ips 16/2017); 100 odstotkov za neavtorizirano objavo filma na spletu (V Cpg 1061/2016); 50 odstotkov za namerno kršenje pravice na brošuri in indikativni elektroenergetski bilanci družbe (V Cpg 773/2015). V zadevi I Cp 1490/2016 je sodišče prisodilo maksimalno 200 % civilno kazen, zaradi namerne kršitve - objave ene fotografije v reviji.

V zadevi I Cp 112/2019 pa je sodišče zavrnilo zahtevek za plačilo civilne kazni. Utemeljilo je, da je tožena stranka takoj, ko se je nanjo obrnil tožnik, ustavila proizvodnjo in iz prodaje umaknila vseh osem od desetih kršečih izdelkov - izdelanih konjičkov. Ker je bil leseni konjiček v preteklosti tradicionalna otroška igrača in ker je danes na trgu zelo veliko podobnih igrač, ni mogoče trditi, da bi morale biti toženi stranki očitno jasno, da je takšen izdelek varovan z avtorsko pravico.

V zadevi I Cp 1766/2019 je tožnik na strežniku toženke oblikoval orodje CMS www.si. Po sporu zaradi plačila avtorskega dela, glede katerega dogovora o plačilu ni bilo, je sicer program izbrisal, vendar ga je toženka s pomočjo lastnika strežnika uspela obnoviti. Sodišče je tožniku prisodilo 6.000 evrov odškodnine in 3.000 evrov civilne kazni. Pri višini civilne kazni pa je sodišče upoštevalo, da je tožnik toženko opozoril, da mu mora za njegovo avtorsko delo plačati, ker do dogovora ni prišlo, je celo izbrisal svoj program z njenega strežnika. S tem je jasno nakazal, da v uporabo dela brez soglasja ne privoli, toženka pa je navkljub temu s pomočjo lastnika strežnika program obnovila in ga zopet uporablja. Te okoliščine primera so po mnenju Višjega sodišča upravičevale civilno kazen v višini 50 % honorarja, torej 3.000 EUR. Za višjo kazen se pritožbeno sodišče ni odločilo, ker je ocenilo, da glede na višino honorarja že dosega svoj namen, ker toženkin namen, ki ga je želela doseči s programom, ni bil v celoti dosežen, saj ji delo ni bilo pravilno izročeno, da bi ga lahko uspešno tržila.

V zadevi V Cpg 57/2023 je sodišče prisodilo civilno kazen 20 % prisojene odškodnine. Pri tem je upoštevalo, da je toženka ravnala hudo malomarno, ne pa tudi z naklepom ter da je toženka po pozivu odstranila predmete kršitev.

2.9.5 Denarno zadoščenje za nepremoženjsko škodo

Člen 169 ZASP določa: Neodvisno od povračila premoženjske škode, pa tudi če premoženjske škode ni, lahko sodišče prisodi avtorju ali izvajalcu pravično denarno odškodnino za pretrpljene duševne bolečine zaradi kršitve njegovih moralnih pravic, če spozna, da okoliščine primera, zlasti pa stopnja bolečin in njihovo trajanje, to opravičujejo.

V zadevi I Cp 1490/2016 je sodišče prisodilo 1.000 evrov zaradi tožnikovega trpljenja kot nepremoženjsko škodo zaradi objave ene fotografije v reviji.

V zadevi II Cp 635/2020, ki se je nanašal na kršitev avtorskih pravic na konceptu TV oddaje, je VSL je potrdilo tudi odločitev sodišča prve stopnje, da pripada avtorjema odškodnina za duševne bolečine zaradi kršitve moralne avtorske pravice, ker sta bila dalj časa razdražljiva, prizadeta in v stresu zaradi toženkinih ravnanj. Poudarilo je, da ker ZPP ne pozna nobenih dokaznih pravil, je duševno stanje mogoče dokazovati tudi z zaslišanjem strank in prič. Pri višini odškodnine pa je bilo pomembno, da je toženka z uradnim odzivom (na svoji spletni strani) na odločitev višjega sodišča o temelju zahtevka (da je koncept oddaje avtorsko delo), predstavila tožnika v negativni luči. Toženka tudi po pravnomočnosti odločitve o tem, da je koncept oddaje, ki sta ga zasnovala tožnika, avtorsko delo, ni priznavala njunega dela kot avtorskega. Ker je tako toženka še v letu 2016 zanikala avtorstvo tožnikov, sta bila tožnika upravičena do višje odškodnine. Vsakemu izmed tožnikov je sodišče dosodilo 8.000 evrov skupne odškodnine. Sodba je pomembna z vidika vprašanja, kdaj gre za soavtorstvo in kakšne so procesne pravice posameznega soavtorja na delu, nastalem v soavtorstvu, kot tudi z vidika vprašanja upoštevanja duševnih bolečin zaradi kršitve moralne avtorske pravice. O tem, da je koncept TV oddaje, ki sta ga pripravila tožnika, avtorsko delo, je bilo predhodno odločeno v zadevi V Cpg 1273/2015, odločitev je potrdilo tudi Vrhovno sodišče.

2.9.6 Posledice ugotovitve kršitve za nadaljnje spore med istima pravnima strankama

V zadevi V Cpg 358/2019 sta bili tožnica in naročnica v zvezi s kršitvijo pravic iz računalniškega programa že v sporu. Naročnici so bili v tistem sporu s pravnomočno

sodbo prepovedani neposredna ali posredna uporaba tožničinega računalniškega programa, kakršnokoli nepooblaščno poseganje v izvorno kodo tega računalniškega programa in prirejanje, prilagajanje, reproduciranje ali drugačno predelovanje računalniškega programa. Po isti pravnomočni sodbi je naročnica plačala tožnici 36.355,53 EUR uporabnine kot odškodnino in civilno kazen 49.845,80 EUR. Ker pa naročnica po tožničinih trditvah tudi po 5. 10. 2014 ni prenehala z uporabo računalniškega programa, je tožnica kot avtorica računalniškega programa od toženk kot pravnih naslednic naročnice zahtevala plačilo odškodnine po licenčni analogiji in civilno kazen zaradi protipravne uporabe računalniškega programa za čas od 5. 10. 2014 do 6. 10. 2017 (do dneva vložitve tožbe).

Sodišče prve stopnje je tožbeni zahtevek zavrnilo. Zavzelo je namreč stališče, da v prejšnji sodbi, izdani med tožnico in pravno prednico toženk, ni bilo pravnomočno odločeno, da je tožnica imetnica avtorske pravice na računalniškem programu. Nato je ugotovilo, da tožnica ni imetnica avtorske pravice na računalniškem programu. Sodišče druge stopnje pa je sodbo sodišča prve stopnje razveljavilo in mu zadevo vrnilo v ponovno odločanje. Pojasnilo je, da drugače kot sodišče prve stopnje razume pravnomočni izrek prepovednega zahtevka kot celote v prejšnji sodbi. Prepovedni zahtevek, kjer je bila v izreku zajeta prepoved toženi stranki neposredne ali posredne uporabe avtorskega dela tožeče stranke, je v ožjem smislu dajatvenega tožbenega zahtevka opustitvena tožba. Ker je bilo toženi stranki v izreku pravnomočne sodbe prepovedano, da posega v avtorsko delo tožnice, to samo po sebi pojmovno pomeni, da, če ne bi bila tožničina avtorska pravica kršena (kar je en korak prej pri presoji), ne bi bilo v izreku navedeno in konkretizirano avtorsko delo tožnice (drug korak pri presoji) in prepovedni zahtevek ne bi imel nobenega smisla. Zato je sodišče druge stopnje zaključilo, da je bilo o pravnem razmerju (o avtorski pravici in o avtorskem delu) odločeno tudi v prepovednem izreku in ne le v obrazložitvi prejšnje pravnomočne sodbe.

Gre za pomembno sodno odločbo, v kateri je Višje sodišče pojasnilo obseg pravnomočnosti prepovednega izreka sodbe - ta se, kadar gre za iste stranke, nanaša tudi na ugotovitev obstoja avtorske pravice in njenega imetništva.

2.9.7 Odstranitveni zahtevki imetnika pravic

V zadevi I Cp 584/2021 je bil A. A. do svoje smrti 17. 12. 2017 zaposlen pri tožnici kot razvojni inženir, delal je na raznih projektih tožnice. Tožnica mu je v uporabo zaradi dela zanj izročila svoje naprave (dva prenosna računalnika in mobilni telefon), podatke o svojem delu pri tožnici je imel A. A. shranjene na teh računalnikih. Ti podatki so bili tožničina intelektualna lastnina in poslovna skrivnost. Po smrti A.A. sta te naprave ves čas posedovala toženca, ki pa tožnici naprav nista želela izročiti, podatke pa sta preslikala na druge nosilce podatkov.

Sodišče prve stopnje je odločilo, da sta toženca dolžna tožeči stranki v roku 15 dni nerazdelno izročiti vse nosilce podatkov, na katere so bili preslikani podatki z dveh prenosnih računalnikov in mobilnega telefona, na podlagi določb SPZ. Višje sodišče pa je pojasnilo, da tožbeni zahtevk za izročitev nosilcev podatkov (nosilcev avtorskih del) ni utemeljen na podlagi 92. člena SPZ, ker avtorsko delo kot intelektualna stvaritev (prvi odstavek 5. člena ZASP) ni stvar v pomenu 15. člena SPZ. Je pa utemeljen na podlagi prvega odstavka 167. člena ZASP, po katerem lahko upravičenec zahteva prepustitev predmetov kršitev proti plačilu proizvodnih stroškov.

2.10 Posebnost za retransmisijo RTV programov posebnega pomena

2.10.1 Zakonska ureditev

Člen 137 ZASP določa, da ima RTV organizacija izključno pravico radiodifuzne retransmisije svojih oddaj. Ta pravica se upravlja individualno.

Drugi odstavek 112. člena Zakona o medijih (ZMed) določa, da morajo operaterji omogočiti neodplačno razširjanje radijskih in televizijskih programov posebnega pomena, če obstajajo tehnične možnosti za kvaliteten sprejem signala v glavni sprejemni postaji operaterja, in sicer tako, da so dostopni vsem uporabnikom njegovih storitev. Tretji odstavek istega člena pa se glasi: *“(3) V primeru iz prejšnjega odstavka mora izdajatelj operaterju omogočiti neodplačno razširjanje njegovega programa, razen obveznosti iz naslova kolektivnega varstva avtorske in sorodnih pravic.”* Drugi odstavek 113. člena ZMed pa se glasi: *“Operater lahko prenaša in oddaja programe le na podlagi pisne pogodbe ali drugega dokumenta, iz katerega je razvidna urejenost*

avtorskopравnih razmerij z imetniki pravic do teh programov, če ni drugače določeno z mednarodno pogodbo, ki obvezuje Republiko Slovenijo, ali z zakonom.”

Pravo EU ne določa pravice RTV organizacij do radiodifuzne retransmisije oddaj, države članice pa lahko takšno pravico same določijo (sodba SEU C-716/20 z dne 8. 9. 2022). Direktiva (EU) 2018/1972 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2018 o Evropskem zakoniku o elektronskih komunikacijah (prenovitev) v 114. členu določa, da lahko države članice lahko naložijo ponudnikom storitev distribucije radijskih ali televizijskih radiodifuzijskih kanalov v javnosti razumne obveznosti prenosa posebnih radijskih in televizijskih radiodifuzijskih kanalov in povezanih dopolnilnih storitev.

2.10.2 Sodna praksa

V sodbi VSL V Cpg 469/2021 je sodišče obravnavalo položaj, v katerem je bila tožnica izdajateljica programov v smislu drugega odstavka 112. člena ZMed, toženka pa je operater v smislu iste zakonske določbe. Med pravnima strankama je bila sklenjena licenčna pogodba za kabelsko retransmisijo televizijskih programov. Toženka je na dan podpisa pogodbe dala pridržek. Tožnica je od toženke zahtevala plačilo po sklenjeni licenčni pogodbi. Toženka se je branila, da naj bi iz 112. člena ZMed in iz pridržka k pogodbi izhajalo, da ni dolžna plačati zahtevanega zneska. Pridržek naj bi, upoštevaje Dunajsko konvencijo o pravu mednarodnih pogodb, ustvarjal pravne učinke v smislu, da obveznosti plačila nadomestila kljub podpisu pogodbe ni nastala.

Sodišče prve stopnje je tožbenemu zahtevku na plačilo po licenčni pogodbi ugodilo, Višje sodišče pa je toženkinu pritožbo zavrnilo. Pojasnilo je, da iz 112. in 113. člena ZMed ne izhaja toženkina pravica do brezplačne retransmisije tožničinu programov. ZMed ne ureja avtorskopравnih razmerij, temveč se omenjeni pravili nanašata na prepoved odplačnosti samega dostopa do signala. Neodplačnost iz 112. člena ZMed se nanaša na tehnično omogočanje izdajateljem medijem, da razširjajo programske vsebine do zainteresirane javnosti, torej zgolj na prepoved odplačnosti samega dostopa do signala za prenos. ZMed tudi s tem, ko izrecno omenja kolektivno varstvo avtorske in sorodnih pravic, ne izključuje individualnega varstva, ki ga v tožničinem primeru omogoča 75. člen ZKUASP. Višje sodišče ni sprejelo toženkinu mnenja, da

bi se za razmerja med pravnima strankama uporabljala Dunajska konvencija, saj naj bi ta urejala samo mednarodne pogodbe med državami. Dodalo je, da ni sporno, da se tožnica ni strinjala s pridržkom, zato pridržek med strankama ne ustvarja pravnega učinka (15. člen OZ). Višje sodišče je še pojasnilo, da so stranke z Licenčno pogodbo med seboj uredile pretekle zadeve v zvezi z licenco za sočasno, nespremenjeno in neskrajšano kabelsko retransmisijo programov javnih izdajateljev programov v okviru kabelske koordinacije EBU v Sloveniji. Licenčna pogodba toženko zavezuje k izpolnitvi prevzetih obveznosti. Sodišče je zavrnilo tudi toženkin ugovor zastaranja, saj je ugotovilo, da je bil pogodbeno kot zadnji rok za plačilo obveznosti določen 31. 12. 2016, tožba pa je bila vložena 30. 4. 2019.

Uveljavljeno stališče sodne prakse tako je (sodbe VSL V Cpg 469/2021, V Cpg 537/2021, V Cpg 548/2022 in V Cpg 573/2022), da iz tretjega odstavka 112. člena ZMed ne izhaja obveznost RTV organizacije zagotoviti neodplačno razširjanje radijskih in televizijskih programov. ZMed ne spreminja ureditve omejitev avtorske in sorodnih pravic. Pravili »*must carry*« (obveznost prenosa) in »*must offer*« (obveznost ponudbe) sta pravili medijskega prava in ne avtorskega prava. Čeprav tretji odstavek 112. člena ZMed določa, da pravilo prenosa ne posega v obveznosti iz naslova kolektivnega varstva avtorske in sorodnih pravic, tega ni mogoče razumeti tako, da bi ta člen lahko vplival na individualno uveljavljanje pravic. Namen tega člena namreč ni v omejitvi premoženjskega jedra pravic kabelske retransmisije, kot ga uveljavlja avtorskopravno zakonodaja. Neodplačnost se nanaša samo na dostop do signala za prenos. Operaterjevo obveznost ureditve in plačila avtorskih pravic izrecno potrjujeta tudi drugi in tretji odstavek 113. člena ZMed, ki dopuščata, da lahko operater prenaša in oddaja programe le na podlagi pisne pogodbe, iz katere je razvidna urejenost avtorskopravnih razmerij z imetniki pravic do teh programov. Zakonodajalčev namen neodplačnosti je omejen izključno na medijsko, ne pa tudi na avtorskopravno obveznost kabelskega operaterja do prenosa. Dejstvo, da je tožnica ustanovljena s strani države zaradi izvajanje javne službe in da se delno financira iz RTV prispevka, ni pravno odločilno.

3 KOLEKTIVNO UPRAVLJANJE AVTORSKE IN SORONDIH PRAVIC

3.1 Razmerje med ureditvijo kolektivnega upravljanja v ZASP in ZKUASP

Pred uveljavitvijo ZKUASP je bilo področje kolektivnega upravljanja urejeno z ZASP, in sicer v njegovem IX. poglavju. ZASP je to področje urejal zgolj okvirno, brez sistematičnih določb o notranji organizaciji, transparentnosti delovanja in nadzoru nad kolektivnimi organizacijami. Slednje so morale biti ustanovljene kot društva in pridobiti dovoljenje za opravljanje dejavnosti kolektivnega upravljanja pri Uradu Republike Slovenije za intelektualno lastnino (UIL). Zakon sicer ni preprečeval učinkovitega delovanja kolektivnih organizacij, vendar tudi ni zagotavljal zadostnega institucionalnega okvira za varstvo interesov imetnikov pravic in za učinkovito pravno varstvo v primeru nepravilnosti. Manjkale so zlasti natančne določbe o sodelovanju članov pri upravljanju, preglednosti poslovanja, porazdelitvi nadomestil in nadzoru nad delovanjem teh organizacij.

Temeljito prenovo tega področja je prinesla uveljavitev ZKUASP, ki je bil sprejet 22. junija 2016 in je začel veljati 13. julija istega leta. Zakon je bil sprejet z namenom prenosa Direktive 2014/26/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. februarja 2014 o kolektivnem upravljanju avtorske in sorodnih pravic ter izdajanju več ozemeljskih licenc za pravice za glasbena dela za spletno uporabo na notranjem trgu (UL L 84, 20. 3. 2014, str. 72–98) v slovenski pravni red. ZKUASP celovito in sistematično ureja kolektivno upravljanje avtorskih in sorodnih pravic kot samostojno pravno področje. Določa stroge pogoje za ustanovitev in delovanje kolektivnih organizacij, ki morajo imeti obliko pravne osebe in ustrezno notranjo strukturo, ki zagotavlja sodelovanje članov, nadzorni mehanizem ter jasno opredeljene postopke za odločanje o ključnih vprašanjih. Zakon posebej poudarja načela transparentnosti in odgovornosti, določa obveznosti rednega poročanja, pravilno vodenje evidenc ter podrobna pravila o oblikovanju tarif in porazdeljevanju zbranih nadomestil. Podrobneje je določen tudi sistem nadzora s strani UIL, ki vključuje tako administrativni nadzor kot možnost sankcioniranja nepravilnosti, vključno z odvzemom dovoljenja za opravljanje dejavnosti.

Vprašanje, ki se v praksi pogosto zastavlja, je, v kolikšni meri ostaja sodna praksa, oblikovana na podlagi določb ZASP, relevantna po uveljavitvi ZKUASP. Odgovor na

to vprašanje je nujno diferenciran. Sodna praksa, ki se nanaša na temeljne pojme avtorske in sorodnih pravic (npr. opredelitev avtorskega dela, vrste varovanih pravic, splošna načela varstva), ostaja aktualna in uporabna, saj te institute ZASP še vedno ureja in jih ZKUASP ni nadomestil. Sodna praksa, ki se nanaša na področje kolektivnega upravljanja – zlasti glede organizacije delovanja kolektivnih organizacij, pravic članov, postopkov odločanja, nadzora in porazdelitve nadomestil, pa je še vedno veljavna, če je skladna z veljavnim ZKUASP.

3.2 Direktiva 2014/26/EU in obvezno kolektivno upravljanje pravic

Direktiva 2014/26/EU določa zahteve za zagotovitev pravilnega izvajanja upravljanja avtorske in sorodnih pravic s strani organizacij za kolektivno upravljanje pravic (4. člen direktive). Člen 5 te direktive določa pravice imetnikov pravic, med drugim

- 1) pravico do izbire kolektivne organizacije po lastni izbiri,
- 2) pravico dodeliti licence za nekomercialno rabo katerih koli pravic, ter
- 3) pravico, da prekinejo pooblastilo za kolektivno upravljanje pravic.

V slednjem primeru, kolektivna organizacija umika pravic ne sme pogojevati z zahtevo, da mora imetnik za upravljanje njegovih pravic pooblastiti drugo kolektivno organizacijo. Direktiva sicer ne obravnava obveznega kolektivnega upravljanja avtorskih pravic.

Člen 12 Direktive (EU) 2019/790 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. aprila 2019 o avtorski in sorodnih pravicah na enotnem digitalnem trgu in spremembi direktiv 96/9/ES in 2001/29/ES določa, da lahko države članice uzakonijo kolektivno licenciranje z razširjenim učinkom, iz svojega področja uporabe pa izrecno izključuje obvezno kolektivno upravljanje. Direktiva (EU) 2019/789 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. aprila 2019 o določitvi pravil glede izvrševanja avtorske in sorodnih pravic, ki se uporabljajo za določene spletne prenose radiodifuznih organizacij in retransmisije televizijskih ter radijskih programov, in spremembi Direktive Sveta 93/83/EGS, pa razširja obvezno kolektivno upravljanje, ki je bilo uvedeno z Direktivo 93/83/EGS za kabelsko retransmisijo, na vse vrste tehnologij retransmisije (člena 2(2)

in 4). Poleg tega se lahko države članice odločijo, da bodo določile obvezno kolektivno upravljanje tudi za izvajanje novih pravil o neposrednem oddajanju (člen 8).

V zadevi V Cpg 580/2020 pa se je sodišče prvič opredelilo do vpliva Direktive 2014/26/EU na obvezno kolektivno upravljanje, kot ga določa ZKUASP. Med drugim je zavzelo stališče, da lahko avtor sam izbere kolektivno organizacijo iz katerekoli države EU, ki bo ščitila njegove interese v vseh državah EU, če ne gre za obvezno kolektivno upravljanje. Po 147. členu ZASP pa je kolektivno upravljanje avtorskih pravic tako v primeru priobčitve javnosti neodrskih glasbenih in pisanih del (male pravice) kot v primeru kabelske retransmisije (1. in 4. točka tega člena) obvezno. Dejavnost obveznega kolektivnega upravljanja lahko v Sloveniji upravlja le tista organizacija, ki ima dovoljenje pristojnega organa (4. člen ZKUASP), in to je tožnica. Sodišče je torej v navedeni odločitvi razlagalo Direktivo 2014/26/EU tako, da pravica do izbire kolektivne organizacije velja samo za prostovoljno kolektivno upravljanje pravic.

3.3 Narava kolektivnega upravljanja avtorske in sorodnih pravic

Člen 4 ZKUASP določa: *“Kolektivna organizacija je pravna oseba, ki je pridobila dovoljenje pristojnega organa in je na podlagi pooblastila imetnika pravic ali tega zakona pooblaščen za kolektivno upravljanje avtorske ali sorodnih pravic v imenu in za račun več kot enega imetnika pravic in v njihovo skupno korist, pri čemer je to njena edina in glavna dejavnost, in izpolnjuje eno ali obe od naslednjih meril:*

- je v lasti ali pod nadzorom svojih članov;*
- je nepridobitna.”*

Navedeni člen pomeni implementacijo člena 3(a) Direktive 2014/26/EU, ki se glasi: *“Organizacija za kolektivno upravljanje pravic“ pomeni vsako organizacijo, ki je z zakonom ali z dodelitvijo, licenco ali katerim koli drugim pogodbenim dogovorom pooblaščen za upravljanje avtorske ali sorodnih pravic v imenu več kot enega imetnika pravic in v skupno korist teh imetnikov pravic, pri čemer je to njen edini ali*

glavni namen, in ki izpolnjuje eno ali obe naslednji merili: je v lasti ali pod nadzorom svojih članov; je organizirana na nepridobitni osnovi.”

V zadevi V Cpg 40/2023 je Višje sodišče v Ljubljani obravnavalo vprašanje pravne narave kolektivnega upravljanja ter vprašanje skladnosti ZKUASP z Direktivo 2014/26/EU. Pritrdilo je sodišču prve stopnje, da med navedenima pravnima aktoma ni neskladja. Sodba je pomembna tudi zato, ker je v njej sodišče prvič odločilo, da se pri izračunu višine običajnega nadomestila upošteva dejansko število naročnikov storitev internetne kableske televizije, ne glede na to, koliko naročnikov storitve dejansko uporablja. V tej zadevi je tožila kolektivna organizacija, ki je v spornem obdobju upravljala s pravicami kableske retransmisije glasbe v televizijskih in radijskih programih. Ker toženka kot kabelski operater v letu 2016 ni plačevala običajnega nadomestila za kabelsko retransmisijo glasbe v televizijskih in radijskih programih, je tožnica vložila tožbo za plačilo 379.179,45 eur s pripadki.

Sodišče prve stopnje je tožnici prisodilo 188.318,62 eur s pripadki, v presežku pa je tožbeni zahtevek zavrnilo. Višino nadomestila je obračunalo glede na toženkine trditve o tem, koliko njenih naročnikov dejansko koristi storitve IP TV. Toženka je namreč zatrjevala, da določeno število naročnikov storitev IP TV ne uporablja in da imajo to storitev naročeno samo zato, ker je tak paket cenejši. Sodišče druge stopnje pa je sodbo sodišča prve stopnje spremenilo tako, da je tožnici prisodilo 309.856,60 eur s pripadki. Pri izračunu običajnega nadomestila je upoštevalo takšno število naročnikov, kot je to izhajalo iz javno objavljenih podatkov Agencije za komunikacijska omrežja in storitve Republike Slovenije (AKOS). Po mnenju Višjega sodišča za odločitev o številu naročnikov ni pravno odločilna okoliščina, ali naročniki paketov dejansko koristijo storitve IP TV. Plačilo naročenih in pogodbeno dogovorjenih storitev ni vezano na njihovo dejansko uporabo.

Toženka je v pritožbi zoper prvostopenjsko sodbo uveljavljala tudi očitek, da kolektivna organizacija v skladu s 4. členom ZKUASP upravlja avtorske in sorodne pravice "v imenu in za račun več kot enega imetnika pravic in v njihovo skupno korist". To po mnenju toženke pomeni, da tožnica plačila nadomestil ni upravičena uveljavljati v svojem imenu, enako pa naj bi izhajalo tudi iz člena 3(a) Direktive 2014/26. Višje sodišče je pojasnilo, da navedeni člen Direktive 2014/26 ne zapoveduje specifične oblike in vsebine zastopanja avtorjev v civilnopravnem smislu. Do takšnega sklepa je

sodišče prišlo ob primerjavi besedila direktive v različnih jezikih: v nemški in hrvaški verziji je uporabljen izraz "v imenu", francoska in italijanska uporabljata formulacijo "za račun", angleška pa uporablja termin "zanje" ("on behalf of"). Zato tudi v 4. členu ZKUASP ni mogoče videti zapovedi, po kateri bi bila kolektivna organizacija vselej neposredni zastopnik imetnikov pravic, ki nastopa "v njihovem imenu".

Sodba Višjega sodišča pomeni nadaljnji razvoj sodne prakse v zvezi s kolektivnim upravljanjem pravic kabelske retransmisije. Še posebej je pomembno stališče, da kabelski operater dolguje plačilo za retransmisijo varovanih vsebin tudi, če njegovi naročniki storitev dejansko ne koristijo. Z vidika prava EU pa je pomembno, kako je Višje sodišče razlagalo direktivo: upoštevalo je vse njene jezikovne različice, saj so vse enako zavezujoče.

3.4 Kolektivne organizacije kot podjetja v smislu konkurenčnega prava

Vrhovno sodišče Republike Slovenije je v sodbi G 24/2011 zavzelo pomembno stališče glede pravne narave kolektivnih organizacij, ki upravljajo avtorske in sorodne pravice. Po mnenju sodišča takšne organizacije, ne glede na svojo pravno obliko – denimo kot društvo – in ne glede na to, da delujejo nepridobitno, predstavljajo »podjetja« v smislu konkurenčnega prava. To pomeni, da jih je treba obravnavati kot subjekte, ki opravljajo gospodarsko dejavnost, in so zato zavezane spoštovati pravila konkurenčnega prava, kot jih opredeljuje predvsem Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence (ZPOmK-1), zlasti v povezavi s prvim odstavkom 3. člena, ki določa, da je za opredelitev "podjetja" bistvena gospodarska dejavnost, in ne pravna oblika ali namen delovanja.

To stališče sledi sodni praksi SEU, ki je večkrat poudarilo, da je za presojo, ali subjekt deluje kot »podjetje« v smislu člena 101 in 102 PDEU, odločilno vprašanje, ali izvaja gospodarsko dejavnost, torej ponuja blago ali storitve na trgu, ne pa njegova statusnopravna struktura ali formalna opredelitev kot nepridobitna organizacija. V zadevi C-41/90-Höfner in Elser, je Sodišče EU zapisalo, da pojem podjetja zajema vsak subjekt, ki opravlja gospodarsko dejavnost, ne glede na njegov pravni status in način financiranja. To logiko je sodišče nato razširilo tudi na organizacije za kolektivno upravljanje avtorskih pravic. Zlasti pomembna v tem kontekstu je zadeva C-351/12,

OSA, v kateri je Sodišče EU razsodilo, da lahko kolektivna organizacija, ki ima na določenem geografskem območju dejanski monopol za upravljanje avtorskih pravic, predstavlja podjetje z dominantnim položajem na trgu v smislu konkurenčnega prava. Če tak subjekt zlorabi svoj položaj (npr. z neprimernim oblikovanjem tarif ali diskriminatornimi pogoji za uporabnike), lahko to pomeni kršitev prava EU. V tej zadevi je šlo za češko kolektivno organizacijo OSA, ki je od hotelirjev zahtevala nadomestila za uporabo glasbe na način, ki ga je Sodišče ocenilo kot potencialno nesorazmernega glede na dejansko uporabo glasbenih del.

VSRS je torej s svojo odločitvijo posredno sledilo evropski sodni praksi, ki zahteva, da tudi nepridobitne kolektivne organizacije delujejo skladno s konkurenčnimi pravili, kadar zasedajo pomemben položaj na trgu. Ta pristop bistveno prispeva k uravnoteženju med interesom imetnikov pravic po učinkovitem upravljanju njihovih pravic in interesom uporabnikov po pravičnem, preglednem in ekonomsko sorazmernem dostopu do avtorskih vsebin.

3.5 Razmerje med kolektivno organizacijo in avtorji

3.5.1 Prva javna izvedba

Avtor ima v skladu s 17. členom ZASP izključno pravico odločiti, kdaj, kje in kako bo njegovo delo prvič objavljeno. To je njegova moralna pravica. VSRS je v sodbi II Ips 879/2006 odločilo, da prva objava pomeni, da je delo postalo dostopno javnosti, kar pomeni, da ga zazna večje število oseb. To se lahko zgodi z distribucijo ali reproduciranjem glasbenega dela, lahko pa tudi s prvo živo izvedbo. Zato kolektivne organizacije niso upravičene zahtevati plačila za izvajanje glasbe na tekmovalnem festivalu, na katerem glasbeniki izvajajo samo nova, še neobjavljena glasbena dela.

VSL je v zadevi I Cp 3141/2015 z dne 6. januarja 2016 zahtevo po predhodni objavi dela, ki naj bi se kolektivno upravljalo, razširilo tudi na fonograme. V tej zadevi je bil tožnik Zavod IPF, toženka pa organizatorka koncerta Perpetuum Jazzile. Toženka je trdila, da je pred koncertom predvajala fonograme, ki jih je avtor posnel samo za ta koncert v enem izvodu. Tožnik tem trditvam ni nasprotoval, menil pa je, da je kolektivna organizacija tudi v tem primeru upravičena zahtevati nadomestilo za javno

predvajanje fonogramov. Toda sodišče je utemeljilo, da kolektivna organizacija ob edini, s tem pa tudi prvi objavi neizdanega dela ne more uveljavljati nadomestila za javno predvajanje fonogramov. Več o zahtevi prve objave in izdaje iv podpoglavju 2.3.2.

3.5.2 Izjeme od obveznega kolektivnega upravljanje pravic

3.5.2.1 Zakonska ureditev

Člen 9 ZKUASP določa primere, ko lahko imetnik pravic upravlja svoje pravice na že objavljenih avtorskih delih le prek kolektivne organizacije (obvezno kolektivno upravljanje): 1. priobčitev javnosti neodrskih glasbenih in pisanih del, razen pravice dajanja na voljo javnosti iz 32.a člena ZASP, 2. ponovno prodajo izvirnikov likovnih del (sledna pravica iz 35. člena ZASP), 3. reproduciranje avtorskih del za privatno in drugo lastno uporabo ter njihovo fotokopiranje prek obsega iz 50. člena ZASP; 4. kabelsko ali drugo radiodifuzno retransmisijo avtorskih del, razen pri lastnih oddajanjih RTV organizacij, ne glede na to, ali gre za njihove lastne pravice ali pa so te nanje prenesli drugi imetniki pravic, 5. pravico do dodatnega letnega nadomestila iz 122.b člena ZASP; 6. priobčitev javnosti avdiovizualnih del in videogramov ter na njih posnetih izvedb, razen pravic filmskih producentov iz 29. in 30. člena ZASP; 7. pravico do nadomestila pri poučevanju z uporabo elektronskih sredstev, na daljavo ali čezmejno iz 47.b člena ZASP, razen v delu, v katerem se obvezno kolektivno upravlja v skladu s 1. točko tega člena; 8. pravico avtorja do primerne deleža prihodka, ki ga prejme založnik medijske publikacije za njeno uporabo na podlagi 139.a člena ZASP.

Člen 10 ZKUASP pa določa izjeme od obveznega kolektivnega upravljanja:

“(1) Ne glede na prejšnji člen lahko imetnik pravic individualno upravlja:

1. pravice iz 1. točke prejšnjega člena, če je na vseh delih, ki so izvajana na določeni prireditvi, glavni izvajalec hkrati tudi imetnik teh pravic in

2. *pravico javnega predvajanja določenega neodrskega glasbenega dela z določenim fonogramom (28. člen ZASP), če je imetnik vseh materialnih avtorskih in sorodnih pravic za ta način uporabe.*

(2) Imetnik pravic lahko uveljavlja izjemo iz 1. točke prejšnjega odstavka, če je kolektivno organizacijo, ki upravlja te pravice, o tem obvestil najpozneje 15 dni po uporabi avtorskega dela.

(3) Imetnik pravic lahko uveljavlja izjemo iz 2. točke prvega odstavka tega člena, če je kolektivno organizacijo, ki upravlja te pravice, o tem obvestil najpozneje 15 dni pred uporabo avtorskega dela.”

3.5.2.2 Sodna praksa

V zadevi V Cpg 202/2023 se je prva tožnica ukvarjala s prodajo oblačil in ima v lasti verigo prodajaln. Druga tožnica pa se ukvarja s produkcijo in upravljanjem glasbe, namenjene poslovnim uporabnikom. Ponuja jim, da namesto običajnih radijskih postaj ali splošno dostopnih fonogramov javno predvajajo glasbena dela, na katerih ima druga tožnica vse materialne in avtorske sorodne pravice. Tožnici uporabljata internet za individualiziran kodiran prenos določenih fonogramov do pomnilne enote računalnika uporabnika. Druga tožnica je na seznam navedla vsa glasbena dela, na katerih ima materialne pravice.

Toženka je bila kolektivna organizacija, ki na podlagi dovoljenja Urad za intelektualno lastnino upravlja male glasbene pravice. Čeprav je prva tožnica toženko obvestila, da v svojih prodajalnah predvaja samo glasbena dela, ki niso v toženkinem repertoarju, ji je slednja še vedno pošiljala račune za predvajanje glasbe. Toženka je namreč menila, da predpostavke za izjemo od obveznega kolektivnega upravljanja niso izpolnjene.

Prva in druga tožnica sta zoper toženko vložili tožbo za ugotovitev, da toženka nima pravice obveznega kolektivnega upravljanja avtorskih pravic v zvezi z javnim predvajanjem neodrskih glasbenih del, naštetih na seznamu, s fonogrami.

Sodišče je tožbenemu zahtevku ugodilo. Bistveni poudarki sodbe sodišča prve stopnje so naslednji:

- Sodišče prve stopnje je tožnicama priznalo pravni interes za ugotovitveno tožbo. Ker toženka zanika možnost izjeme od kolektivnega upravljanja, sta tožnici v negotovosti. Prva tožnica ima zato interes, da se razčisti vprašanje, ali je ob uporabi glasbenih del druge tožnice dolžna toženki plačati avtorski honorar. Odgovor na isto vprašanje je tudi v interesu druge tožnice, ki želi individualno upravljati s svojimi pravicami. Če bi morali njeni uporabniki nadomestilo za predvajanje glasbe plačevati tudi toženki, bi bile njene ponudbe manj konkurenčne.
- Druga tožnica se ukvarja s produkcijo in upravljanjem z glasbo, namenjeno poslovnim uporabnikom za izboljšanje vzdušja v poslovnih prostorih. Avtorji glasbe na seznamu so na drugo tožnico prenesli izključno, brez vsebinskih, časovnih ali krajevnih omejitev vse materialne avtorske pravice na teh delih. Za opravljeno storitev in prenos pravic so prejeli dogovorjeno plačilo.
- Večina avtorjev opravlja funkcije v drugi tožnici in so na najrazličnejše načine nagrajeni za svoje delo. Glasba, ki jo ponuja druge tožnica, ni glasba, ki bi dosegala znatne prodajne rezultate, niti se ne predvaja na radijskih postajah. Primerna je za predvajanje v prostorih, kjer glasba nima prvotnega pomena, temveč je samo glasbeno ozadje, ki naredi prostor prijeten. Zaradi majhnega obsega uporabe te glasbe bi bili prihodki glasbenikov, pridobljeni preko kolektivnih organizacij minimalni, medtem ko se prek druge tožnice s svojim delom lahko preživljajo.

Sodišče prve stopnje je zavrnilo toženkino tezo, da je izjema iz druge točke prvega odstavka 10. člena ZKUASP določena samo za predvajanje fonogramov na koncertih didžejev. Obravnavani položaj je primerljiv s koncertom, na katerem didžej javno predvaja svoje fonograme. Čeprav se glasba predvaja s pomočjo tehnologije in preko interneta, gre še vedno za javno predvajanje fonogramov. Prenos glasbe po internetu tudi ne pomeni radiodifuznega oddajanja. Če so dela, poslana po kodiranem programskem signalu, na voljo le prvi tožnici, je tak prenos enak, kot če bi druga tožnica prvi poslala USB ključek ali CD z glasbo. Če lahko imetnik avtorskih in sorodnih pravic individualno upravlja s pravico javnega predvajanja fonogramov, to ne

pomeni, da lahko le on osebno javno predvaja določen fonogram. To pravico lahko prenaša, tudi proti plačilu.

Višje sodišče je zavrnilo toženkino pritožbo in potrdilo sodbo sodišča prve stopnje. Pri tem je pojasnilo:

- Druga tožnica ima pravni interes za ugotovitveno tožbo, saj ji ta tožba zagotavlja uresničitev neke druge pravice oziroma možnost odločitev o prihodnjih ravnanjih. Omogoča ji tudi odpravo negotovosti, ali naj s tretjimi osebami sklepa pogodbe.
- Izpodbijana sodba določa mejo med pravilom in izjemo v konkretnem razmerju pravnih strank. Toda obvezno kolektivno upravljanje je izjema, saj posega v upravičenja, ki so izvorno izključno avtorjeva. Izjemo lahko upravičijo tehni razlogi, kot na primer težavnost neposrednega dogovarjanja med avtorji in uporabniki del, sicer je izjema pretirano in protiustavno omejujoča.
- Priobčitev glasbenih del javnosti nastane samo v prodajalnah. Priobčitev opravi prva tožnica, druga tožnica pa ji zgolj priskrbi posnetke glasbe za predvajanje. Besedilo 28. člena ZASP je dovolj široko, da vključuje tudi takšno obliko priobčitve.

V literaturi je bila na teoretični ravni že obravnavana ideja, da bi se manj uveljavljeni avtorji lahko organizirali v združenja, ki bi poslovnim uporabnikom ponujala glasbo po cenah, nižjih od tarif kolektivnih organizacij (Drobež, 2017). Po sodni praksi so sicer uporabniki v poslovnih prostorih lahko brezplačno predvajali glasbo, če so se avtorji odpovedali materialnim avtorskim pravicam. Prednost takšnega združenja pa je za uporabnike v tem, da pridobijo veljavno licenco in se jim zato ni treba zanašati na domnevno voljo tujih avtorjev o prostem izkoriščanju njihovih del. Na podlagi tedanje zakonodaje takšno organiziranje avtorjev še ni bilo mogoče, razlaga 10. člena ZKUASP v zvezi z 28. členom ZASP pa sedaj to omogoča.

Ureditev kolektivnega upravljanja avtorskih pravic na ravni EU izhaja iz premise, da lahko avtor sam izbira, ali bo svoje pravice poveril kolektivni organizaciji ali pa jih bo upravljal sam. Izjeme so mogoče *“na natančno opredeljenih področjih uporabe, kjer je pridobitev dovoljenj od imetnikov pravic na individualni podlagi običajno tako težavna in nepraktična, da je zahtevana izvedba licenciranja malo verjetna, in sicer zaradi*

narave uporabe ali vrst zadevnih del oziroma drugih ustreznih predmetov varstva.” (člen 12(2) Direktive 2019/790). Tudi člen 3 Direktive 2001/29 državam članicam nalaga priznanje pravic na vsakršni priobčitvi avtorskih del javnosti, ne nalaga pa, da je treba te pravice uveljavljati po kolektivni organizaciji. Obvezno kolektivno upravljanje je sicer v pravu EU zapovedano za retransmisijo oddaj radiodifuznih organizacij, torej za drugačen način izkoriščanja varovanih vsebin kot je bil ugotovljen v zadevnem sporu.

Stališče sodišča, da je do priobčitve javnosti prišlo samo s predvajanjem glasbe v prodajalnah prve tožnice, ne pa tudi pri posredovanju fonogramov med prvo in drugo toženko, je v skladu s prakso SEU. SEU je v sodbi C-325/14 z dne 19. 11. 2015 pojasnilo, da pojem „priobčitev javnosti“ v smislu člena 3(1) Direktive 2001/29 združuje dva kumulativna elementa, in sicer „priobčitev“ dela in priobčitev tega dela „javnosti“. Pojem „priobčitev“ zajema kateri koli prenos varovanih del, ne glede na uporabljeno sredstvo ali tehnološki postopek. Pojem „javnost“ pa zajema nedoločeno število naslovnikov, potencialnih gledalcev, poleg tega pa mora biti število oseb dovolj veliko. Kadar pa se varovana dela posredujejo individualnim in določenim distributerjem, ne da bi do njih potencialni poslušalci lahko imeli dostop, ne gre za priobčitev dela javnosti. Ker je v konkretnem primeru prva tožnica zgolj posredovala glasbo na fonogramih kupcem v njenih prodajalnah, gre za en (enoten) akt priobčitve javnosti.

3.5.3 Pravica imetnika pravic do vpogleda

Člen 37 ZKUASP določa pravico imetnika pravic do vpogleda v dokumente in podatke kolektivne organizacije. Tak vpogled mora kolektivna organizacija omogočiti vsakemu imetniku pravic, katerih pravice kolektivno upravlja. Imetnik pravic mora pred vpogledom v dokumente in podatke iz prejšnjega odstavka podpisati izjavo o varovanju poslovnih skrivnosti kolektivne organizacije. Imetnik pravic, ki mu je kolektivna organizacija zavrnila vpogled v dokumente in podatke, sme od sodišča zahtevati, da s sodno odločbo dovoli vpogled v podatke in dokumente. Imetnik pravic je kolektivni organizaciji odgovoren za škodo, ki nastane zaradi razkritja poslovnih skrivnosti kolektivne organizacije.

V zadevi V Cpg 251/2019 je tožeča stranka od tožene stranke – Zavoda AIPA, zahtevala, da ji na podlagi 37. člena ZKUASP dovoli vpogled v posamezne podatke in dokumente, ki se nanašajo na obravnavana avdiovizualna dela, na katerih tožena stranka upravlja avtorske pravice. Trdila je, da je filmski producent teh avdiovizualnih del in da si soavtorji, s katerimi ima sklenjene pogodbe, na teh delih niso pridržali materialnih avtorskih pravic, kljub temu pa naj bi te pravice uveljavljali preko tožene stranke. Zato je želela z vpogledom v prijave izvedeti, kdaj so bila ta avdiovizualna dela prijavljena v repertoar tožene stranke, kdo jih je prijavil ter kdo je po podatkih tožene stranke imetnik pravic na teh delih. Tožena stranka pa je ugovarjala, da tožeča stranka ni aktivno legitimirana, da ni izpolnjena procesna predpostavka za sodno varstvo in da zahtevanih podatkov ne more posredovati, ker gre za osebne podatke njenih članov.

Sodišče prve stopnje je toženi stranki naložilo, da mora tožeči stranki dopustiti vpogled v datum prijav določenih avdiovizualnih del, v podatke o osebah, ki so prijavile pravice glede teh avdiovizualnih del in o osebah, ki so navedene kot imetniki pravic na teh avdiovizualnih delih v podatkovni bazi imetnikov pravic tožene stranke. Sodišče druge stopnje je toženino pritožbo zavrnilo. Utemeljilo je, da je tožeča stranka dokazala, da je imetnica materialnih pravic na obravnavanih avdiovizualnih delih. Zavrnilo je pritožbene ugovore, da je treba zavrniti vpogled zaradi varstva osebnih podatkov članov kolektivne organizacije. Člena 37 ZUKASP ni mogoče razlagati tako, da imata član in imetnik pravic, ki ni član, pa kolektivna organizacija upravlja z njegovimi pravicami, različno stopnjo dostopa do podatkov in dokumentov kolektivne organizacije.

Navedena sodba je v letu 2019 najpomembnejša sodna odločba v zvezi s kolektivnim upravljanjem avtorske in sorodnih pravic, saj je sodišče v tej sodbi prvič razložilo 37. člen ZKUASP in opredelilo njegovo razmerje do določb o varstvu osebnih podatkov.

3.5.4 Delitve zbranih honorarjev in nadomestil

3.5.4.1 *Obseg sodnega in upravnosodnega nadzora nad pravilniki o delitvi in na njih temelječih sklepih*

V Sloveniji so sodišča glede presoje vsebine pravilnikov kolektivnih organizacij o razdelitvi zbranih sredstev precej zadržana. Višje sodišče v Ljubljani je v sodbi in sklepu II Cp 655/2015 z dne 15. aprila 2015 odločilo, da presoja ničnosti pravilnika kolektivne organizacije o razdelitvi nadomestil ne spada v sodno pristojnost, ker je ta pravilnik splošni akt za izvrševanje javnih pooblastil. Tožnik naj bi imel možnost opravljati nadzor nad delovanjem kolektivne organizacije samo na podlagi 160. člena tedanjega ZASP, ki je v prvem odstavku določal, da lahko vsak član zahteva vpogled v finančno poročilo in poročilo nadzornega odbora kolektivne organizacije. Ker je tožnik zahteval tudi presojo zakonitosti sklepov o delitvi dohodka, naj bi s tem prevzemal funkcije Urada za intelektualno lastnino, ki mu je poverjen nadzor nad kolektivnim upravljanjem pravic. Takšno stališče je povsem zgrešeno. Če bi javno objavljene tarife kolektivnih organizacij še lahko smiselno šteli za splošne predpise, tega ni mogoče trditi za pravilnike o delitvi, saj ti niso javno objavljeni, nanašajo se na notranje razmerje med imetnikom pravice in kolektivno organizacijo. Da lahko akt štejemo za predpis samo, če je objavljen, je pojasnilo tudi Ustavno sodišče v odločbi št. U-I-2/06-22 (17. odstavek).

Po drugi strani pa je VSRS v sodbi in sklepu X Ips 460/2014 odločilo, da je UIL pooblaščen izvajati le splošen nadzor nad zakonitostjo izvajanja nalog kolektivne organizacije. Urad lahko izda zgolj ukrep, da naj kolektivna organizacija preneha s kršitvami, ne more pa odpravljati posledic zaznane kršitve. Posledično je sodišče razglasilo za ničnega sklep Urada za intelektualno lastnino, po katerem bi morala kolektivna organizacija imetnikom pravic izplačati sredstva, ki jih je zadržala v tako imenovanem promocijskem skladu. Utemeljilo je, da odprava oškodovanj posamičnih avtorjev ne pomeni več odprave kršitve določb ZASP, ampak sanacijo učinkov te kršitve na položaj imetnikov pravic. To pa spada v pristojnost pravnega sodišča.

Slovenski avtorji so se tako našli v precej negotovem položaju: pravno sodišče meni, da spada ščitenje njihovih interesov v pristojnost upravnega organa, upravni oddelek Vrhovnega sodišča RS pa, da gre za pristojnost pravnega sodišča. V vsakem primeru pa velja, da če kolektivna organizacija še naprej ponavlja iste kršitve, se ji lahko

odvzame dovoljenje (Himmelman, 2008, str. 835). Podobno sedaj določa 72. člen ZKUASP, pri čemer je kot milejša sankcija od odvzema dovoljenja predviden odpoklic članov posloводства kolektivne organizacije.

3.5.4.2 Tožba avtorja zoper kolektivno organizacijo za izplačilo honorarja v skladu z pravilnikom o delitvi

V času veljave pravil kolektivnega upravljanja v ZASP je bila sprejeta prva sodba VSRS, s katero je bilo odločeno o zahtevku avtorja proti kolektivni organizaciji – II Ips 196/2017. Tožnik je za RTV Slovenija ustvaril zvočne podlage za več radijskih in TV-oddaj. Menil je, da mu je Združenje skladateljev, avtorjev in založnikov za zaščito avtorskih pravic Slovenije (v nadaljevanju Združenje SAZAS) glede na obseg predvajanja njegovih del izplačeval prenizke honorarje. Tožbeni zahtevek je utemeljeval na določbah Pravilnika Združenja SAZAS o zaščiti avtorskih pravic in delitvi avtorskih honorarjev. Sodišče prve stopnje je tožencu naložilo 99.921,20 evra glavnice, v presežku pa je zahtevek glede glavnice zavrnilo. Pri tem je upoštevalo, da je tožnik imetnik avtorskih pravic na vseh delih, za katera iztožuje plačilo, razen na tistih, ki so bila ustvarjena za Teletekst oziroma Videostrani. Za slednja je ugotovilo, da jih je tožnik s pogodbo o naročilu brezplačno prenesel na RTV Slovenija. VSL je prisojeni znesek glavnice zvišalo na 99.968,92 evra, v bistvenem pa je potrdilo odločitev sodišča prve stopnje. Obe pravdni stranki sta vložili revizijo.

VSRS je upoštevalo, da je tožnik vsa glasbena dela prijavil tožencu v skladu s 13. členom navedenega pravilnika. S tem, ko je tožnik prvič stopil v kontakt s tožencem in mu prijavil svoje delo, se je med njima po zakonu vzpostavilo mandatno (skrbniško) razmerje, saj za male glasbene pravice velja obvezno kolektivno upravljanje. V 12. členu toženčevega pravilnika je bilo določeno, da avtor obdrži vse pravice na naročenem delu. Ta člen je tožnika torej omejeval v razpolaganju z materialnimi avtorskimi pravicami v razmerju do naročnika dela. Revizijsko sodišče je zato tožniku prisodilo še nadaljnjih 33.897,21 evra za predvajanje glasbe na Teletekstu in na Videostrane. VSRS je tudi poudarilo, da morajo biti pravila delitve honorarjev, ki jih izbere kolektivna organizacija, vnaprej določena in morajo izključevati vsako arbitrarnost. Vnaprej so določena samo tista pravila, ki so bila sprejeta pred obdobjem

uporabe del. Pri spreminjanju pravil po obračunskem obdobju, na katero se delitev nanaša, gre za nedovoljeno sprotno določanje delitvenih pravil, ki nasproti avtorju ne učinkuje.

Menim, da je navedena sodna praksa relevantna tudi v kontekstu ZKASP, ker poudarja dolžnost kolektivne organizacije, da razdeljuje zbrane honorarje in nadomestila v skladu z vnaprej določenimi pravili. Člen 30 ZKUASP tako določa, da kolektivna organizacija skrbno zbira, upravlja in deli avtorske honorarje, zbrana sredstva pa lahko uporabi samo za razdelitev imetnikom pravic v skladu z vnaprej določenimi pravili o delitvi avtorskih honorarjev.

3.6 Razmerje med kolektivno organizacijo in uporabniki

3.6.1 Odpoved avtorja izključnim pravicam

V slovenski sodni praksi in literaturi, ki je izhajala še iz časa veljavnosti določb ZASP o kolektivnem upravljanju, je bilo prevladujoče stališče, da se avtor obveznemu kolektivnemu upravljanju ne more izogniti, tudi ne z izrecno odpovedjo materialnim pravicam (Sodba Okrožnega sodišča v Ljubljani I P 3575/2009). Kadar zakon določa obvezno kolektivno upravljanje določenih pravic, se pravice morajo upravljati (tržiti, prenašati, izterjevati) po kolektivni organizaciji, če to avtor oziroma uporabnik želite ali ne (VSL sodba in sklep II Cp 1628/2011). Obvezno kolektivno upravljanje malih avtorskih pravic se namreč po prevladujoči slovenski sodni praksi šteje za obliko prisilne licence, kjer avtor nima izbire, ali bo svoje pravice uveljavljal sam ali prek kolektivne organizacije. Zato avtor tudi nima možnosti, da bi se materialni pravici odpovedal, niti je ne more brezplačno prenesti na uporabnika. Vsa avtorska neodrska glasbena dela, ki so varovana po ZASP, po objavi sama postanejo del repertoarja kolektivne organizacije (Sodbi VSL II Cp 1356/2012 in II Cp 65/2012: v obeh sodbah so citirani Trampuž, Oman in Zupančič, 1997, str. 363, 366). Avtorji in drugi imetniki pravic, ki jih kolektivna organizacija ne zastopa na pogodbeni, temveč zakonski podlagi, postanejo ne glede na svojo voljo pasivni (izredni) člani kolektivne organizacije.

VSL je v nekaterih novejših sodbah zastopalo drugačno stališče: odločilo je, da se avtor po slovenskem pravnem redu lahko veljavno odpove uveljavljanju malih glasbenih pravic, ter pojasnilo, da v tem primeru kolektivna organizacija za javno priobčitev njegovih glasbenih del ne more zahtevati plačila nadomestila (Sklep VSL II Cp 2010/2012 in sodba VSL II Cp 3402/2011). Navedeno stališče je sodišče razložilo s tem, da je v naravi vsake materialne pravice, da se ji je mogoče odpovedati. Če pa se avtorji malim glasbenim pravicam niso odpovedali, jih obvezno upravlja kolektivna organizacija na podlagi pogodbe z avtorjem ali zakona.

3.6.2 Glasba, za katero uporabnikom ni treba plačati kolektivnim organizacijam

V tipskih sporih SAZAS v. SPAR je Združenje SAZAS od trgovske verige SPAR zahtevalo plačilo avtorskega honorarja za uporabo glasbenih avtorskih del v trgovinah in nakupovalnih centrih. SPAR je trdil, da je v spornem obdobju v svojih poslovnih prostorih predvajal samo glasbena dela, ki jih Združenje SAZAS ne varuje. Ta dela niso zajeta v nobenem repertoarju kolektivnih avtorskih organizacij, njihovi avtorji tudi niso člani nobene kolektivne organizacije in so se uveljavljanju svojih materialnih avtorskih pravic na teh delih odpovedali. To glasbo je preko satelita v poslovalnice SPAR posredovala družba Reditune iz Avstrije. Za ta predvajana glasbena dela s seznama »AKM – prosto« družbe Reditune in glasbo Musicali se ne plačujejo avtorska nadomestila niti avstrijski niti nemški niti kateri drugi nacionalni družbi za kolektivno uveljavljanje avtorskih pravic v tujini. Sodišče je v zadevi II Cp 1566/2015 prvič odločilo, da med avtorskopravno nevarovana glasbena dela poleg tistih, ki jih kot izjemo določa ZASP, sodijo tudi dela avtorjev, ki so se odpovedali uveljavljanju materialnih avtorskih pravic. Na uporabniku je dokazno breme, da je predvajal avtorskopravno nevarovano glasbo, ker so se avtorji materialnim avtorskim pravicam odpovedali. Vendar je VSL utemeljilo, da prvostopenjsko sodišče ni upoštevalo toženkinih obsežnih in vsestranskih trditev, da je v svojih poslovnih prostorih predvajala le avtorsko nevarovano glasbo, za kar je ponudila tudi številne in resne dokaze.

Z navedeno sodbo se je v slovenski sodni praksi začelo uveljavljati stališče, da kolektivna organizacija ni upravičena pobirati honorarjev za predvajanje glasbe avtorjev, ki z njo niso v razmerju in ki dovoljujejo brezplačno uporabo del. Dotedanja

sodna praksa je namreč zastopala stališče, da se avtor kolektivnemu upravljanju ne more odpovedati, ali pa je ob načelni možnosti odpovedi dokazni standard za ugotavljanje odpovedi postavila tako visoko, da ga ni bilo mogoče doseči. Sodišče je zaradi ugotovitve, da se je avtor odpovedal svojim pravicam, zavrnilo zahtevek Združenja SAZAS za plačilo tudi v zadevi II Cp 3445/2015.

Menim, da je navedena sodna praksa relevantna tudi z vidika veljavnega ZKUASP, ki temelji na premisi, da se imetnik pravic se sam odloča ali bo avtorsko pravico upravljal osebno ali po zastopniku ali bo za upravljanje svojih pravic na že objavljenih avtorskih delih pooblastil katero od kolektivnih organizacij ali neodvisni subjekt upravljanja, izjeme poa določa zakon (drugi odstavek 7. člena ZASP). Tretji odstavek 7. člena ZASP sicer določa, da dokler je kolektivno upravljanje avtorskih pravic po pooblastilu imetnika pravic ali tem zakonu preneseno na kolektivno organizacijo, avtor ne more osebno upravljati teh pravic, razen če ta zakon določa drugače. Toda navedeno določbo je mogoče razlagati tako, da avtor ne more sam uveljavljati plačil do uporabnikov, medtem ko mu ostane pravica do odpovedi avtorskim pravicam, na primer zato, da bi bilo njegovo delo čim bolj dostopno javnosti.

Pomembno pa je, da se navedena sodna praksa lahko nanaša samo na kolektivno upravljanje izključnih pravic in tistih pravic do nadomestil, katerim se avtor lahko odpove. Na primer, avtor se ne more odpovedati pravici do pravičnega nadomestila, ki mu pripada v zameno za zasebno reproduciranje njegovih del.

3.6.3 Zmanjšanje plačila, ker naj kolektivna organizacija ne bi razdeljevala zbranih sredstev avtorjem del, ki se predvajajo

Kolektivne organizacije so upravičene od uporabnikov zahtevati plačilo avtorskih honorarjev, vendar morajo zbrana sredstva razdeliti med avtorje, katerih dela so uporabniki izkoriščali. Nejasno pa je, ali uporabniki lahko zavrnejo plačilo honorarja, če kolektivna organizacija zbranih sredstev ne razdeli avtorjem del, ki jih uporabnik izkorišča.

Generalni pravobranilec Mengozzi je v sklepnih predlogih v zadevi C-521/11-*Amazon proti Austro Mechana* zastopal stališče, da lahko nacionalno sodišče zmanjša tožbene zahteve, ki jih kolektivna organizacija uveljavlja proti uporabniku, če ugotovi, da del prihodkov kolektivne organizacije ne doseže upravičencev. S tem se poudarja dolžnost kolektivne organizacije, ki jo ima kot skrbnica pravic avtorja.

Sodna praksa slovenskih sodišč glede tega vprašanja ni enotna. Civilni oddelek VSL je v sklepu II Cp 2010/2012 zagovarjal stališče, da kolektivna organizacija potrebuje pooblastilo za upravljanje avtorskih pravic. Glede domačih avtorjev ji ga podeljuje zakon (1. točka prvega odstavka 157. člena ZASP, sedaj tretji odstavek 18. člena ZKUASP), tuji avtorji pa jo za upravljanje lahko pooblastijo osebno ali prek tuje avtorske organizacije, katere člani so. To naj bi bilo mogoče razbrati iz prvega odstavka tedanjega 146. člena ZASP, ki določa, da kolektivna organizacija avtorsko pravico upravlja (torej tudi avtorski honorar izterjuje) za avtorjev račun. Če obligacijskega razmerja z avtorjem ni, je to določilo neuresničljivo. Sodišče je pri tem izhajalo tudi iz dejstva, da nezastopani avtorji niso omenjeni med pravili o delitvi prihodka (tedanji 153. člen ZASP). Zato je menilo, da kolektivna organizacija lahko zastopa tuje avtorje samo, če obstajajo mehanizmi, na podlagi katerih se tem dejansko izplačajo avtorski honorarji. Vendar je tudi v tej odločitvi Višje sodišče končno odločilo v korist kolektivni organizaciji. Po mnenju sodišča uporabnik ni dokazal, da bi predvajal samo dela tujih avtorjev, ker ni vodil natančne evidence uporabljenih del. Ni zadostoval seznam predvajanih del, ki jih je uporabnik predložil. Zakaj ne, sodišče ni pojasnilo.

Stališče gospodarskega oddelka Višjega sodišča v Ljubljani pa je povsem enotno: uporabniki se ne morejo sklicevati na to, da kolektivna organizacija zbranih plačil ne razdeljuje imetnikom pravic (V Cpg 817/2016). Popolna ločenost notranjega razmerja med kolektivno organizacijo in imetniki pravic od zunanjega razmerja z uporabniki izhaja tudi iz sodbe VSRS II Ips 606/2007.

3.6.4 Zmanjšanje plačila zaradi manjšega obsega uporabe varovanih del na prireditvi

V zadevi II Cp 1257/2020 je tožeča stranka, kolektivna organizacija za uveljavljanje malih glasbenih pravic, zahtevala nadomestilo za javno priobčitev neodrskih glasbenih

del (priobčitev glasbenih del javnosti z živo izvedbo, 2. točka 26. člena ZASP), in sicer za prireditev klasične glasbe X. Tožena stranka je zahtevku ugovarjala z navedbo, da je neutemeljen, ker naj bi nadomestilo že plačala. Višino nadomestila je toženka izračunala tako, da je upoštevala obseg varovanega in nevarovanega programa. Tožeča stranka pa je trdila, da je razmerje med varovanimi in nevarovanimi deli že upoštevano v postavki 1A-1 (koncerti redne glasbe) - osnova I.

VSL se ni strinjalo s stališčem sodišča prve stopnje, da je razmerje med varovanimi in nevarovanimi deli upoštevano že v samo tožnikovi tarifi. Menilo je, da v zvezi s tem tožeča stranka ni zadostila trditvenemu bremenu. Podalo je navodilo, da če trditvenemu bremenu ne bo zadoščeno, naj sodišče prve stopnje upošteva obrazložen izračun avtorskega honorarja s strani tožene stranke, saj kot pravilno opozarja pritožba, zahteva za upoštevanje razmerja med varovanimi in nevarovanimi avtorskimi deli ni pretirana, temveč je zakonsko določena kot okoliščina, ki jo mora tarifa upoštevati.

Navedena odločitev VSL organizatorjem prireditev omogoča, da se pri plačilu kolektivnim organizacijam sklicujejo na znižanje plačil zaradi manjšega obsega uporabe del iz repertoarja kolektivne organizacije na prireditvi. To je lahko še posebej pomembno pri klasični glasbi, kjer veliko del zaradi poteka časa od smrti avtorja ni več avtorskopravno varovanih.

3.6.5 Veljavnost enostransko določene tarife

Ker normativni del Pravilnika o javni priobčitvi glasbenih del, sprejet v letu 1998 (Uradni list RS, št. 29/98 - v nadaljevanju Pravilnik-98) ob uveljavitvi ZASP-B ni bil sestavni del veljavne tarife, ni postal sestavni del skupnega sporazuma. Ker tarifa iz Pravilnika-2006 ni bila sprejeta po postopku, ki ga je predvidel zakon, ne more imeti pravne veljave. Glede višine nadomestil se torej uporablja Pravilnik-98. Ker normativni del Pravilnika-98 (vključno z 11. členom, ki ureja valorizacijo) ni bil sestavni del veljavne tarife, z uveljavitvijo ZASP-B ni postal sestavni del skupnega sporazuma. Enostranska odločitev o revalorizaciji tarifnih postavk v letu 2007 je tako po praksi VSRS neveljavna (II Ips 160/2011).

3.6.6 Veljavnost določb skupnih sporazumov

3.6.6.1 *Neveljavnost posameznih določb skupnih sporazumov*

Kar nekaj odločb pa je bilo sprejetih v zvezi z veljavnostjo posameznih določil v skupnih sporazumih, ki so bili sklenjeni pred uveljavitvijo ZKUASP. Enotno je stališče, da se nadomestilo za predvajanje fonogramov na prireditvah vselej odmeri od tarife, ki po skupnem sporazumu velja za tiste uporabnike, ki so prireditev prijavi, ne pa od druge tarife, ki je za 200 odstotkov višja (V Cpg 284/2016 in V Cpg 1027/2016).

Skupni sporazum o višini nadomestil za uporabo varovanih del iz repertoarja Zavoda IPF kot javno priobčitev pri poslovni dejavnosti (Uradni list RS, št. 107/06 – v nadaljevanju Skupni sporazum 2006) določa tarifo za predvajanje fonogramov v gostinskih lokalih in drugih poslovnih prostorih. Če gostinec pred predvajanjem ne sklene pogodbe, 12. člen Skupnega sporazuma 2006 napoti na uporabo Tarife Zavoda IPF za javno priobčitev fonogramov (Uradni list RS, št. 68/05 – v nadaljevanju Tarifa Zavoda IPF 2005). Nadomestilo po tej tarifi je od dva- do devetkrat višje od nadomestila po skupnem sporazumu. Sodna praksa VSRS in VSL v letu 2015 ni bila enotna glede vprašanja, ali Zavod IPF lahko zahteva plačilo po Tarifi Zavoda IPF 2005. VSRS je v odločbah III lps 141/2014 in III lps 142/2014 menilo, da lahko, ker naj Skupni sporazum 2006 za poslovne prostore ne bi razveljavil Tarife Zavoda IPF 2005. VSL tega stališča ni sprejelo in je še naprej prisojalo odškodnine samo po tarifi iz veljavnega skupnega sporazuma. VSRS je v letu 2018 odstopilo od stališč, ki jih je zavzelo v odločbah III lps 141/2014 in III lps 142/2014. V zadevi III lps 40/2017 je zapovedalo razlago tarif striktno v korist uporabnikov. Utemeljilo je, da če je treba nejasna pravila pogodbe razlagati v korist druge stranke v primeru, ko ima prva stranka zgolj močnejši položaj pri kreiranju pogodbene vsebine znotraj pogodbene avtonomije, to še toliko bolj velja v primeru, ko pravni red omogoča eni stranki obligacijskega razmerja, da sama oblikuje pravno pravilo, ki bo urejalo to dvostransko razmerje. Odločba se je sicer nanašala na razlago Tarife Zavoda IPF za radiodifuzno oddajanje in radiodifuzno retransmisijo fonogramov (Uradni list RS, št. 53/05).

V odločbi III lps 44/2018 pa je VSRS utemeljilo, da je s sprejetjem skupnega sporazuma tožeča stranka izgubila podlago za obračunavanje (posebnega)

nadomestila po enostransko določeni Tarifi Zavoda IPF 2005 za uporabo glasbenih posnetkov na internetu (Uradni list RS, št. 4/05). Na takšno podlago se tožeča stranka ni mogla ponovno začeti sklicevati niti po prenehanju veljavnosti skupnega sporazuma. Če do sklenitve novega skupnega sporazuma ni prišlo, je bila tožeča stranka upravičena, da določitev tarife predlaga SAP. V četrtem odstavku 156. člena ZASP pa ni podlage, da bi lahko tožeča stranka potem, ko je bilo razmerje pogodbeno urejeno šest let, ponovno sama enostransko določala tarifo za obračun nadomestila za uporabo fonogramov oziroma da bi ponovno »oživila« merila, ki jih je sama določila v tarifi še pred sklenitvijo skupnega sporazuma. Sodna praksa VSL in VSRS v zvezi s tem vprašanjem je tako sedaj enotna.

Menim, da je navedena sodna praksa relevantna tudi v kontekstu ZKUASP. Tako kot je to veljalo v ZASP, so tudi po osmem odstavku 44. člena ZKUASP sodišča vezana na veljavni skupni sporazum. Vendar to ne pomeni, da so sodišče vezana na kakršne koli nezakonite ali protiustavne določbe skupnega sporazuma, saj lahko v takemu primeru smiselno uporabijo institut *exceptio illegalis*, tako kot sicer za podzakonske akte. Tudi tarifa, določena s skupnim sporazumom, mora odražati ekonomsko vrednost pravic, naravo in obseg uporabe avtorskih del ter ekonomsko vrednost storitve kolektivne organizacije (tretji odstavek 45. člena ZASP). Poleg tega tudi v okviru skupnega sporazuma velja dolžnost kolektivne organizacije, da vse istovrstne uporabnike obravnava enako (prvi odstavek 47. člena ZASP).

3.6.6.2 Neveljavnost celotnega skupnega sporazuma

V zadevi I Cp 160/2019 je tožnik, kolektivna organizacija za uveljavljanje malih glasbenih pravic, zahtevala od toženca, ki je kulturna institucija, avtorski honorar za predvajanje glasbe na več koncertih v okviru Festivala A. Svoj zahtevek je utemeljeval na Skupnem sporazumu o uporabi glasbenih avtorskih del iz repertoarja združenja SAZAS v obliki javnega izvajanja glasbe v okviru deficitarne dejavnosti kulturnih domov in ustanov Slovenije (Uradni list RS, št. 103/13). Sodišče je uporabo navedenega Skupnega sporazuma zavrnilo, ker toženec ni bil sopodpisnik sporazuma, Združenje kulturnih domov in ustanov Slovenije, ki je sporazum podpisalo, pa ni imelo dovolj članov, da bi se štelo za reprezentativno združenje v

smislu določb ZKUASP. Višino nadomestila je zato sodišče obračunalo v skladu s Pravilnikom 1998.

Gre za pomembno sodbo. V njej je sodišče prvič ugotovilo, da določeni skupni sporazum nima splošne veljave, ker ga je podpisalo združenje uporabnikov, katerega število ni bilo zadostno za pridobitev statusa reprezentativnega združenja.

3.6.7 Veljavnost tarife, ki jo določi SAP

V zadevi I Cp 775/2021 je tožnik, kolektivna organizacija za uveljavljanje malih glasbenih pravic, od toženke zahteval nadomestilo za predvajanje glasbe v njenih gostinskih prostorih. Najprej je tožnik zahtevek utemeljeval po višini iz Pravilnika 1998, nato pa je spremenil tožbeni zahtevek tako, da ga je zvišal po tarifi, ki jo je sprejel SAP z odločbo iz leta 2008 (Odločba SAP z dne 18. 6. 2008, Uradni list RS, št. 19/10).

Sodišče je odločilo, da tarifa, ki jo je postavil SAP, ni pridobila narave prisilnega predpisa, ki bi veljal za vse istovrstne uporabnike avtorskih del. Zgolj izpolnitev formalnih zahtev (postopka, objave) ne vpliva na naravo predpisa. Ker je bila tarifa že določena s Pravilnikom 1998, ni šlo za položaj, ko tarifa še ne bi obstajala in bi jo moral SAP določiti na novo. Iz izreka sporne odločbe ne izhaja, da bi posegala v veljavno tarifo, določeno s Pravilnikom 1998 in že zato na njeno veljavnost nima nobenega vpliva. Poleg tega je v odločbi zapisano, da velja le za člane zbornice, kar izrecno nasprotuje načelu, da skupni sporazum velja za vse istovrstne uporabnike avtorskih del. Kot pomembno je sodišče štelo tudi, da se tožnik od leta 2010 dalje glede na večinsko sodno prakso sploh ni skliceval na odmero nadomestila po tarifi iz navedene odločbe. Zato bi bilo v popolnem nasprotju z načelom enakega obravnavanja uporabnikov, če bi sodišče v konkretnem primeru uporabilo drugačno metodo za določitev običajnega plačila od tiste, ki jo predvideva tarifa iz Pravilnika 1998. Tožnik je tudi med pravdo toženki izstavljal račune po Pravilniku 1998. To pa pomeni, da se je tožnik tudi, če bi višja tarifa iz odločbe SAP pridobila naravo prisilnega predpisa, konkludentno odpovedal višjemu nadomestilu.

Navedena sodba je zelo pomembna zato, ker je v njej sodišče prvič presojalo veljavnost tarife, ki jo je postavil SAP. Tudi ta tarifa je kot podzakonski akt za sodišča

zavezujoča le, če je v skladu z Ustavo in zakoni. Tudi pri presoji tarif, ki jih določi SAP, ima sodišče možnost uporabiti institut *exceptio illegalis*.

3.6.8 Posledice, če kolektivna organizacija sklene pogodbo, ki je višja od veljavne tarife

VSRS je v zadevi II Ips 26/2018 odločilo o vprašanju, kakšne so posledice, če kolektivna organizacija sklene pogodbo z uporabnikom po neveljavni tarifi – gre za spore tipa BIG BANG v. SAZAS. Združenje SAZAS je 21. decembra 2006 sprejelo Pravilnik o javni priobčitvi glasbenih del. Z njim je zvišalo nadomestila za javno predvajanje glasbe. Tožnica je imetnica verige prodajaln, v katerih predvaja glasbo. Tožencu je v skladu s pogodbo plačevala po tarifi iz pravilnika iz leta 2006. VSRS je v judikatu II Ips 160/2011 z dne 15. septembra 2011 odločilo, da tarifa iz pravilnika iz leta 2006 nima pravne veljave, ker ni bila sprejeta po zakonsko določenem postopku. Po seznanitvi z navedenim judikatom je tožnica zahtevala vračilo razlike med zneskom, ki ga je plačevala po tarifi iz pravilnika iz leta 2006, in zneskom, ki ga je bila dolžna plačati po veljavni tarifi iz pravilnika iz leta 1998. Svoj zahtevek je gradila na institutu neupravičene obogatitve. Sodišče je tožbenemu zahtevku v celoti ugodilo. VSRS je utemeljilo, da kolektivno organizacijo zavezuje načelo podobnega obravnavanja uporabnikov oziroma prepovedi diskriminacije. Podobno obravnavanje uporabnikov pomeni, da je kolektivna organizacija dolžna skleniti ustrezno pogodbo po objektivnih merilih, diskriminacija med uporabniki pa ni dovoljenja. Gre za jamstvo, da kolektivna organizacija ne bo nekemu uporabniku zaračunala višjega nadomestila kot ostalim uporabnikom. Uveljavitev načela podobnega obravnavanja uporabnikov bi bila onemogočena, če bi se lahko kolektivna organizacija v individualnih pogodbah s posameznimi uporabniki dogovarjala za drugačna plačila od splošno veljavnih. Zaradi učinkovitega izvajanja načela podobnega obravnavanja v praksi je veljavni tarifi treba priznati naravo prisilnega predpisa, od katerega kolektivna organizacija v posameznih pogodbah z uporabniki ne more odstopiti; če to stori, tarifa nadomesti pogodbeni dogovor.

Menim, da je navedena sodna praksa še vedno aktualna z vidika ZKUASP, saj ta zakon izrecno uveljavlja dolžnost kolektivne organizacije, da vse istovrstne uporabnike obravnava enako, tudi z vidika sklenitve pogodbe o neizključnem prenosu pravic za

uporabo tel v skladu z veljavnim skupnim sporazumom (prvi in drugi odstavek 47. člena ZASP). Menim, da je navedeni člen treba razlagati tako, da velja enako, če je tarifa določena na drug način (enostranska tarifa).

3.6.9 Primerna tarifa kot rezultat pogajanja med kolektivno organizacijo in uporabniki

3.6.9.1 *Predvajanje glasbenih del v RTV programih*

Sodna praksa je v procesu ustalitve tudi v zvezi z radiodifuznim oddajanjem glasbe. Tarifa Združenja SAZAS za javno priobčitev glasbenih del za izdajatelje radijskih in televizijskih programov (Uradni list RS, št. 3/07 – v nadaljevanju Tarifa Združenja SAZAS 2007) je bila v Uradnem listu RS objavljena po sprejetju in javni objavi Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o avtorski in sorodnih pravicah – ZASP-D (Uradni list RS, št. 139/06), vendar tik pred njeno uveljavitvijo. Tako je Združenje SAZAS »ujelo« zadnje dneve, ko je še lahko po dotedanji ureditvi enostransko določalo tarife. Pred 1. januarjem 2007 pa je bilo v pogodbah z izdajatelji radijskih programov določeno za približno 50 odstotkov nižje plačilo za radiodifuzno oddajanje glasbenih del kot v Tarifi Združenja SAZAS 2007. Te pogodbe je Združenje SAZAS enostransko odpovedalo.

Najprej je bila ustaljena praksa VSL, da Tarifa Združenja SAZAS 2007 ne more biti veljavna, ker ni bila sprejeta po zakonskem postopku. VSRS je v zadevi II Ips 325/2016 spremenilo to sodno prakso. Pojasnilo je, da Tarifa Združenja SAZAS 2007 res ni bila sklenjena kot skupni sporazum. Zato je tudi res, da ne more imeti veljave skupnega sporazuma. A prav tako je res, da je zaradi zgoraj povzetega normativnega stanja v spornem obdobju nastala pravna praznina. A že zakonodajalec sam je v četrtem odstavku 157. člena Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o avtorski in sorodnih pravicah – ZASP-B (Uradni list RS, št. 43/04), predvidel način, s katerim se takšna pravna praznina lahko zapolni. Tarifa Združenja SAZAS 2007 je lahko obrazložena podlaga zahteve za plačilo nadomestila, določenega od kolektivne organizacije, ob upoštevanju kriterijev iz tretjega, četrtega in petega odstavka 156. člena ZASP-B. Apriorna zavrnitev zahtevka tožeče stranke po merilih, podanih v Tarifi Združenja SAZAS 2007, je bila po mnenju VSRS zato napačna.

Izpeljava stališč v zadevi II Ips 325/2016 pa je bila dodelana v njej sledeči odločbi II Cp 533/2018. VSL je utemeljilo, da Tarifa Združenja SAZAS 2007 ni bila obrazložena podlaga za uveljavitev višjega nadomestila kot po pogodbi. Tožeča stranka namreč ni navedla prepričljivih razlogov, zakaj po pogodbi med strankama iz leta 2004 sprejeta merila ne odražajo več primernega nadomestila. Navedla je sicer, da Tarifa Združenja SAZAS 2007 upošteva kriterije Svetovne organizacije za intelektualno lastnino (WIPO) in priporočila Mednarodne konfederacije združenj avtorjev in skladateljev (CISAC), vendar po mnenju pritožbenega sodišča to ni zadostovalo. Iz trditev tožeče stranke namreč izhaja, da so navedeni standardi in priporočila veljali že v času, ko je bil sprejet Pravilnik Združenja SAZAS o javni priobčitvi glasbenih del (Uradni list RS, št. 29/1998), ki jih je tudi že upošteval, in torej tudi v času veljavnosti pogodbe iz leta 2004, pa je kljub temu s toženko sklenila pogodbo za bistveno nižji avtorski honorar, kot bi ji pripadal (po njenem zatrjevanju) ob upoštevanju navedenih standardov in priporočil. Tožeča stranka (kot tudi toženka) je v času veljavnosti pogodbe iz leta 2004 očitno štela, da je bila dogovorjena tarifa primerna, saj sicer pogodbe ne bi sklenila in podaljševala. Primernost tarife se najlažje izrazi s soglasjem volje, ki ga sicer v relevantnem obdobju ni bilo (več), je pa obstajalo v predhodnem obdobju. Sodna praksa se je tako spet vrnila k odmerjanju odškodnine glede na prej veljavno pogodbo med strankama.

Da gre za ustaljen način določanja avtorskega honorarja za radiodifuzijo glasbenih del, je razvidno tudi iz sodbe VSL II Cp 2577/2018. Tožnik, kolektivna organizacija za uveljavljanje avtorskih pravic na glasbenih delih, je od toženke – komercialneradijske postaje (radiodifuzne organizacije), zahteval plačilo avtorskega honorarja za leto 2012. Svoj zahtevek je oprl na Tarifo Združenja SAZAS 2007, čemur je toženka nasprotovala. Tožnik je toženki leta 2008 v podpis ponudil tudi Pogodbo o uporabi glasbenih neodrskih del v programih radijskih postaj (v nadaljevanju: pogodba), ki je določala plačilo avtorskega honorarja v višini 3,85 % od prihodkov toženke, kar je toženka odklonila. Navedeno pogodbo je sicer podpisalo enajst komercialnih radijskih postaj ter petnajst radijskih postaj posebnega pomena. Sodišče je pri odmeri avtorskega honorarja upoštevalo pogodbo, ki je bila ponujena toženki v podpis in po kateri so plačevale tudi druge radijske postaje, ne pa enostransko določene Tarife Združenja SAZAS 2007.

3.6.9.2 Predvajanje fonogramov v RTV programih

V zadevi V Cpg 235/2019 je tožnik kolektivna organizacija, ki za proizvajalce fonogramov in glasbene izvajalce uveljavlja denarna nadomestila za javno priobčevanje komercialnih fonogramov. Spor se je vodil, ker tožena stranka ni plačala nadomestila za javno priobčitev fonogramov v radijskih programih. Sodišče je pri odmeri primernega nadomestila smiselno uporabilo tarifo iz Skupnega sporazuma o pogojih in načinih uporabe varovanih del iz repertoarja zavoda IPF v komercialnih radijskih programih v Republiki Sloveniji ter o višini nadomestil za njihovo uporabo (Uradni list RS, št. 83/2006), ki je veljal le do 31. 12. 2011. Gre za ustaljeno sodno prakso, ki obstaja od odločb VSL št. V Cpg 1555/2015 in V Cpg 1509/2015 naprej. Pritrdilo ji je tudi VSRS v odločbi št. III Ips 44/2018. Navedena sodna praksa temelji na razmisleku, da sodišče samo ne more določiti boljših meril za določitev nadomestila od tistih, ki so nekoč že bila sporazumno dogovorjena.

3.6.9.3 Predvajanje fonogramov v gostinskih obratih

V zadevi V Cpg 37/2019 se je spor vodil zaradi uporabe fonogramov, na katerih obstajajo avtorski sorodne pravice. Tožeča stranka je kolektivna organizacija, ki za imetnike pravic uveljavlja denarna nadomestila za javno priobčevanje fonogramov. Tožena stranka je v svojem gostinskem obratu brez plačila javno priobčevala fonograme. Po ustaljeni sodni praksi nadomestilo, določeno v Skupnem sporazumu o višini nadomestil za uporabo varovanih del iz repertoarja Zavoda IPF kot javno priobčitev pri poslovni dejavnosti (Uradni list RS, št. 107/06), zapolnjuje pravni standard primernega nadomestila v smislu določb ZASP. Zato sodišče ne upošteva višjega nadomestila iz Tarife Zavoda IPF za javno priobčitev fonogramov (Uradni list RS, št. 68/05). Gre za ustaljeno sodno prakso (glej sodbo VSL št. V Cpg 2029/2014, ob primerjavi s stališči iz odločb VSRS št. III Ips 40/201 in št. III Ips 44/2018).

3.6.10 Nezmožnost kolektivne organizacije, da sama revalorizira prej enostransko določeno tarifo

V zadevi I Cp 1779/2019 je bil tožnik kolektivna organizacija, ki upravlja z malimi glasbenimi pravicami. Od toženke je uveljavljal plačilo avtorskega nadomestila za predvajanje glasbe v poslovnem prostoru brez dovoljenja imetnikov pravic. Sodišče je višino avtorskega honorarja obračunalo glede na tarifo iz Pravilnika 1998, zavrnilo pa je uporabo Pravilnika o javni priobčitvi glasbenih del (Uradni list RS, št. 138/06 – v nadaljevanju Pravilnik 2006), na katerega se je skliceval tožnik. Z uveljavitvijo novele ZASP-B (Uradni list RS, št. 43/2004) je naravo skupnega sporazuma pridobila tarifa Pravilnika 1998, kasnejša, višja tarifa iz Pravilnika 2006 pa ni bila sprejeta na način, predviden z zakonom (novelo ZASP-D, Uradni list RS, št. 139/2006), zato ne predstavlja tarife v smislu 156. člena ZASP in nima pravne veljave. Navedena odločitev sodišča je v skladu z ustaljeno sodno prakso (glej odločbo VSRS št. II Ips 160/2011).

3.6.11 Posebnosti za prireditve

3.6.11.1 *Spregled pravne osebnosti uporabnika*

V zadevi II Cp 1584/2017 je pravna oseba organizirala pet prireditev, na katerih je predvajala glasbo, vendar od Združenja SAZAS ni pridobila dovoljenja in mu ni plačala honorarja za male avtorske pravice. Pravna oseba, katere edini družbenik in direktor je bil toženec, je bila nato izbrisana iz sodnega registra, ker toženec ni več posloval na registrskem naslovu družbe. Združenje SAZAS zato ni moglo vložiti tožbe za plačilo avtorskega honorarja zoper izbrisano družbo. Vložilo pa je tožbo zoper toženca kot družbenika in direktorja ter uveljavljalo, da je on odgovoren za plačilo dolga te družbe na podlagi določb o spregledu pravne osebnosti. Sodišče je tožbenemu zahtevku ugodilo. Ta odločba utemeljuje osebno odgovornost družbenika pravne osebe, ki je organizirala glasbeno prireditev in je bila nato po krivdi tega družbenika izbrisana iz sodnega registra.

Ker gre za splošna pravila prava družb, je navedena odločitev sodišča relevantna tudi po uveljavitvi ZKUASP.

3.6.11.2 *Iskanje dejanskega uporabnika del na prireditvi*

3.6.11.2.1 II Cp 1699/2019

V zadevi II Cp 1699/2019 je tožnik, kolektivna organizacija za uveljavljanje malih glasbenih pravic, s tožbo od toženke vtoževal avtorski honorar za javno priobčitev glasbenih del na 14 koncertih v obdobju med avgustom 2017 in decembrom 2017, ki so bili izvedeni v prostorih toženke. Toženka je bila lastnica prostora, v katerem so se odvijale prireditve, vendar z organizacijo navedenih prireditev dejansko ni imela ničesar.

Sodišče prve stopnje je tožbenemu zahtevku ugodilo, sodišče druge stopnje pa je sodbo sodišča prve stopnje spremenilo in zavrnilo tožbeni zahtev. Poudarilo je, da je v avtorskem pravu zavezanec za plačilo avtorskega honorarja uporabnik avtorskih del. Pri iskanju pravega uporabnika in pasivno legitimiranega zavezanca je treba izbirati glede na to, kdo ima običajne organizacijske dolžnosti in kdo prevzame ekonomsko tveganje prireditve, kar se kaže zlasti v obveznostih do izvajalcev in pridobivanju občinstva (javnosti). Uporabnik glasbe je tako oseba, ki je s tem dosegla določeno korist. Ker toženka z organizacijo navedenih prireditev dejansko ni imela ničesar, je sodišče prve stopnje po presoji Višjega sodišča zmotno zaključilo, da je toženka kljub temu zavezanka za plačilo avtorskega honorarja, ker je lastnica prostora, v katerem so se odvijale prireditve. Zgolj okoliščina lastništva prostora za sklep, da je toženka tudi uporabnica avtorskih del, ne zadošča, saj je za presojo, da je oseba uporabnik avtorskih del, ključno, ali je imela oseba običajne organizacijske dolžnosti ali je prevzela ekonomsko tveganje prireditve, kar se kaže zlasti v obveznostih do izvajalcev in pridobivanju občinstva (javnosti) ter ali je imela od uporabe avtorskih del korist.

Navedena odločitev je pomembna zato, ker je v njej sodišče prvič poudarilo, da je za presojo, ali je oseba uporabnik avtorskih del, ključno, ali je imela oseba običajne organizacijske dolžnosti ali je prevzela ekonomsko tveganje prireditve, kar se kaže zlasti v obveznostih do izvajalcev in pridobivanju občinstva (javnosti) ter ali je imela od uporabe avtorskih del korist.

Ker gre za temeljno vprašanje, kdo je uporabnik, je navedena odločitev sodišča relevantna tudi po uveljavitvi ZKUASP. ZKUPAS sicer ne določa opredelitve uporabnika, zato je ta termin v domeni razlage nacionalnih sodišč, ki morajo pri tem upoštevati prakso SEU.

3.6.11.2.2 VSL Sodba V Cpg 56/2023

V zadevi V Cpg 56/2023 je Višje sodišče v Ljubljani ugotavljalo, kdo je uporabnik komercialnih fonogramov na prireditvi, na kateri so se fonogrami predvajali pred, med in po živem nastopu. Odločilo je, da to ni samo tisti, ki prireditev prijavi upravnim organom, temveč tudi tisti, ki prevzame spletno prodajo vstopnic, oglaševanje in trženje sponzorjev.

Tožnica je kolektivna organizacija za uveljavljanje pravic izvajalcev in proizvajalcev fonogramov. Ugotovi, da so se na določeni prireditvi s 1.000 obiskovalci javno predvajali komercialni fonogrami. Fonogrami so se predvajali pred, med in po živem nastopu. Nadomestilo za javno priobčitev fonogramov na tej prireditvi ni bilo plačano. Zato je tožnica od toženke, ki je pri organizaciji prireditve prevzela spletno prodajo vstopnic, oglaševanje in trženje sponzorjev, s tožbo zahtevala plačilo na javno predvajanje fonogramov. Toženka se je branila, da je tretja oseba kot organizator prijavila prireditev na upravni enoti, ter da zato ona za javno predvajanje fonogramov ni dolžna plačati.

Sodišče prve stopnje je tožbenemu zahtevku ugodilo. Pojasnilo je, da so uporabniki predmetov sorodnih pravic tisti, ki te predmete izkoriščajo, med drugim tudi organizatorji koncertov. Delo lahko uporablja več oseb hkrati (soupletniki). Okoliščina, da je sporno prireditev kot organizatorica pristojnim organom prijavila druga družba, ne pomeni, da toženke ni mogoče šteti za uporabnico. Toženka je koncert oglaševala, izvajala je tudi spletno prodajo vstopnic, na katerih je bila tudi označena kot organizatorica prireditve. Prevzela je tudi trženje sponzorjev osebe, ki je prireditev prijavila upravnim organom. Toženka je imela tako veliko vlogo pri organizaciji sporne prireditve, da jo je mogoče šteti za souporabnico v smislu 130. člena v zvezi s 165. členom ZASP.

Višje sodišče je toženkino pritožbo zavrnilo. Bistveni poudarki drugostopenjske sodbe so naslednji:

- Uporabnik je tisti, ki ima običajne organizacijske dolžnosti in ki prevzame ekonomsko tveganje prireditve, kar se kaže zlasti v dolžnostih do izvajalcev in pridobivanja občinstva.
- Kadar je več kršilcev neke pravice iz ZASP, je vsak izmed njih zavezan za celotno kršitev.
- Toženkina lastnost soorganizatorke (in s tem souporabnice) izhaja iz zadolžitev, ki jih je prevzela v zvezi s koncertno prireditvijo (sodelovanje pri organizaciji, pridobivanje občinstva). Toženka je do javnosti nastopala kot krovni nosilec aktivnosti, ki so povezane z oglaševanjem prireditve in spletno prodajo vstopnic. Na oglasih in vstopnicah je bila tudi navedena kot odgovorni organizator koncertne prireditve.
- Toženka je imela za uspeh dogodka lasten gospodarski interes. Zato solidarno odgovarja na podlagi 165. člena ZASP.

V tej zadevi je bila nadgrajena dosedanja sodna praksa, po kateri je soorganizator prireditve primeroma oseba, ki odda v najem dvorano in jo pripravi za prireditev, ki organizira redarsko službo in ki vrši predprodajo vstopnic (VSL sodba II Cp 4797/2008 z dne 25. 3. 2009).

3.6.12 Kabelska retransmisija glasbenih del

3.6.12.1 Določitev primerne honorarja za kabelsko retransmisijo glasbe v TV in RTV programih

Pomembna je bila tudi odločitev VSRS v zvezi s kabelsko retransmisijo glasbenih del (spori tipa SAZAS v. TELEMACH). VSRS je tu dopustilo vrsto revizij, zato obstaja večje število identičnih odločitev. Prva je bila II Ips 43/2018. Dejansko stanje je bilo naslednje: leta 1998 je tožnik pridobil stalno dovoljenje Urada za intelektualno lastnino (v nadaljevanju UIL) za kolektivno upravljanje malih glasbenih pravic, med katere spada tudi pravica kabelske retransmisije glasbenih del. Leta 2001 pa mu je bilo

podeljeno začasno dovoljenje za kolektivno upravljanje pravic kabelske retransmisije avdiovizualnih del. Tožnik je leta 1998 sprejel Pravilnik o javni priobčitvi glasbenih del, ki je določal minimalno tarifo za kabelsko retransmisijo. Plačevanje pravic kabelske retransmisije pa je bilo v praksi urejeno z leta 1999 sklenjenim Memorandumom o ureditvi avtorskih in sorodnih pravic za televizijske in radijske programe, retransmisirane v kabelskih sistemih v Sloveniji (v nadaljevanju Memorandum). Na strani imetnikov pravic so pri njegovi sklenitvi nastopali tožnik in tuji zastopniki imetnikov pravic: Združenje za mednarodno kolektivno upravljanje z avdiovizualnimi deli (AGICOA) kot zastopnik producentov avdiovizualnih del, Evropska radiodifuzna zveza (EBU) kot zastopnik javnih televizijskih organizacij ter Združenje zasebnih radijskih in televizijskih medijev (Verband Privater Rundfunk und Telemedien e.V. - VPRT) kot zastopnik zasebnih televizijskih organizacij. Na strani uporabnikov je sodelovalo Združenje kabelskih operaterjev Slovenije (v nadaljevanju ZKOS), katerega član je tudi toženka. Leta 2010 je UIL Zavodu za uveljavljanje pravic avtorjev (v nadaljevanju Zavod AIPA) podelil stalno dovoljenje za kolektivno upravljanje pravic kabelske retransmisije avdiovizualnih del. Posledično je razpadel sistem podeljevanja licenc za kabelsko retransmisijo po načelu vse na enem mestu, ki je temeljil na Memorandumu, aneksu in dodatku. ZKOS je odstopilo od krovnega sporazuma, toženka pa od licenčnih pogodb. Med ZKOS in Zavodom AIPA je bil leta 2011 v zvezi s pravicami kabelske retransmisije avdiovizualnih del sklenjen skupni sporazum. Pravdni stranki pa nista mogli določiti sporazumne tarife za pravice kabelske retransmisije glasbenih del. ZKOS je zato leta 2012 pred Svetom za avtorsko pravo (v nadaljevanju SAP) vložilo zahtevo za določitev primerne tarife za kabelsko retransmisijo glasbenih del. Predlagalo je, naj SAP za čas trajanja postopka sprejme začasno tarifo, vendar SAP tega ni storil. V sporu se je postavilo vprašanje, koliko so uporabniki dolžni plačevati za kabelsko retransmisijo glasbenih del po letu 2012.

V tej kompleksni zadevi je bilo spornih več vprašanj. Najprej se je sodišče ukvarjalo z vprašanjem, kaj upravlja Zavod AIPA in kaj tožnik. Da bi producent obogatil avdiovizualno delo z glasbo, lahko izbere obstoječe glasbeno delo, nato pa za pridobitev ustrezne licence stopi v stik z imetnikom pravic na njem (predobstoječa glasba). Lahko pa se dogovori s skladateljem, da bo posebej za njegovo avdiovizualno delo napisal glasbo, ki bo spremljala vizualne in govorjene sekvence (filmska glasba). Skladatelj filmske glasbe je v skladu s 6. točko prvega odstavka 105. člena ZASP

soavtor avdiovizualnega dela. Skupaj z ostalimi avtorji mu pripada nedeljiva avtorska pravica na avdiovizualnem delu. V dovoljenju, ki ga je UIL podelil Zavodu AIPA, je zapisano, da dovoljenje velja za kolektivno upravljanje pravic kabelske retransmisije avdiovizualnih del za vse soavtorje, med njimi pa je izrecno naveden tudi skladatelj filmske glasbe. Toženka je imela v spornem obdobju z Zavodom AIPA sklenjeno licenčno pogodbo. Po njej je za kabelsko retransmisijo avdiovizualnih del plačevala nadomestila, dogovorjena v skupnem sporazumu iz leta 2011. S to licenco je uredila razmerja do vseh soavtorjev avdiovizualnih del, tudi do skladatelja filmske glasbe. Zato za kabelsko retransmisijo filmske glasbe ni dolžna še enkrat plačati nadomestila tožniku kot organizaciji, ki kolektivno upravlja male glasbene pravice. ZASP v 106. členu opredeli skladatelje predobstoječe glasbe kot avtorje prispevkov k avdiovizualnemu delu. Ti nimajo položaja soavtorja avdiovizualnega dela, s tem pa tudi ne pravice kabelske retransmisije avdiovizualnega dela. Nikjer v ZASP pa ni določeno, da bi skladateljem predobstoječe glasbe z vključitvijo njihove glasbe v avdiovizualno delo prenehale pravice javnega predvajanja te glasbe. Četudi se glasba predvaja v avdiovizualnem delu, gre še vedno za priobčitev glasbe v smislu njene slišne zaznave, ki se od siceršnjega predvajanja glasbe ne razlikuje toliko, da bi bilo zato treba zmanjšati pravice njenih avtorjev. Še vedno se za priobčitev te glasbe javnosti zahteva dovoljenje avtorja. Zavod AIPA ima dovoljenje UIL za kolektivno upravljanje pravic kabelske retransmisije avdiovizualnih del vseh soavtorjev, tudi skladatelja filmske glasbe. To dovoljenje pa se ne nanaša na pravice avtorjev prispevkov, saj ti v njem niso niti omenjeni. Zavod AIPA zato ne upravlja njihovih pravic. S tem, ko je toženka v spornem obdobju plačala nadomestilo Zavodu AIPA, še ni uredila razmerja do avtorjev predobstoječe glasbe.

Drugo vprašanje, ki se je postavilo v sporu, pa je bilo, ali je uporabljiva 20 let stara tarifa, ki se v praksi ni nikoli uporabljala in jo je Ustavno sodišče celo delno razveljavilo. VSRS je utemeljilo, da ne, in sicer iz dveh razlogov: prvič, tedanja tarifa je vključevala tudi plačilo za kabelsko retransmisijo filmske glasbe, in drugič, zelo pomembna je okoliščina, da so bila razmerja med pravnima strankama, tako kot med ostalimi člani ZKOS in tožnikom, več kot deset let urejena v skladu z Memorandumom in njegovimi dopolnitvami. Skrajno neživiljenjsko bi bilo, da bi se ob takšnih dejanskih okoliščinah kot v tem sporu kot primerna tarifa upošteval znesek, ki je bil enostransko sprejet pred dvajsetimi leti (za drugačen obseg pravic). Zato je VSRS začasno določilo tarifo, ki naj

se uporablja do sprejetja nove veljavne tarife po poti, predvideni z Zakonom o kolektivnem upravljanju avtorske in sorodnih pravic (Uradni list RS, št. 63/16 – v nadaljevanju ZKUASP).

3.6.12.2 Določitev primerne honorarja za kabelsko retransmisijo v TV programih

V zadevi II Cp 1444/2019 je tožnik, kolektivna organizacija za uveljavljanje malih glasbenih pravic, zahteval od toženke, ki je kabelska operaterka, plačilo za kabelsko retransmisijo glasbenih del. Ker ni tarife za kabelsko retransmisijo glasbenih del, je sodišče pri izračunu upoštevalo tarifo 0,198 EUR na naročnika, ki jo je v sodni praksi oblikovalo Vrhovno sodišče (glej sodbe VSRS št. II Ips 43/2018, št. II Ips 43/2018 in št. II Ips 77/2016). Vrhovno sodišče je namreč glede nadomestila za kabelsko retransmisijo glasbenih del ugotovilo obstoj tarifne praznine, ki je glede na spremenjene okoliščine (vstop nove kolektivne organizacije na trg ponujanja pravic kabelske retransmisije) ni mogoče zapolniti s pomočjo zadnjih pogodbeno dogovorjenih cen. Pri tem pa je Višje sodišče sodno prakso Vrhovnega sodišča nadgradilo, da se primerno nadomestilo za kabelsko retransmisijo glasbe, ki se predvaja v TV programih, določi tako, da se od zneska 0,198 EUR odšteje primerno nadomestilo za kabelsko retransmisijo glasbe v radijskih programih. Znižanje zneska 0,198 EUR na naročnika narekuje že okoliščina, da se zgolj v TV programih predvaja manj glasbe kot v TV in RA programih skupaj. Ker med pravnima strankama višina nadomestila 0,03 EUR na naročnika RA programov ni bila sporna, je nadomestilo za kabelsko retransmisijo glasbe zgolj v TV programih pravilno ugotovljeno v višini 0,168 EUR na naročnika.

Pri določanju višine nadomestila za kabelsko retransmisijo glasbenih del v TV programih v višini 0,168 EUR na naročnika gre za ustaljeno sodno prakso Višjega sodišča, ki jo je sodišče razvilo kot nadgradnjo stališč Vrhovnega sodišča.

3.6.12.3 Sorazmerno zvišanje primernega nadomestila zaradi zvišanja tarife za kabelsko retransmisijo avdiovizualnih del

V zadevi V Cpg 606/2020 je sodišče prve stopnje višino nadomestila odmerilo glede na ustaljeno prakso (VSRS Sodba II Ips 41/2018 in VSRS Sodba II Ips 219/2017). Višje sodišče pa je pojasnilo, da je VSRS odločalo o zahtevkih za plačilo primernega honorarja za kabelsko retransmisijo glasbe v letu 2012 in upošteva mesečno tarifo v višini 0,45 EUR na naročnika, ki sta jo za to leto v Skupnem sporazumu dogovorila Zavod AIPA in Združenje kabelskih operaterjev Slovenije (ZKOS). Višje sodišče je poudarilo, da je bila v III. točki Skupnega sporazuma za leto 2014 dogovorjena višja mesečna tarifa v višini 0,57 EUR na naročnika, pri čemer je skladno z določilom IV. točke Skupnega sporazuma treba upoštevati tudi v Uradnem listu objavljene revalorizacije tega zneska. V Uradnem listu številka 10/2014 je bila za leto 2014 objavljena revalorizacija denarnih vrednosti (tarif), tako da je za leto 2014 mesečna tarifa za uporabo pravi na naročnika, pri čemer je skladno z določilom IV. točke Skupnega sporazuma treba upoštevati tudi v Uradnem listu objavljene revalorizacije tega zneska. V Uradnem listu številka 10/2014 je bila za leto 2014 objavljena revalorizacija denarnih vrednosti (tarif) tako, da je za leto 2014 mesečna tarifa za uporabo pravic kabelske retransmisije avdiovizualnih del znašala 0,59 EUR na naročnika. Višje sodišče je poudarilo, da nasproti ustavnim pravicam kabelskih operaterjev stoji ustavna pravica avtorjev do varstva avtorskih pravic, ki izvirajo iz umetniške dejavnosti (60. člen Ustave). Pravica avtorja do primernega oziroma običajnega plačila za uporabo avtorskih pravic izraža priznanje pravnega varstva avtorjevemu delu (materialne pravice). Ta pravica spada v okvir pravice do zasebne lastnine (premoženja) iz 33. člena Ustave. Primernost nadomestila se doseže, ko je bila vsaka od udeleženih strank s svojimi pravicami in potrebami upoštevana in je prejela to, kar se ji dolguje. Plačilo za uporabo pravic mora biti pravično, primerno in sorazmerno glede na plačilo za ostale primerljive oziroma podobne uporabe pravic.

Višje sodišče je še poudarilo, da je življenjsko in pričakovano, da se običajne cene za določeno storitev, blago ali pravice na trgu spreminjajo čez čas. Pri tem avtorski honorarji in nadomestila za uporabo avtorskih in sorodnih pravic niso izjema. To je razvidno iz različnih višin honorarjev in nadomestil za uporabo posameznih pravic v različnih obdobjih, določenih v skupnih sporazumih, sklenjenih med kolektivnimi

organizacijami in združenji uporabnikov, in tudi iz enostransko določenih tarif. Zato je treba po presoji Višjega sodišča pri določitvi primerne nadomestila za uporabo pravic upoštevati tisto tarifo, ki je veljala v obdobju, za katero se določa primerno nadomestilo. Samo ta namreč odraža običajno vrednost pravice v določenem obdobju. Ker se je glede na leto 2012 tarifa za kabelsko retransmisijo avdiovizualnih del v letu 2014 zvišala za 31 %, je Višje sodišče zvišalo tudi nadomestilo, ki ga tožnica lahko vtožuje za kabelsko retransmisijo glasbenih del, in sicer iz 0,198 EUR na 0,246 EUR na naročnika.

3.6.12.4 Težave SAP pri določanju primerne tarife za kabelsko retransmisijo

Zapletov s kabelsko retransmisijo glasbenih del še ni konec. SAP je spomladi 2017 sprejel primerno tarifo. Upravno sodišče pa je njegovo odločbo razveljavilo s sklepom I U 944/2017 z dne 13. novembra 2018. Poudarilo je, da bi moral SAP ravnati v skladu z ZKUASP in opraviti glavno obravnavo. Upoštevati bi moral samo merila, ki jih za določitev primerne tarife določa ta zakon, in se zato ne bi smel opreti na tarifo, ki velja za drugo kolektivno organizacijo v Sloveniji, temveč na primerljive tarife v drugih državah članicah EU. Sodišče je še utemeljilo, da je SAP z ravnanjem po določbah ZASP kršil načelo zakonitosti. SAP je v ponovnem odločanju ponovno določil tarifo, tokrat višjo. Upravno sodišče je s sodbo I U 598/2021 razveljavilo odločbo SAP, ker je ugotovilo, da je SAP kršil bistvena pravila upravnega postopka, ker odločbe ni obrazložila v skladu s pravili iz 214. člena ZUP. Tako sodišče uporabe kriterijev iz 45. člena ZKUASP, z izjemo kriterija obsega repertoarja oziroma dovoljenja stranke z interesom, ni moglo preizkusiti.

3.6.13 Radiodifuzno oddajanje fonogramov v televizijskih programih

V zadevi V Cpg 24/2020 se je spor vodil zaradi uporabe fonogramov, na katerih obstajajo avtorski sorodne pravice. Tožeča stranka je kolektivna organizacija, ki za imetnike pravic uveljavlja denarna nadomestila za javno priobčevanje fonogramov z radiodifuznim oddajanjem. V obravnavani zadevi je od tožene stranke, radiodifuzne organizacije, zahtevala plačilo nadomestila za uporabo komercialno izdanih fonogramov v radiodifuzno oddajanih televizijskih programih (X. TV) za leto 2017.

Sodišče je zahtevku tožeče stranke delno ugodilo na podlagi 2. točke 3. člena Tarife Zavoda IPF za radiodifuzno oddajanje in radiodifuzno retransmisijo fonogramov (Uradni list RS, št. 53/05 – v nadaljevanju: Tarifa 2005). Odločilo je, da 3. točke 3. člena Tarife 2005 ni mogoče uporabiti za izdajatelje televizijskih programov. Pojasnilo je, da se to določilo o t. i. "minimalnem nadomestilu" nanaša le na izdajatelje radijskega programa. Ker je toženka izdajatelj televizijskega programa, pa to zanjo ne velja. Pri tem je sodišče pojasnilo, da je razlikovanje logično, saj predstavljajo komercialni fonogrami v večini primerov bistveno vsebino radijskih programov, medtem za televizijske programe to načeloma ne velja.

Obravnavana sodba je pomembna, ker pomeni nadgradnjo razlage obstoječih tarif kolektivnih organizacij.

3.6.14 Pravično nadomestilo za skeniranje z mobilnim telefonom

3.6.14.1 *Zakonska ureditev*

Drugi odstavek 50. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah (ZASP) daje fizičnim osebam pravico prostega reproduciranja dela:

1. na papirju ali podobnem nosilcu z uporabo fotokopiranja ali druge fotografske tehnike s podobnimi učinki,
2. na katerem koli drugem nosilcu, če to storijo za privatno uporabo, če primerki niso izročeni ali priobčeni v javnosti in če pri tem nima namena doseгти neposredne ali posredne gospodarske koristi.

Ureditev v 50. členu ZASP, kot je v sedaj veljavnem zapisu, je bila sprejeta z novelo ZASP-B, zaradi uskladitve z Direktivo 2001/29/ES. Ureditev razlikuje med fizično osebo in javnimi ustanovami, znotraj teh kategorij pa še glede nosilca (papir ali drugi mediji).

Po prvem odstavku 37. člena ZASP ima avtor pravico do pravičnega nadomestila za 1) tonsko ali vizualno snemanje in za

2) fotokopiranje svojega dela, ki se izvrši pod pogoji privatne ali druge lastne uporabe iz 50. člena tega zakona.

Po petem odstavku istega člena so s fotokopiranjem izenačene druge podobne tehnike reproduciranja, z napravami za tonsko in vizualno snemanje pa so izenačene druge naprave, ki omogočajo isti učinek. V okviru določitve pravičnega nadomestila pa je treba upoštevati, da kadar se škoda, povzročena imetnikom pravic, lahko šteje za minimalno, razpoložljivost funkcije za reproduciranje na napravi ni podlaga za nastanek obveznosti plačila tega nadomestila (sodba SEU z dne 5. 3. 2015 v zadevi C-463/12-Copydan Båndkopi).

Direktiva 2009/21/ES v členu 2(a) določa dolžnost držav članic, da avtorjem za njihova dela zagotovijo izključno pravico reproduciranja »na vsak način in v vsaki obliki, v celoti ali deloma«. Člen 5(2)(a) in (b) iste direktive pa določa dva primera, v katerih lahko države članice izjeme in omejitve pravice reproduciranja:

(a) v zvezi z reprodukcijami na papirju ali podobnem mediju, ki se pridobijo z uporabo kater koli fotografske tehnike ali na kak drug način s podobnim učinkom, z izjemo grafičnih izdaj glasbenega dela, ob pogoju, da imetniki pravic dobijo pravično nadomestilo (izjema za razmoževanje).

(b) v zvezi z reprodukcijami v katerem koli mediju, ki jih izdelata fizična oseba za privatno uporabo in v namene, ki niso niti posredno niti neposredno komercialni, ob pogoju, da imetniki pravic prejmejo pravično nadomestilo (izjema za zasebno razmnoževanje)

3.6.14.2 Slovenska sodna praksa

SAZOR GIZ je organizacija, ki na podlagi dovoljenja Urada za intelektualno lastnino (UIL) z dne 28. 6. 2007 kolektivno upravlja pravice avtorjev in založnikov del s področja znanosti, publicistike in njihovih prevodov v primeru reproduciranja avtorskih del za privatno in drugo lastno uporabo ter fotokopiranja preko obsega iz 50. člena ZASP. Kolektivno upravljanje te pravice je obvezno (3. točka 9. člena ZKUASP). V sodbi V Cpg 248/2023 gre za eno izmed 12 zadev, v katerih SAZOR GIZ od 12 proizvajalcev in uvoznikov mobilnih telefonov zahteva plačilo za fotokopiranje del s področja

književnosti, znanosti in publicistike ter njihovih prevodov. Tožnik je uveljavljal, da mobilni telefoni omogočajo tudi reprografijo ter da je fotokopiranje po ZASP izenačeno z vsako drugo fotografsko tehniko s podobnimi učinki, tj. reprografijo. Toženec se, tako kot toženci v drugih sporih, branil, da mobilni telefoni reprografije ne omogočajo, ter da ZASP v zvezi s pobiranjem nadomestila za fotokopiranje ne navaja proizvajalcev fotoaparatorov kot zavezancev.

Sodišče prve stopnje je postavilo sodnega izvedenca računalniške stroke ter mu naložilo, da prouči, ali konkretni telefoni znamke HUAWEI, ki so prišli na slovenski trg v letih 2016-2018 omogočajo » skeniranje« dokumentov oziroma fotokopiranju podobno tehniko reproduciranja. Sodišče je namreč zavzelo materialnopravno stališče, da ni bistvena primerjava rezultata reprodukcije. Odločilno naj bi bilo vprašanje, ali gre z fotokopiranjem podobno tehniko reproduciranja (način izdelave), ne pa za podoben rezultat reproduciranja. V okviru načine izdelave naj bi bilo pomembno, ali program, naložen na mobilnem telefonu, prepozna robove lista in prilagaja barve za lažje branje teksta. Sodišče je upoštevalo tudi toženkin ugovor, da je sicer mobilni telefon z vgrajenim fotoaparatom po učinku zajema slike povsem primerljiv z digitalnim fotoaparatom, tega pa Uredba ni uvrstila med naprave, kje omogočajo fotokopiranju podobno programsko tehniko reproduciranja. Odločilo je, da je mobilni telefon lahko naprava, ki omogoča fotokopiranju podobno tehniko reproduciranja, če je nanj že tovarniško nameščena programska oprema za skeniranje dokumentov, oziroma če se nanj naloži v okviru posodobitev. Sodišče je tožbeni zahtevek zavrnilo, ker je ugotovilo, da so od 25 modelov mobilnih telefonov, ki so prišli na trg v letih 2016, 2017 in 2018, samo štirje imeli programsko opremo, ki je omogočala avtomatično prepoznavo robov in izravnavo dokumenta, ni pa omogočala avtomatične prilagoditve barv, odstranitve senc, poprave ozadja, niti izostritve in izboljšanja kakovosti besedila. Klasični skenerji naj bi v primerjavi z mobilnimi telefoni navedene generacije omogočali kvalitetnejšo preslikavo besedila s finimi podrobnosti, zato učinek po pri obeh tehnikah ni podoben. Sodišče je zato presodilo, da se ti mobilni telefoni niso uporabljali za reproduciranje avtorsko varovanih del oziroma da je bil obseg te uporabe zaradi nizke kvalitete neznaten. Avtorji v takem primeru niso upravičeni do nadomestila po 37. členu ZASP. Sodišče prve stopnje se je zavedalo dimenzije prava EU pri svojem odločanju, saj se je na več delih obrazložitve sklicevalo na sodbo Sodišča EU v zadevi C-463/12 ter na uvodno izjavo 35 Direktive 2001/29/ES.

Višje sodišče je pritožbo SAZOR GIZ zavrnilo in potrdilo sodbo sodišča prve stopnje. Pojasnilo je, da ne drži pritožbeni očitek, da sodišče prve stopnje utemeljenosti tožbenega zahtevka ni presojalo z vidika učinka obravnavane tehnike reproduciranja, ampak zgolj z vidika podobnosti tehnik reproduciranja. Sodišče prve stopnje je pri presoji učinka tehnike reproduciranja pravilno sledilo ugotovitvi sodnega izvedenca, da je poleg tehnike neprimerljiv tudi rezultat reprodukcije dokumentov, narejenih z mobilnimi telefoni v primerjavi s skeniranjem dokumentov v pravem skenerju ali fotokopirnem stroju.

Menim, da zakonska ločitev pobiranja pravičnega nadomestila za » fotokopiranje« ter »tonsko in vizualno snemanje«, ki se je konkretizirala v podelitvi dovoljenj različnim kolektivnim organizacijam, povzroča težave pri napravah, s katerimi se lahko opravljajo dejanja, ki so po naravi podobna ali pa jih je celo mogoče uvrstiti v obe omenjeni skupini. Ena izmed takšnih primerov so mobilni telefoni. Z njimi lahko delamo tonske in vizualne posnetke z avtorskopravno varovanimi vsebinami, lahko pa tudi s pomočjo digitalnega fotoaparata slikamo dele knjig in drugih pisanih del ter s pomočjo vgrajenih ali naloženih aplikacij za skeniranje naredimo njihov sken. Ali to pomeni, da so proizvajalci in uvozniki mobilnih telefonov hkrati tudi proizvajalci naprav za fotokopiranje v smislu 38. člena ZASP? Dodatno težavo pa predstavlja že neenotno izrazoslovje v samem zakonu: drugi odstavek 50. člena ZASP daje namreč pravico do prostega reproduciranja del na papirju ali podobnem nosilcu z uporabo fotokopiranja ali druge fotografske tehnike s podobnimi učinki, kot odmeno za to pravico uporabnikov pa daje prvi odstavek 37. člena ZASP avtorju pravico do pravičnega nadomestila za fotokopiranje. Tu se obe pravici – pravica uporabnikov do proste uporabe del in pravica do pravičnega nadomestila za avtorje, lahko razhajata glede fotografij, ki ne pomenijo fotokopiranja. V primeru pravice uporabnikov – fizičnih oseb do reprodukcije del na katerem koli drugem nosilcu brez fotografske tehnike (2. točka drugega odstavka 50. člena ZASP). Ta zakonska dikcija je namreč širša od tonskega in vizualnega snemanja, saj vključuje tudi na primer slikanje del s fotoaparatom in shranitev digitalne kopije, medtem ko je snemanje po splošnih jezikovnih predstavah zapisovanje zvoka ali gibljive slike na določen nosilec. Ali je v modernem svetu res

bistveno, ali gre pri konkretni uporabi dela za posnetek ali za fotografijo, saj je razlika lahko samo v tem, koliko časa na telefonu držimo gumb za snemanje?

3.6.15 Davek na dodano vrednost v kontekstu kolektivnega upravljanja

Novejše stališče v sodni praksi je, da mora uporabnik od nadomestila za koriščenje fonogramov plačati davek na dodano vrednost tudi, če za predvajanje fonogramov ni bila sklenjena pogodba. VSL je v odločbi II Cp 1780/2015 pojasnilo, da ni videti razloga za to, da bi se ta situacija obravnavala drugače kot tiste, v katerih uporabnik fonogram predvaja na podlagi predhodne prijave – v obeh primerih gre za prihodek, izvirajoč iz ekonomske dejavnosti tožeče stranke.

3.7 Sodni nadzor nad delovanjem SAP

Iz sodbe Upravnega sodišča I U 944/2017 izhaja, da mora moral SAP v skladu z ZKUASP in opraviti glavno obravnavo odločbi SAP, iz sodbe I U 598/2021 pa, da mora odločbo obrazložiti tako, obrazložitev vsebuje: 1. razložitev zahtevkov strank in njihove navedbe o dejstvih; 2. ugotovljeno dejansko stanje in dokaze, na katere je le-to oprto; 3. razloge, odločilne za presojo posameznih dokazov; 4. navedbo določb predpisov, na katere se opira odločba; 5. razloge, ki glede na ugotovljeno dejansko stanje narekujejo takšno odločbo, in 6. razloge, zaradi katerih ni bilo ugodeno kakšnemu zahtevku strank. Obe sodbi sodišča sta bili izdani v zvezi z določitvijo primerne tarife za kabelsko retransmisijo glasbenih del.

V zvezi s predvajanjem glasbe v trgovinah pa je odločalo VSRS v zadevi U 1/2015-28. Poudarilo je, da je sodni nadzor nad določanjem tarife po SAP nujno zadržan. Gre za pravila stroke, ki se preverjajo le v omejenem obsegu, če tožnik vzbudi upravičen dvom o pravilnosti tolmačenja uporabljenih pravic revizijskih in računovodskih standardov. VSRS je poudarilo tudi, da dejstvo, da bi SAP lahko uporabil drugo merilo, kot so tarife v preostalih državah članicah EU, ne more pomeniti kršitve materialnega prava, saj spada v njegovo diskrecijo, da izbere najustreznejša merila glede na okoliščine konkretnega primera.

3.8 Odškodninska odgovornost države

Prvi odstavek 26. člena Ustave določa, da ima vsakdo pravico do povračila škode, ki mu jo v zvezi z opravljanjem službe ali kakšne druge dejavnosti državnega organa, organa lokalne skupnosti ali nosilca javnih pooblastil s svojim protipravnim ravnanjem stori oseba ali organ, ki tako službo ali dejavnost opravlja. Kolektivne organizacije so več zadevah poskušale uveljaviti odškodninska odgovornost države, ki jim ni omogočila učinkovitega pobiranja nadomestil. Njihova prizadevanja pa niso bila uspešna.

3.8.1 Nepotrditve začasne tarife

V zadevi III Ips 133/2014 je VSRS presojalo odškodninsko odgovornost države. Zavod za uveljavljanje pravic izvajalcev in proizvajalcev fonogramov Slovenije (v nadaljevanju IPF) je tožil državo, ker mu UIL tri leta ni hotel potrditi tarife za javno predvajanje fonogramov. Zahtevek je bil zavrnjen, ker tožnik ni izkazal, da bi sploh začel pogajanja z uporabniki, v okviru katerih bi se lahko določila primerna tarifa. S tem je sam prispeval k daljšemu postopku preverjanja primernosti tarife. Urad za intelektualno lastnino je po razgovorih z uporabniki fonogramov tudi ugotovil, da ta uporabnikom ni omogočala enostavnega izračuna njihovih obveznosti, nalagala pa jim je tudi previsoke obveznosti.

3.8.2 Nepodelitev dovoljenja za kolektivno upravljanje pravice do pravičnega nadomestila za zasebno reproduciranje

Odškodninska odgovornost države prav tako ni bila ugotovljena zaradi nepravočasne podelitve dovoljenja za pobiranje nadomestila za zasebno reproduciranje (III Ips 33/2014). VSRS je tožbeni zahtevek zavrnilo, ker je bilo v vmesnem času imetnikom pravic po ZASP omogočeno individualno uveljavljanje te pravice. S tem naj bi bila izključena vzročna zveza med ravnanjem države in nastalo škodo.

3.9 Individualno upravljanje pravic, če ni kolektivne organizacije z ustreznim dovoljenjem

Četrty odstavek 189. člena ZASP je določal, da se pravice, ki se po tem zakonu uveljavljajo samo kolektivno, lahko uveljavljajo individualno, dokler urad ne izda dovoljenja za njihovo kolektivno uveljavljanje ali dokler ni sklenjena ustrezna kolektivna avtorska pogodba. Navedeni člen, ki je bil z uveljavitvijo ZKUASP razveljavljen, v novem zakon ni več prisoten. Zastavlja pa se vprašanje, kaj to pomeni za tiste pravice, za katere ZKUASP določa obvezno kolektivno upravljanje, ni pa še podeljenega dovoljenja ustrezni kolektivni organizaciji. Menim, da bi bilo v nasprotju z 33. členom Ustave, ki določa varstvo lastninske pravice, in 60. členom Ustave, ki določa varstvo pravic iz ustvarjalnosti, če bi bilo izvrševanje zakonsko podeljenih avtorskih in sorodnih pravic oziroma pravic do nadomestil odvisno od negotovega dogodka podelitve ustreznega dovoljenja s strani UIL. Gre za pravno praznino, ki jo je mogoče ustavnoskladno napolniti z enakim pravilom, kot je prej veljal v četrtem odstavku 189. člena ZASP.

Sodna praksa pa je individualnemu uveljavljanju pravic, kadar še ni bilo podeljeno dovoljenje pristojni kolektivni organizaciji, postavila preveč zahtev in ga praktično onemogočila. V zadevi V Cpg 828/2017 so bile tožnice proizvajalke fonogramov. Tožena stranka je opravila prvo prodajo ali uvoz novih naprav za tonsko in vizualno snemanje ali prvo prodajo ali uvoz novih praznih nosilcev zvoka ali slike. Ker tedaj nobena kolektivna organizacija v Sloveniji ni imela dovoljenja za pobiranje tega nadomestila (kasneje je dovoljenje za pobiranje pravičnega nadomestila za tonsko in vizualno snemanje pridobilo Društvo Kopriva), so tožeče stranke neposredno od toženke zahtevale plačilo tega nadomestila.

Sodišče prve stopnje je tožbenemu zahtevku ugodilo, toda sodišče druge stopnje je tožbeni zahtevek zavrnilo. Menilo je, da tožnicam ni uspelo utemeljiti deleža, do katerega bi bila vsaka od njih po zakonu upravičena. Poudarilo je, da nadomestila pripadajo vsem upravičencem skupaj (prvi odstavek 39. člena ZASP). Zato mora biti vnaprej določeno za vsakega od njih, kolikšen je njegov (računski) delež v celotni masi nadomestil. Znotraj deleža, do katerega so upravičene proizvajalke fonogramov, je treba določiti še deleže, do katerih je upravičena vsaka od proizvajalk fonogramov. Te deleže so tožnice sicer zatrjevale, vendar pa jih niso utemeljile. V okviru deleža, ki

pripada proizvajalcem fonogramov, niso upoštevale deležev, do katerih so upravičeni proizvajalci zvočnih knjig. Niti niso trdile, koliko naj bi znašal delež za neznane proizvajalce fonogramov (t. i. rezervacije).

Enako je VSL odločilo v zadevi V Cpg 744/2018. Poudarilo je, da tožnice niso uspele utemeljiti deleža, do katerega bi bila vsaka od njih po zakonu upravičena. Ker je bila obramba tožene stranke glede nepreizkusljivosti (končnih) deležev tožnic konkretna, bi morale tožnice podati trditve in dokaze, na temelju katerih bi bilo mogoče preizkusiti, da je delilni ključ, na katerega so oprle svoje zahteve, pravilen (pravičen), ker upošteva vse deležnike - upravičence do nadomestila. Tega niso storile. Čeprav so zatrjevale, da so bili v delilni masi upoštevani tudi izdajatelji zvočnih knjig in neznani imeniki pravic, niso pojasnile, kolikšen delež znotraj kategorije vseh proizvajalcev fonogramov, odpade na ti dve kategoriji. Zato je sodišče odločilo, da je tožba po višini ostala nesklepčna. Gre za ustaljeno sodno prakso od sodbe VSL št. V Cpg 828/2017 dalje.

Menim, da praksa Višjega sodišča v Ljubljani daje premalo spodbud uporabnikom, da bi si tudi sami želeli ustanovitev kolektivne organizacije, pri kateri bi lahko na enem mestu pridobili vse pravice. Takšno prakso zato ne prispeva k učinkovitemu kolektivnemu upravljanju avtorske in sorodnih pravic v Republiki Sloveniji.

4 ZAKLJUČEK

Pričujoča monografija celovito obravnava razvoj in stanje sodne prakse na področju avtorskega prava v Republiki Sloveniji od uveljavitve ZASP leta 1995 dalje. Osredotoča se tako na vsebinske kot na procesne vidike sodnih odločitev in vključuje tudi primerjalno analizo s pravom Evropske unije ter prakso Sodišča EU.

Delo je razdeljeno v dve večji tematski enoti. Prva obsega splošno avtorsko pravo, v okviru katerega so podrobno obravnavani naslednji sklopi: pravna opredelitev avtorskega dela in pogoji za njegovo varstvo, vključno s sodno prakso glede tega, kaj šteje in kaj ne šteje za avtorsko delo; vprašanja avtorstva in soavtorstva; status komercialnega fonograma; priobčitev del javnosti; izjeme in omejitve avtorske pravice; pogodbeno pravo na področju avtorskih pravic; institut začasnih odredb in zavarovanja dokazov; ter zahtevki zaradi kršitev, vključno z odškodnino, civilno kaznijo in pravico do denarnega zadoščenja.

Drugi del se posveča kolektivnemu upravljanju avtorskih in sorodnih pravic. Analizira se razmerje med ZASP, ZKUASP in pravom EU (zlasti Direktivo 2014/26/EU), pravna narava kolektivnega upravljanja, status kolektivnih organizacij z vidika konkurenčnega prava ter razmerja med kolektivnimi organizacijami, avtorji in uporabniki. Obravnavana so tudi vprašanja tarife, pravičnega nadomestila, retransmisije, individualnega upravljanja pravic ter vloga in nadzor Sveta za avtorsko pravo (SAP).

Knjiga združuje analizo številnih konkretnih sodnih odločb (Višjih sodišč, Vrhovnega sodišča RS, ideloma tudi Ustavnega sodišča), pri čemer sistematično opozarja na smernice Sodišča EU in skladnost slovenske sodne prakse z evropskim pravom. S tem knjiga prispeva k boljšemu razumevanju sodne prakse na področju avtorskega prava in služi kot pomembno strokovno orodje za pravnike, sodnike, raziskovalce, ustvarjalce in vse deležnike na področju intelektualne lastnine.

5 LITERATURA IN VIRI

1. Mežnar, Š., & Ovčak Kos, M. (2015). Pravna ocena stanja na področju uveljavljanja pravic intelektualne lastnine v RS.
2. Drobež, E., & Teppey, M. (2019). Analiza stanja na področju uveljavljanja pravic intelektualne lastnine v Republiki Sloveniji v obdobju od 1. januarja 2015 do 31. decembra 2018.
3. Drobež, E., & Teppey, M. (2020). Analiza stanja na področju uveljavljanja pravic intelektualne lastnine v Republiki Sloveniji v obdobju od 1. januarja do 31. decembra 2019.
4. Drobež, E., & Teppey, M. (2021). Analiza stanja na področju uveljavljanja pravic intelektualne lastnine v Republiki Sloveniji v letu 2020.
5. Drobež, E., & Teppey, M. (2022). Analiza stanja na področju uveljavljanja pravic intelektualne lastnine v Republiki Sloveniji v letu 2021.
6. Drobež, E., & Teppey, M. (2023). Analiza stanja na področju uveljavljanja pravic intelektualne lastnine v Republiki Sloveniji v letu 2022.
7. Drobež, E., & Teppey, M. (2024). Analiza stanja na področju uveljavljanja pravic intelektualne lastnine v Republiki Sloveniji v letu 2023.
8. Drobež, E. (2017). Kolektivno varstvo avtorske in sorodnih pravic: novosti v slovenskem in evropskem pravu ter uveljavljanje zahtevkov v pravnih postopkih. IUS Software, GV založba.
9. Trampuž, M. (2000). Odvetniške storitve kot avtorska dela. Revija Odvetnik, 2000/9, str. 6-7.
10. Bogataj Bernik, Borut, Obvezno kolektivno upravljanje sorodnih pravic, v: Odvetnik, 2015, št. 72, str. 35–39.
11. Reinbothe, Jörg, Rechtliche Perspektiven für Verwertungsgesellschaften im Europäischen Binnenmarkt, v: Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht(ZUM), 2003, vol. 47, str. 27–35.

12. Vogel, Martin, Wahrnehmungsrecht und Verwertungsgesellschaften in der Bundesrepublik Deutschland, v: Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht (GRUR), 1993, št. 6, str. 513–520.
13. Melichar, Ferdinand, Verwertungsgesellschaften und Multimedia, v: Internet- und Multimediarecht, ur. Michael Lehmann, Schäffer Poeschel, Stuttgart 1997, str. 206–210
14. Himmelmann, Ulrich, Die Aufsicht über die GEMA, v: Recht und Praxis der Gema, ur. Reinhold Kreile, Jürgen Becker in Karl Riesenhuber, De Gruyter, Berlin 2008, str. 817–906.
15. Bergant Rakočević, V. (2008). Kolektivno upravljanje avtorske in sorodnih pravic. Pravna praksa, 27(1), 32–33.
16. Damjan, M. (2009). Kolektivno upravljanje avtorskih pravic: ovira ali priložnost za nove modele ponujanja avtorskih del na internetu? Pravna praksa, 1249–1256.
17. Damjan, M. (2022). Upravljanje avtorskih pravic na filmski glasbi. Zbornik znanstvenih razprav, 82, 235–255.
18. Drobež, E. (2017). Kolektivno varstvo avtorske in sorodnih pravic: novosti v slovenskem in evropskem pravu ter uveljavljanje zahtevkov v pravnih postopkih. Ljubljana: IUS Software, GV založba.
19. Mencinger, M. (2019). O smiselnosti konkurence pri kolektivnem upravljanju avtorske in sorodnih pravic. Pravna praksa, 38(32), 17–19.
20. Pretnar, B. (2015). Vpliv statusne oblike na upravljanje kolektivne organizacije. Pravna praksa, 34(41), II–VII.
21. Prete, V. (2020). Kdaj je za predvajanje posnetkov glasbe treba plačati nadomestilo? Pravna praksa, 23, 16–18.
22. Repas, M., & Keresteš, T. (2015). Pripombe na osnutek predloga Zakona o kolektivnem upravljanju avtorske in sorodnih pravic (ZKUASP) v javni obravnavi.

23. Repas, M., Ovčak Kos, M., & Zirnstein, E. (2023). Pravo intelektualne lastnine. Ljubljana: Uradni list RS.
24. Sladič, J. (2014). Ali je praktično izvrševanje omejitev slovenskega Zakona o avtorski in sorodnih pravicah glede kolektivnega upravljanja avtorskih pravic v skladu s pravom EU? *Lexonomica*, 6(2), 249–261.
25. Trampuž, M. (2007). Kolektivno upravljanje avtorske in sorodnih pravic: ureditev v Sloveniji in Evropski skupnosti. Ljubljana: GV založba.
26. Trampuž, M. (2021). Ureditev retransmisije RTV programov v Evropski uniji. *Pravna praksa*, 17–18, 29.
27. Trampuž, M. (2022). Zakonodajna ureditev videospotov. *Pravna praksa*, 25, 22.
28. Trampuž, M. (2023). Nadomestilo za privatno reproduciranje pri obnovljenih napravah. *Pravna praksa*, 31–32, 27.
29. Reich, S. A. (2023). Das Recht der Kunst- und Kulturschaffenden (4., neu bearbeitete Auflage). München: C.H. Beck.
30. Büchner-Verlag. (2023). Monopole im medienindustriellen Komplex. Marburg: Büchner-Verlag.
31. Urheber- und Verlagsrecht (2023, 21., neu bearbeitete Auflage, Stand: 15. Mai 2023). München: dtv.
32. Eckert, F. (2022). Das Innenverhältnis urheberrechtlicher Verwertungsgesellschaften (1. Auflage). Göttingen: V & R unipress.
33. Handbuch Urheberrecht (2022, 2., völlig neu bearbeitete und erweiterte Auflage). Berlin: Erich Schmidt Verlag.
34. Dreier, T. (2022). Urheberrechtsgesetz (7. Auflage). München: C.H. Beck.
35. Studier, R. (2021). Verwertungsgesellschaftengesetz (VGG) (1. Auflage). Berlin: epubli.
36. Marz, M. (2020). Corporate Governance im Recht der Verwertungsgesellschaften (1. Auflage). Baden-Baden: Nomos.
37. Völger, T. V. (2020). Lizenzmodelle im kollektiven Wahrnehmungsrecht. Tübingen: Mohr Siebeck.

38. Hoßbach, N. (2020). Verwertungsgesellschaften. Göttingen: Universitätsverlag Göttingen.
39. Rhode, P. (2019). Reformbedarf für eine effizienzorientierte kollektive Wahrnehmung von Online-Rechten an Musikwerken (1. Auflage). Baden-Baden: Nomos.
40. Heine, R. (2019). Verwertungsgesellschaftengesetz (1. Auflage). Berlin: De Gruyter.
41. Schwartmann, R. (2018). Praxishandbuch Medien-, IT- und Urheberrecht (4., neu bearbeitete Auflage). Heidelberg: C.F. Müller.
42. Jakšić, T. (2021). Pojam organizacije za kolektivno ostvarivanje prava i neovisnog upravljačkog subjekta. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 58(3), 785–814.
43. Matanovac Vučković, R. (2016). Remunerations for authors and other creators in collective management of copyright and related rights. Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 66(1), 35–60.
44. Savjetovanje "Kolektivno ostvarivanje autorskog i srodnih prava" (2007). Zbornik Hrvatskog društva za autorsko pravo, 8, 77–94.
45. Madinda, A. G. (2022). La excepción de la minería de textos y datos en la directiva sobre derechos de autor en el mercado único digital: un panorama tormentoso para los derechos de autor. Revue internationale du droit d'auteur, 273, 5–27.
46. D Olarte Collazos, J. M. (2020). Licencias multiterritoriales en el ámbito de la gestión colectiva del derecho de autor y de los derechos conexos: perspectiva desde la Unión Europea y la Comunidad Andina de Naciones. Madrid: Instituto de Derecho de Autor.
47. Sodba Vrhovnega sodišča RS II Ips 153/2003 z dne 23. 12. 2004
48. D Sodba VSRS II Ips 40/2008 z dne 9. 2. 2011
49. D Sodba VSRS II Ips 153/2003 z dne 2. 6. 2004
50. D Sodba VSRS II Ips 276/2006 z dne 16. 5. 2007
51. D Sodba VSRS II Ips 160/2011 z dne 15. 9. 2011
52. D Sodba VSRS II Ips 41/2018 z dne 13. 6. 2018
53. D Sodba VSRS II Ips 43/2023 z dne 22. 11. 2023
54. D Sodba VSRS II Ips 101/2018 z dne 5. 7. 2018
55. D Sodba VSRS II Ips 606/2007 z dne 8. 10. 2008

56. D Sodba VSRS II Ips 678/2006 z dne 8. 11. 2006
57. D Sodba VSRS II Ips 879/2006 z dne 17. 4. 2007
58. D Sodba VSRS II Ips 160/2011 z dne 15. 9. 2011
59. D Sodba VSRS II Ips 219/2017 z dne 17. 4. 2018
60. D Sodba VSRS II Ips 41/2018 z dne 13. 6. 2018
61. D Sodba VSRS II Ips 43/2018 z dne 8. 4. 2018
62. D Sodba VSRS II Ips 77/2016 z dne 14. 2. 2018
63. Sodba Vrhovnega sodišča RS III Ips 4/2017 z dne 20. 12. 2018
64. Sodba Vrhovnega sodišča RS III Ips 21/2022 z dne 15. 2. 2023
65. Sodba Višjega sodišča v Ljubljani I Cp 1766/2019 z dne 19. 12. 2019
66. Sodba Višjega sodišča v Ljubljani II Cp 2948/2015 z dne 10. 12. 2015
67. Sodba Višjega sodišča v Ljubljani V Cpg 773/2015 z dne 17. 12. 2015
68. Sodba Višjega sodišča v Ljubljani V Cpg 123/2021 z dne 15. 4. 2021
69. Sodba Višjega sodišča v Ljubljani V Cpg 2029/2014 z dne 4. 12. 2014
70. Sodba Višjega sodišča v Ljubljani V Cpg 744/2018 z dne 13. 12. 2018
71. Sodba Višjega sodišča v Ljubljani V Cpg 828/2017 z dne 7. 12. 2017
72. Sodba Višjega sodišča v Ljubljani II Cp 1584/2017 z dne 30. 11. 2017
73. Sodba Višjega sodišča v Ljubljani I Cp 1779/2019 z dne 5. 12. 2019
74. Sodba Višjega sodišča v Ljubljani II Cp 971/2022 z dne 24. 11. 2022
75. Sodba SEU C-5/08 – Infopaq I z dne 16. 7. 2009
76. Sodba SEU C-145/10 – Painer z dne 1. 12. 2011
77. Sodba SEU C-393/09 – BSA z dne 22. 12. 2010
78. Sodba SEU C-403/08 in C-429/08 – FAPL z dne 4. 10. 2011
79. Sodba SEU C-310/17 – Levola Hengelo z dne 13. 11. 2018
80. Sodba SEU C-476/17 – Pelham z dne 29. 7. 2019
81. Sodba SEU C-683/17 – Cofemel z dne 12. 9. 2019
82. Sodba SEU C-833/18 – Brompton Bicycle z dne 11. 6. 2020

ALMA MATER
EUROPAEA
UNIVERSITA